ПРАВО НА ДОВІРУ: ЗОВНІШНЯ КОМУНІКАЦІЯ СУДОВИХ, ПРАВООХОРОННИХ ТА ПРАВОЗАХИСНИХ ОРГАНІВ

Навчальний посібник

ОЛЕКСАНДР ОСТРОГЛЯД

Міністерство освіти і науки України
Державний університет «Житомирська політехніка»

Олександр ОСТРОГЛЯД

Право на довіру: зовнішня комунікація судових, правоохоронних та правозахисних органів

Навчальний посібник

Житомир
2026

УДК 347.96/.99(075)
О77

Рекомендовано Вченою радою Державного університету «Житомирська політехніка» (протокол № 10 від 05 червня 2026 р.)

Рецензенти:

Вікторія ПЛАХТА – заслужена журналістка України, відповідальний секретар обласної організації Національної спілки журналістів та координаторка Івано-Франківського центру журналістської солідарності.
Вадим СЛЮСАР – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри журналістики та філософських студій Державного університету «Житомирська політехніка».
Валерій БАШМАНІВСЬКИЙ – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики, реклами та PR Житомирського державного університету імені Івана Франка

Острогляд О.В.
О77 Право на довіру: зовнішня комунікація судових, правоохоронних та правозахисних органів: навчальний посібник. – Житомир: Житомирська політехніка, 2026. – 111 с.

ISBN 978-966-683-743-4

Посібник присвячений розгляду теоретичних та практичних аспектів комунікації судових, правоохоронних, правозахисних органів із громадськістю та медіа з метою отримання/підтримання права на довіру. Значна увага приділяється нормативному регулюванню комунікації судових, правоохоронних, правозахисних органів із громадськістю та медіа, а також етичному складнику комунікації. Практичні аспекти комунікації переважно базуються на особистому досвіді автора щодо взаємодії з медіа та аналізу відповідної офіційної інформації. Проте матеріал подається таким чином, щоб мінімізувати вплив досвіду автора й дати простір читачеві зробити власні висновки з викладеного.

Посібник призначений здобувачам вищої освіти, викладачам юридичних вишів, науковцям, юристам-практикам, усім, хто цікавиться проблемами комунікації судових, правоохоронних і правозахисних із громадськістю та медіа.

УДК 347.96/.99(075)

ISBN 978-966-683-743-4
© Острогляд О.В., 2026

Батькам, дружині, дітям

Зміст

Передмова ……... 5

1. Теоретичні та нормативно-правові засади комунікації ……. 7

1.1. Поняття та значення комунікації судових, правоохоронних і правозахисних органів. Позитивні та негативні приклади комунікації …… 7

1.2. Нормативно-правова база взаємодії з громадськістю та медіа …… 24

1.3. Етичні стандарти та професійні вимоги до комунікації …….. 51

2. Форми та інструменти публічної комунікації ……. 69

2.1. Принципи роботи із журналістами та редакціями. Технічні аспекти взаємодії …….. 69

2.2. Інформаційні повідомлення та довідки для громадськості …….. 76

2.3. Пресанонси: структура, стиль, особливості поширення …….. 80

2.4. Пресрелізи: правила складання та поширення …….. 84

3. Соціальні мережі та цифрова комунікація …….. 87

3.1. Вплив соціальних мереж на формування громадської думки ……. 87

3.2. Використання офіційних сторінок та акаунтів установ. Стратегія присутності в соціальних мережах …… 98

4. Окремі аспекти кадрової політики як основи комунікації …….. 101

Замість висновків …….. 107

Передмова

Кілька років тому з'явилася ідея, а потім і курс на магістратурі «Взаємодія з громадськістю та ЗМІ* в судових, правоохоронних та правозахисних органах». Поява його була зумовлена тим, що стандарти підготовки магістрів права та магістрів правоохоронної діяльності передбачали відповідні компетентності й програмні результати навчання («Право»: ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією; РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання. «Правоохоронна діяльність» СК11. Здатність взаємодіяти з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань правоохоронної діяльності; РН2. Координувати діяльність суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також здійснювати взаємодію з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань правоохоронної діяльності), що передбачали набуття відповідних навичок комунікації і створення «містків» між судовими, правоохоронними, правозахисними органами і громадськістю та медіа.

Було також бачення, як варто це робити, був досвід зібрання в одному місці представників зазначених напрямків, який показав, що такі знання майбутнім магістрам таки потрібні, оскільки комунікація у сфері права вимагає змін (про що йдеться в першому розділі цього посібника).

Крім того, у судових, правоохоронних та правозахисних органах з'являються нові посади (чи отримують нове звучання «старі»): суддя-спікер, прессекретар, працівник відділу зв'язків із громадськістю і т.ін. А це ще й нетипова сфера працевлаштування, що потребує спеціальних навичок.

Далі почався сам курс)

Виявилося, що літератури з комунікації є достатньо, але вона здебільшого загального характеру і переважно стосується реклами, яка в цій сфері має обмежене застосування.

Тому й з'явилася ідея цього посібника. Зовсім не претендуючи на вичерпність, цей посібник – це спроба розповісти більше про власний досвід комунікації із журналістами, представниками громадянського суспільства, працівниками сфери права та правоохоронної діяльності, ніж структуровані знання.

Одразу хочу подякувати людям, які трапилися на шляху з чітким розумінням, що комунікація в цій сфері надважлива: Олександрі Бабецькій, Віктору Васильковському, Ірині Гладуняк, Наталії Григорській, Любові Загоровській, Миколі Карчевському, Ігореві Козичу, Христині Максимчак, Ігореві Медицькому, Євгенії Мнишенко, Богданові Настичу, Вікторії Плахті, Юрієві Рильчуку, Вадимові Слюсару, Мар'яні Федорончук, Павлові Фрісу та багатьом іншим.

Коли постало питання назви майбутнього посібника, чомусь одразу спало на думку «Право на довіру», бо саме тут вона, довіра, має бути. Звичайно, діяльність судових, правоохоронних та правозахисних органах повинна контролювати громадськість та медіа, але на партнерських засадах, на засадах комунікації та взаємодії.

І герої, і негідники є представниками суспільства, його породженням. Комунікація не може бути однобічною. Не можна одночасно не довіряти органові чи установі і звертатися туди ж по допомогу. Не варто окремі випадки недоброчесної поведінки проєктувати на загал. Безумовно, вони потребують висвітлення, проте у всьому має бути баланс. Навряд чи дитина, яку батьки «лякали» поліцією, коли виросте, у разі небезпеки звернеться туди за поміччю.

Без сумніву, «право на довіру» потрібно заслужити. Рухаючись крок за кроком назустріч, працюючи над недоліками, даючи інколи чималий кредит довіри.

Прямуємо до правової держави.

---

* У тексті посібника терміни «ЗМІ» та «медіа» вживаються як синоніми. Використання терміну «медіа» є сучасним відповідником «ЗМІ», оскільки він введений у правовий обіг відповідно до Закону України «Про медіа» (2023). Проте в окремих нормативно-правових актах та літературі, які видані раніше, і навіть тепер вживається термін «ЗМІ».

1. Теоретичні та нормативно-правові засади комунікації

1.1. Поняття та значення комунікації судових, правоохоронних і правозахисних органів. Позитивні та негативні приклади комунікації

Поняття комунікації, основні терміни

Щоб комплексно розглянути значення комунікації судових, правоохоронних та правозахисних органів з громадськістю та медіа, варто визначитися з ключовими питаннями: що таке комунікація взагалі? Які органи належать до судових, правоохоронних та правозахисних?

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, під комунікацією розуміють шляхи сполучення, лінії зв'язку тощо; обмін інформацією, спілкування; масова комунікація – процес інформування широких мас населення із використанням технічних засобів[1].

У базовому підручнику зі зв'язків із громадськістю авторів В. Королько та О. Некрасової зазначається, що зв'язки з громадськістю – явище набагато глибше і ширше, ніж інструментарій, який для цього застосовується. Як теоретики, так і практики системи паблік-рилейшнз наголошують, що це наука і мистецтво мотивування формування громадської думки в бажаному напрямку, повноцінна соціальна інституція, покликана допомагати налагодженню рівноваги в суспільстві. На підставі багатьох підходів вони формують власне визначення паблік-рилейшнз (PR) – це функція стратегічного менеджменту, що використовує інформаційно-комунікаційні засоби для оптимізації двосторонніх зв'язків із ключовими групами громадськості, від яких залежить успіх або невдача організації.[2]

У рамках цього посібника йтиметься здебільшого лише про один напрямок (різновид) PR – роботу відділів у справах громадськості там, де вони є, або власну діяльність певних осіб (нотаріусів, адвокатів тощо) стосовно налагодження і підтримки взаємокорисних взаємин із громадськістю.

Таким чином, у праці говоритимемо про активну комунікацію як процес інформування населення за допомогою технічних засобів із метою налагодження, підтримки та оптимізації взаємокорисних відносин між судовими, правоохоронними та правозахисними органами з одного боку та з громадськістю і медіа з іншого.

Стосовно запитання про те, які ж органи належать до судових, правоохоронних та правозахисних, зауважимо, що тут одночасно є і єдність, і різноманіття думок учених.

---

[1] Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ : Перун, 2001. С. 562

[2] Королько В. Г., Некрасова О. В. Зв'язки з громадськістю. Наукові основи, методика, практика : підручник. 3-тє вид., доп. і перероб. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. С. 22, 28.

Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів»[3] (ст.17) систему судоустрою становлять: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд. У статті 31 цього ж Закону йдеться про існування також Вищих спеціалізованих судів, до яких належать: 1) Вищий суд із питань інтелектуальної власності; 2) Вищий антикорупційний суд; 3) Спеціалізований окружний адміністративний суд; 4) Спеціалізований апеляційний адміністративний суд. У складі Вищого спеціалізованого суду можуть утворюватися судові палати для розгляду окремих категорій справ у першій інстанції, а також апеляційна палата для розгляду справ в апеляційній інстанції.

Окремо в системі судочинства функціонує Конституційний Суд України, який діє на підставі Закону «Про Конституційний Суд України».[4]

Таким чином, усі вказані органи належать до судових, що загалом є домінатною позицією з цього приводу.

При визначенні правоохоронних органів здебільшого користуються Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»[5], відповідно до ст. 2 якого **правоохоронними органами є** органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Саме цей перелік варто взяти за основу, зважаючи на запитання про те, чи є правоохоронна функція основною для цього органу, чи виконує він її водночас з основною.

Для того, щоб відмежувати певні органи від державних, досить часто для позначення діяльності адвокатури та нотаріату використовують поняття «правозахисні органи», що вказує на специфіку їхнього функціонування, хоча в багатьох підручниках із судових та правоохоронних органів останні так само успішно кваліфікують як правоохоронні. Ці органи мають свою специфіку, орієнтовану передусім на недопущення фактів порушення прав людини шляхом вчинення дій щодо безспірних фактів (нотаріат) чи надання правової допомоги (адвокатура), тому кращим позначенням для них буде саме правозахисні органи, на відміну від правоохоронних, які, крім недопущення порушення прав людини, здійснюють діяльність і щодо ліквідації наслідків такого порушення.

Який би підхід до поділу органів не обрали, варто розуміти те, що будь-який перелік завжди є відкритим, невичерпним. Наприклад, згідно з вищенаведеним законодавчим переліком, поза правоохоронними органами

---

[3] Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19 (дата звернення: 22.12.2025).

[4] Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19 (дата звернення: 22.12.2025).

[5] Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12 (дата звернення: 22.12.2025).

залишається інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який відповідно до профільного Закону на постійній основі здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції, а у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України[6]. Відповідно до ст.3 цього Закону, метою парламентського контролю, який здійснює Уповноважений, є, зокрема, захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України. Таким чином, вказаний інститут можемо віднести і до правозахисних органів (за особливостями призначення), і до правоохоронних (оскільки є державним органом).

Також є цілий перелік органів, які прямо не належать до судових, але забезпечують функціонування судової влади: Державна судова адміністрація, Національна школа суддів, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів. Ці органи виконують важливі функції в межах своїх повноважень, забезпечуючи безперебійне функціонування судової влади. Вони належать до системи правосуддя, проте не здійснюють правосуддя, а забезпечують функціонування судової гілки влади, незважаючи на те, що формально вони не є елементом визначеного вище переліку, комунікація в цих органах також впливає на сприйняття судових органів громадськістю та медіа.

Вплив останніх на формування довіри до судових органів не варто применшувати. Усім відома фраза: «А судді хто?» – тут найбільш доречна. Якщо при формуванні суддівського корпусу допускаються певні «неточності», випливають «нюанси» при процедурі добору – усе це викликає настороженість у суспільстві та медіа. Звичайно, більшість зі сказаного піддається поясненню і спростуванню, але, якщо уникати комунікації, а також при однобокому поданні останньої, право на довіру втрачається.

Далі подаємо витяг із виступу на круглому столі (якраз має безпосередній стосунок до комунікації), що відбувся в Національній академії внутрішніх справ. Повний текст можна знайти за вихідними даними і посиланням.[7]

…Формування довіри до суддів розпочинається з етапів добору. Тут важливу роль відіграє комунікація ВККС (Вища кваліфікаційна комісія суддів, далі за текстом ВККС) з усіма зацікавленими сторонами. Умовно цю комунікацію можна поділити на три частини: 1) спілкування з потенційними учасниками відбору; 2) комунікація з учасниками відбору; 3) спілкування з громадськістю та ЗМІ (медіа).

---

[6] Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 22.12.2025)

[7] Остроглядо О.В. Доступ до правосуддя в контексті суддівського добору (аспект комунікації). Правові механізми змагального та відкритого доступу до правосуддя: виклики євроінтеграційного процесу [Текст] : матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 30 квіт. 2025 р.) / [редкол.: В. І. Шакун, С. С. Шрамко, В. В. Бабаніна.] Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 60-63. URL: https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8aa35923-cb45-4662-8757-3996bf4c5836/content

Щодо першої частини суттєвих нарікань немає, проводяться регулярні зустрічі, сформовано документ «запитання-відповідь» і т.д. Опосередковано ефективність такої комунікації підтверджує зацікавленість у відборі. Зокрема, на початкових стадіях подано 1812 заявок на 532 посади суддів апеляційних судів (конкурс 3,4 на початку), а також 9209 – на 1800 посад суддів місцевих судів (конкурс 5,1 на початку).

Стосовно інших двох складників ситуація бажає бути кращою (тут і далі використовується власний досвід як кандидата, а також інформація з відкритих джерел).

Якщо людина не отримує інформацію з офіційних джерел або не отримує її в достатньому обсязі, вона заповнює лакуни інформацією з доступних джерел, формуючи в такий спосіб інколи досить хибне уявлення про певні процеси, і надалі таке уявлення дуже важко змінити.

Кандидати відбору й представники громадськості зіткнулися з певними труднощами в отриманні інформації. Фактично ВККС інформувала зацікавлених осіб через офіційні оголошення на сайті, а також повідомленнями окремих її членів за власною ініціативою через соціальні мережі. Інколи ця інформація надходила неоперативно чи не в повному обсязі (напевно, потрібно розглянути можливість створення відділу комунікації при ВККС).

Відповідно, у пошуках інформації про конкурсні відбори можна було побачити, зокрема, такі заголовки в інтернет-виданнях (як приклад застосовано видання «Судово-юридична газета» https://sud.ua/): *«Ви не впоралися з легким завданням» – у ВККС відповіли на претензії кандидатів в апеляційні суди»; «Скарги ВККС на дії ДБР поставили на паузу – рішення Вищої ради правосуддя поки що немає»; «ВККС просить кандидатів у судді не намагатися шукати завдання майбутнього кваліфікаційного іспиту»; «ВККС опинилася в "обіймах" НАБУ та ДБР – Комісія починає тонути в кримінальних провадженнях»; «НАБУ і САП оголосили підозру члену ВККС Володимиру Луганському в заволодінні державними коштами»; «Родичі членів ВККС та Вищої ради правосуддя вдало склали іспит на посади суддів апеляційних господарських судів*» та багато інших.

Що бачить громадськість, представники якої потім будуть захищати свої права в суді? З одного боку, досить велику кількість претендентів на посади суддів, яка при належному відборі може забезпечити відбір кращих із кращих, що явно сприятиме підвищенню довіри до суду, а з іншого боку, певні сумніви в належності такого відбору (а саме дві частини трискладового тесту, що має застосовуватися з метою оцінки того, чи було порушено право на «суд, встановлений законом», цей тест розробила Велика Палата ЄСПЛ, і він стосується процедури призначення суддів).

Ще раз варто наголосити, що будь-який державний орган є відображенням суспільства; не помиляється той, хто нічого не робить, проте певні аспекти можливого формування недовіри можна подолати (точніше, запобігти їм) через належну і головне своєчасну комунікацію. Наприклад, питання участі родичів членів ВККС та Вищої ради правосуддя в конкурсі не виникло б у негативному контексті за умови попереднього роз'яснення від НАЗК та ВККС про уникнення

потенційного конфлікту інтересів.[8] (Крім того, варто зазначити, що за рік комунікація значно покращилася, відчутний очевидний прогрес).

Завершити вважаємо доречним визначеннями основних понять:

- громадськість – передова частина, передові кола суспільства;[9]

- суб'єкти у сфері медіа: 1) суб'єкти у сфері аудіовізуальних медіа (ТБ, радіо); 2) суб'єкти у сфері друкованих медіа (газети, журнали); 3) суб'єкти у сфері онлайн-медіа (вебсайти, що регулярно поширюють масову інформацію); 4) провайдери аудіовізуальних сервісів; 5) провайдери платформ спільного доступу до відео (провайдери аудіовізуальних сервісів та платформ спільного доступу до відео (наприклад, YouTube)); 6) постачальники електронних комунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного спектру.[10]

Таким чином, у комунікаційній взаємодії будемо розглядати судові, правоохоронні та правозахисні органи (плюс ще деякі інші, що забезпечують їхню діяльність), з одного боку, та громадськість (як передову частину суспільства, іншими словами «тих, кому не байдуже») і медіа, з іншого.

Значення комунікації судових, правоохоронних та правозахисних органів

Розглядаючи значення комунікації судових, правоохоронних та правозахисних органів, зауважимо, що цю роль кожна зі сторін розумітиме по-різному. Якщо говорити про судові, правоохоронні та правозахисні органи, то для них це буде, напевно, об'єктивне (наскільки це можливо) донесення до громадськості ключових аспектів їхньої діяльності, важливості в суспільстві, формування позитивного іміджу. Для медіа визначальним мало б бути отримання можливості збалансованого висвітлення діяльності цих органів (мало б бути, бо ситуація дещо інша: глядачів, читачів та слухачів більше цікавлять негативні аспекти діяльності, ніж позитивні, тому медіа, що існують у ринкових умовах, дають бажане). Для громадськості значення комунікації, крім отримання інформації про ключові аспекти діяльності, полягає ще й у формуванні довіри до цих органів. Суспільство надає кредит довіри і за допомогою комунікації має знати, чи цей кредит виправдано.

Чи виконує сьогодні комунікація свої функції в повному обсязі? Чи отримують сторони комунікаційного процесу бажане? Іншими словами, чи реалізується призначення комунікації? Або чи заслужили судові, правоохоронні та правозахисні органи право на довіру (у такій тріаді зрозуміло, що ставлення до цих органів у суспільстві відрізняється, інколи кардинально)?

---

[8] Нагадую, що матеріал звідси (Острогляд О.В. Доступ до правосуддя в контексті суддівського добору (аспект комунікації). Правові механізми змагального та відкритого доступу до правосуддя: виклики євроінтеграційного процесу [Текст] : матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 30 квіт. 2025 р.) / [редкол.: В. І. Шакун, С. С. Шрамко, В. В. Бабаніна.] Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 60-63. URL: https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8aa35923-cb45-4662-8757-3996bf4c5836/content) і його використання зумовлено винятково навчальною метою та, на думку автора, є необхідним для створення цього посібника, а відповідно не варто сприймати як самоплагіат. Таким же чином і далі будуть наводитися витяги з відповідних праць автора.

[9] Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ : Перун, 2001. С. 262

[10] Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. *Голос України*. 2022. 31 груд. (№ 269). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20 (дата звернення: 22.12.2025)

Поки що нічого кращого, ніж опитування, не придумано. Це цифри і відсотки, з якими можна працювати. Одразу застерігаємо щодо відносності будь-яких показників. Кожен результат такого опитування потрібно розглядати в контексті умов й у взаємозв'язку з іншими інститутами. Певні висновки можуть бути конкретними й однозначними, інші – лише відносними й приблизними.

Одне з таких досліджень провели представники Центру Разумкова стосовно довіри до судової влади. Як зазначено на сайті Офісу Ради Європи в Україні, «з метою дослідження ставлення громадян України до судової влади, оцінки різних аспектів діяльності судів соціологічною службою Центру Разумкова в рамках Проєкту Ради Європи "Підтримка України у впровадженні стандартів Ради Європи щодо судової влади" були проведені два соціологічні опитування».[11]

Цікавість саме цього опитування полягає в тому, що респондентів опитували як за загальнонаціональною вибіркою, так і на виході із судів.

Якою мірою Ви їм довіряєте таким інститутам, організаціям? ***(порівняння даних загальнонаціонального опитування і опитування на виході з приміщень судів), %***

	Серпень 2025 р,, %		Баланс довіри-недовіри			
	Довіряють	Не довіряють	Жовтень 2017 р.	Лютий 2019 р.	Жовтень 2020 р.	Серпень 2025 р.
Прокуратура						
Загальнонаціональне опитування	22,3	66,2	-59,9	-53,8	-61,2	-43,9
Опитування на виході з приміщень судів	43,2	43,7	-17,6	-22,0	-16,3	-0,5
Національна поліція						
Загальнонаціональне опитування	44,5	50,3	-6,9	-13,4	-22,4	-5,8
Опитування на виході з приміщень судів	39,2	51,0	-6,8	-16,6	-19,8	-11,8
Суди (судова система в цілому)						
Загальнонаціональне опитування	17,3	73,2	-71,6	-66,3	-65,0	-55,9
Опитування на виході з приміщень судів	53,6	37,4	5,6	0,7	6,4	16,2
Місцевий суд у вашому районі, місті						
Загальнонаціональне опитування	20,3	63,1	-65,5	-55,7	-55,3	-42,8
Опитування на виході з приміщень судів	58,2	31,8	14,0	11,2	19,5	26,4
Верховний Суд України						
Загальнонаціональне опитування	23	59,5	-58,9	-47,4	-46,9	-36,5
Опитування на виході з приміщень судів	46,4	29,2	-6,5	-2,7	10,3	17,2

Крім того, опитування стосувалося не лише судів, але й прокуратури, Національної поліції.

Якщо подивитися на цифри, то одразу помітною є різниця між результатами загальнонаціонального опитування (тобто там, де є респонденти, які особисто стикалися і не стикалися з роботою відповідних органів) й опитування на виході із суду (тобто тут респондент вже ознайомлений із роботою відповідних органів). Можна припустити, що за допомогою медіа, а також інших факторів у суспільстві сформовано негативний імідж прокуратури та суду (стосовно поліції, то цифри майже не мають такої яскравої різниці. Крім того, навряд чи тут можна робити остаточний висновок саме стосовно поліції, оскільки до судового процесу вона має обмежений стосунок). І саме ця різниця, точніше її зменшення, є полем для діяльності комунікації відповідних органів.

[11] Опубліковано результати дослідження «Ставлення громадян України до судової системи» https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-results-of-the-study-ukrainian-citizens-attitudes-toward-the-judicial-system-have-been-published

Є також й інші опитування, які систематично проводить Центр Разумкова, наприклад, «Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, оцінка проблем, що існують в українському суспільстві (листопад 2025 р.)».[12]

Тут результати недовіри такі: судам (судовій системі загалом) – 66%, прокуратурі – 60%, зауважимо, що частка тих, хто не довіряє, перевищує частку тих, хто довіряє Національному агентству з питань запобігання корупції (відповідно 50% і 32%), Національній поліції (відповідно 49% і 45,5%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (відповідно 47% і 37%), Національному антикорупційному бюро України (відповідно 45% і 41%).

Як зазначають у Центрі, «навіть до тих інститутів, до яких зараз переважає недовіра (наприклад, антикорупційних органів, поліції, судів, прокуратури, профспілок), ця недовіра виражена менше, ніж до повномасштабної війни».

Підіб'ємо підсумки зі сказаного вище 1. За лінком можна стежити і за іншими опитуваннями, вони дійсно проводять системну роботу. 2. Очевидною є різниця між опитуваннями тих, хто звертався за відповідними послугами, й опитуванням «загалом» у межах держави. 3. Створення позитивного іміджу/образу установи є роботою самої установи. Робота журналістів – дати суспільству об'єктивну картину (наскільки це можливо) того, що відбулося чи відбувається. Журналісти не будуть виконувати роботу установи, оскільки в такому разі втратять саме ключову ознаку їхньої діяльності – об'єктивність (з якою і так вже є багато проблем), а замовні матеріали мають короткостроковий ефект, який потім зводиться нанівець.

Лише системна робота із суспільною думкою може змінити негативне ставлення до ключових інститутів держави і суспільства: судових, правоохоронних та правозахисних органів – на позитивне.

Такий вплив не можна недооцінювати, він відбувається в разі, коли суспільство не отримує належного інформування або перебуває в інформаційному вакуумі – про це далі.

Позитивні та негативні приклади комунікації

Наслідки комунікації у сфері права (судова, правоохоронна, правозахисна) можуть бути різноманітними, інколи дуже неочікуваними, можуть бути близькими й очевидними або віддаленими й незрозумілими на перший погляд.

Яким же чином дати їм позитивну чи негативну оцінку? Однозначну відповідь тут навряд чи можна отримати. Якщо піти від зворотного, то, напевно, позитивними прикладами комунікації в цій сфері будуть такі, що не призвели до негативних наслідків. Хоча й такий варіант відповіді можна піддати критиці, якщо на першому етапі комунікації припуститися помилок, або комунікація як така була відсутня, а надалі ситуацію виправили за допомогою різноманітних факторів, зокрема впливу медіа, громадськості, відновлення чи початку належної комунікації, то в такому разі це також малоймовірно буде належати до позитивних прикладів комунікації.

[12] Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, оцінка проблем, що існують в українському суспільстві (листопад 2025 р.) https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-otsinka-problem-shcho-isnuiut-v-ukrainskomu-suspilstvi-lystopad-2025r

Таким чином, можна зробити проміжний підсумок: позитивними прикладами комунікації будуть ті, що не призвели до негативних наслідків загалом або на певному етапі комунікаційного процесу.

Якщо ж говорити про змішані варіанти комунікації позитивного / негативного характеру, то їх, напевно, слід оцінювати за зразком крайньої необхідності в кримінальному праві, за співвідношенням заподіяної шкоди і позитивного остаточного результату.

Тепер трохи до прикладів. Одним із позитивних прикладів комунікації у сфері діяльності поліції була так звана справа Зайцевої/Дронова про смертельну ДТП у Харкові 2017 року[13] (деталі за кодом).

Цей приклад узято до уваги, тому що він відносно новий, є остаточне рішення в справі, автор спостерігав за її перебігом, і цей випадок не призвів до емоційного вибуху в суспільстві через досить вдалу комунікацію, незважаючи на велику кількість жертв і складну ситуацію. Крім того, через резонансність справа широко висвітлювалася в медіа, що дозволяє і тепер відстежувати всі етапи комунікації.

Позитивність комунікації в цій ситуації проявилася в тому, що одразу після скоєння ДТП з'явилося інформаційне повідомлення про кроки органів поліції, зокрема досудового розслідування: затримання, застосування запобіжних заходів, призначення цілого комплексу експертиз тощо. Суспільство проінформували й одночасно просили зачекати з «призначенням винних».

Такий крок виявився виправданим після отримання розшифрування сигналів світлофорів та висвітлення наявних відео з місця пригоди.

І навіть подальші висновки експертів, які не дуже влаштовували громадськість (оскільки висловлювали незадоволення щодо неможливості встановлення швидкості, а також наявності/відсутності в крові психоактивних речовин тощо), уже не могли стати приводом до емоційного вибуху.

Наступні дії суду, який у цій справі застосував до обох фігурантів однакове покарання у вигляді 10 років позбавлення волі[14] (що не є притаманним цій категорії справ відносно тяжкості призначеного покарання), фактично завершили етап активного висвітлення цієї події і тепер до цієї справи звертаються не часто – для контролю, або як ми – з навчальною метою.

[13] Що відомо про смертельну аварію в Харкові. https://www.bbc.com/ukrainian/features-41690660

[14] Кривава ДТП у Харкові: Зайцева і Дронов отримали по 10 років. https://www.bbc.com/ukrainian/features-47334474

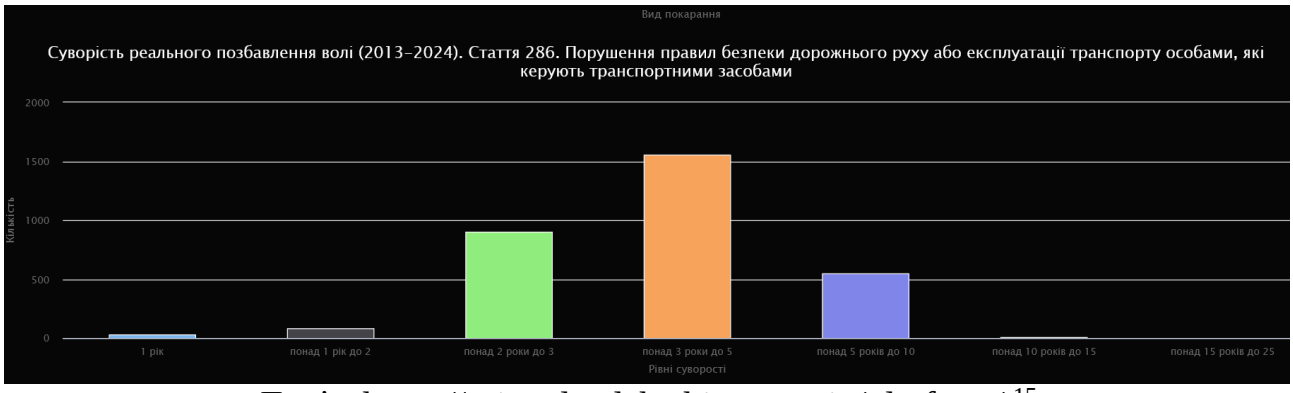

Дані з https://crimedatalab.shinyapps.io/platform/ [15]

Віддаленими наслідками подій у Харкові називають зменшення максимально допустимої швидкості в містах з 60 кілометрів на годину до 50.

Хоча тут вказана реакція є очевидною, але невідповідною, якщо переглянути доступну й висвітлену журналістами історію неодноразового притягнення Зайцевої до адміністративної відповідальності саме за перевищення швидкісного режиму в місті.

Відповідно, варто згадати відому фразу: «Стримує не суворість відповідальності, а її невідворотність». І тому саме в аспекті настання і висвітлення невідворотності лежить ключ до довіри.

Напевно, найбільш відомим негативним прикладом неналежної або, точніше, відсутньої комунікації, яка наклалася на системні зловживання, на той час міліції, були протести у Врадіївці 2013 року[16] (деталі за кодом).

На негатив спрацювало все: 1. Вчинення кількох тяжких злочинів саме працівниками міліції. 2. Відсутність належної реакції правоохоронців щодо перевірки обставин подій. 3. Відсутність інформування місцевого населення про хід та результати розслідування. 4. Відсутність реакції керівництва МВС на протести у Врадіївці, коли вони отримали масовий характер.

Як наслідок – мітинги на підтримку жителів Врадіївки тією чи іншою мірою охопили всю Україну.

Через проведені перевірки багатьох працівників міліції Миколаївщини було звільнено.

Швидку появу вироку (листопад 2013 року), який засудив фігурантів справи до позбавлення волі на терміни від 5 до 15 років, у цій ситуації варто розглядати як спробу погасити невдоволеність суспільства діяльністю міліції.[17]

Рівень довіри до міліції було відображено в опитуваннях того часу в новинах під заголовками: *«Соціологи кажуть, що довіра українців до влади постійно падає» (згідно з даними в цій статті висловлюють недовіру міліції*

[15] Карчевський, М (2025) Протидія злочинності в Україні : інфографіка (2013-2024) : інтерактивний довідник. // CrimeDataLab - URL : https://crimedatalab.org/

[16] На Миколаївщині жителі вимагають покарати ґвалтівників в погонах. https://www.pravda.com.ua/news/2013/07/01/6993279/

[17] Вирок врадіївським ґвалтівникам - від 5 до 15. https://www.bbc.com/ukrainian/news/2013/11/131129_vradiivka_sentence_rl

(70%) та прокуратурі (63%))[18]; *«Повністю довіряє міліції 1 відсоток українців»*[19]; про наявні на той час суттєві проблеми пізніше вказували і самі представники вже поліції – *«За три останні роки рівень довіри до поліцейських стабільний, а в інших правоохоронців системи МВС динамічно росте»* (у тексті повідомлення – *«У 2014 міліціонерам довіряло тільки 5%»*).[20]

Віддаленими наслідками, до яких, зокрема, спричинили й події у Врадіївці, була реформа органів міліції і створення Національної поліції України з відповідним профільним Законом, який змістив акценти діяльності.

Для порівняння:

Міліція в Україні – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань (Закон України «Про міліцію»).[21]

Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку (Закон України «Про Національну поліцію»).[22]

Прикладом, який фактично розпочався як комунікаційний провал, а потім завдяки громадськості та втручанню Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і свідомим адвокатам перетворився на комунікаційний кейс, стала справа про зґвалтування 14-річної дівчини на Закарпатті, а точніше, не сама справа, а неоднозначний вирок Воловецького районного суду Закарпатської області.

Висвітлення цього злочину фактично розпочалося з вироку суду, який обурив громадськість.

Наприклад, як повідомляв УНІАН, *«16 березня 2023 р. Воловецький районний суд Закарпатської області ухвалив вирок у кримінальному провадженні щодо трьох неповнолітніх осіб за фактом вчинення сексуального насильства стосовно неповнолітньої (ч. 3 ст. 153 КК України). Їм призначено покарання – 5 років позбавлення волі та звільнено від відбування покарання з іспитовим строком на 2 роки і покладено певні обов'язки. Також суд частково задовольнив цивільний позов потерпілої на суму 450 тис. грн і стягнув на її користь 180 тис. грн.*

Таким чином, усім кривдникам 14-річної дівчини вдалося уникнути реального покарання. У прокуратурі заявили, що готують оскарження судового вироку в цій резонансній справі.

---

[18] Соціологи кажуть, що довіра українців до влади постійно падає. https://www.pravda.com.ua/news/2013/08/21/6996435/

[19] Повністю довіряє міліції 1 відсоток українців. https://www.radiosvoboda.org/a/24948385.html

[20] За три останні роки рівень довіри до поліцейських стабільний, а у інших правоохоронців системи МВС динамічно росте. https://od.npu.gov.ua/news/za-tri-ostanni-roki-riven-doviri-do-politseyskikh-stabilniy-a-u-inshikh-pravookhorontsiv-sistemi-mvs-dinamichno-roste

[21] Про міліцію. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12/ed19950404#Text

[22] Про Національну поліцію. Закон України. Редакція від 16.01.2026 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

Як відомо, троє підлітків зґвалтували 14-річну односельчанку, фільмуючи процес на відео для подальшого шантажу жертви. Відеозапис було оприлюднено в мережі і поширено серед однокласників.

Злочин трапився у 2021 році, але справа набула розголосу лише в березні цього року після того, як Воловецький райсуд виніс вирок, згідно з яким ґвалтівники отримали умовні терміни ув'язнення».[23]

Опісля справу на контроль узяли голова Закарпатської ОВА та Уповноважений з прав людини.[24]

Між вироком суду і його переглядом в апеляційній інстанції Воловецький районний суд Закарпатської області зробив спробу комунікації через сторінку на сайті «Судова влада України», де прессекретар суду в повідомленні із заголовком *«Суд ухвалив вирок у справі щодо неповнолітніх осіб, які вчинили насильницькі дії сексуального характеру»* від 26.03.2023 висловив офіційну позицію суду, зокрема, зазначивши: *«У зв'язку із поширенням недостовірної інформації та резонансом, якого така* (справа – О.О.) *набула в соціальній мережі "Facebook" та інших інформаційних ресурсах щодо розгляду кримінального провадження з обвинувальним актом щодо трьох неповнолітніх осіб, які вчинили сексуальне насильство до неповнолітньої потерпілої, Воловецький районний суд Закарпатської області надає таку інформацію».*[25] Зміст повідомлення зводився до тверджень: 1. Розгляд справи відбувався в межах пред'явленого обвинувачення (зміненого прокуратурою). 2. Потерпіла отримала належні гарантії права на захист. 3. Вирок суду відповідає чинному законодавству.

Ухвала Закарпатського апеляційного суду вирок першої інстанції скасувала, а справу направили на новий судовий розгляд[26] (інтереси потерпілої представляла юридична компанія з Києва Miller Law Firm), потім Воловецький районний суд визнав винними трьох обвинувачених у справі про сексуальне насильство та призначив їм реальні 6 років ув'язнення,[27] цей вирок залишив в силі і Закарпатський апеляційний суд.[28] Такі дії вказують, що офіційна позиція Воловецького районного суду на той час лише частково відповідала дійсності.

Загалом, на відміну від попереднього прикладу, стосовно аспекту комунікації можна зробити кілька проміжних підсумків: 1. Судові, правоохоронні та правозахисні органи усвідомили необхідність комунікації як

---

[23] Зґвалтування 14-річної на Закарпатті: суд скасував м'який вирок неповнолітнім зловмисникам. https://www.unian.ua/incidents/zgvaltuvannya-divchinki-na-zakarpatti-sud-skasuvav-m-yakiy-virok-nepovnolitnim-zlovmisnikam-12357249.html

[24] Омбудсмен взявся за справу про зґвалтування дівчинки на Закарпатті: права грубо порушені. https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/26/7395162/

[25] Суд ухвалив вирок у справі щодо неповнолітніх осіб, які вчинили насильницькі дії сексуального характеру. https://vl.zk.court.gov.ua/sud0704/pres-centr/news/1399946/

[26] Зґвалтування 14-річної на Закарпатті: суд скасував м'який вирок неповнолітнім зловмисникам. https://www.unian.ua/incidents/zgvaltuvannya-divchinki-na-zakarpatti-sud-skasuvav-m-yakiy-virok-nepovnolitnim-zlovmisnikam-12357249.html

[27] Ґвалтівники 14-річної дівчинки із Закарпаття сядуть за грати на 6 років. https://transkarpatia.net/transcarpathia/social/186718-gvaltivniki-14-richnoji-divchinki-iz-zakarpattja-sjadut-za-grati-na-6-rokiv.html

[28] Зґвалтування дівчинки на Закарпатті: Апеляційний суд залишив у силі вирок кривдникам. https://life.pravda.com.ua/society/apelyaciyniy-sud-ne-zminiv-virok-gvaltivnikam-iz-zakarpattya-311392/

такої в умовах зміненого суспільства. 2. Комунікація стала багатоаспектною, фактично формується трикутник з багатьма перетинами,у центрі якого – медіа, громадськість, судові, правоохоронні та правозахисні органи. 3. Недосконала комунікація краща, ніж ніяка (суспільство було збуреним, але вибух не відбувся), а далі можна вдосконалювати.

І знову: стримує не суворість відповідальності, а її невідворотність. А висвітлення невідворотності стримує суспільство від протестів (часто обґрунтованих).

Продовжуючи цю тему, наведемо ще один приклад неналежної комунікації не лише правоохоронних органів, а й інших органів влади, яка спричинила ряд непотрібних, на наш погляд, змін чинного законодавства. Це призвело до необхідності врегулювання цих змін за допомогою правозастосовної практики, що мало наслідком подальші невиважені реформи, а відповідно – результати відчутні й тепер, оскільки ніхто не хоче визнавати, що помилки припустилися на початку комунікації.

24 лютого 2022 року розпочалося повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну. Цим вирішили скористатися злочинці, які прагнули заволодіти чужим майном, вчиняючи крадіжки, грабежі, розбої тощо. У медіа ці факти почали називати «мародерством», що, по суті, не є правильним, оскільки Кримінальний кодекс України передбачає окремий склад злочину «Мародерство» (ст. 432 КК України), під яким розуміється «викрадення на полі бою речей, що є при вбитих чи поранених (мародерство)». Таким чином, називати «мародерством» дії поза межами поля бою не варто, але цей термін набув значного поширення в медіа та на побутовому ґрунті у 2022 році.

За хвилею «мародерства» прокотилася хвиля самосудів уже над самими мародерами, вона охопила практично всю Україну: як регіони, наближені до зони бойових дій, так і відносно мирні частини.

На ці події відреагували правозахисні організації[29], МВС[30] засудило дії активістів і пояснило, що такі дії також є протиправними.

Що ж не так?

Тут збіглося кілька факторів, розглянемо кожен із них детальніше: 1. Через повномасштабне вторгнення частина органів держави, на які покладаються функції протидії злочинності, розпочали виконувати інші, не притаманні їм функції, відповідно – громадяни залишилися сам на сам із т.зв. «мародерами», узявши справу у свої руки, розпочали самосуди. 2. З тих же причин утворився комунікаційний вакуум, а пізніші спроби його заповнити не мали відповідного ефекту; 3. Отож був втрачений час для належної комунікації, що в тих умовах не дивно, але наслідки були негативними. 4. Законодавець, замість належної комунікації, пішов найлегшим шляхом – посиленням відповідальності.

Що ж трапилося далі?

---

[29] Заява Коаліції "Україна. П'ята ранку" щодо самосудів над мародерами. https://www.helsinki.org.ua/articles/zaiava-koalitsii-ukraina-p-iata-ranku-shchodo-samosudiv-nad-maroderamy/

[30] В МВС закликають не чинити самосуду над мародерами. https://suspilne.media/233654-v-mvs-zaklikaut-ne-ciniti-samosudu-nad-maroderami/

Реагуючи на запит суспільства щодо відповідальності за кримінальні правопорушення проти власності в умовах воєнного стану, законодавець значно посилив відповідальність за такі дії.

Це був перший аспект відсутності комунікації з боку правоохоронних органів та інших органів державної влади. Перші не змогли з різних причин, про що йшлося вище, провести належну комунікацію, а інші вкотре здійснили підміну/змішування понять – «невідворотності відповідальності» і «посилення відповідальності» (детальніше тут[31] і тут[32]. Далі – витяги саме з цих праць).

Отже, за порядком, здебільшого реагуючи на запит суспільної думки, а також прагнучи впорядкувати цю групу відносин, ВРУ 3 березня 2022 року ухвалила Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» (реєстр. № 7124) (опубліковано 6 березня, набрав чинності 7 березня). «Законом посилено відповідні покарання за привласнення чужого майна на полі бою або використання трагічних обставин, бойових дій для власної наживи шляхом пограбування людей, зокрема вбитих або поранених. А також внесено зміни та доповнення до ст. 185 «Крадіжка», ст. 186 «Грабіж», ст. 187 «Розбій», ст. 189 «Вимагання», ст. 191 «Привласнення, розтрата майна або заподіяння ним шляхом зловживання службовим становищем» Кримінального кодексу України, які кваліфікують зазначені діяння в умовах воєнного або надзвичайного стану за ч. 4 відповідних статей» (https://www.rada.gov.ua/news/razom/220175.html).

Тобто, наприклад, за крадіжку, вчинену в умовах воєнного стану, має наставати покарання у вигляді позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.

Такі зміни поставили перед правозастосувачами ряд запитань: чи не змушені суди в змінених умовах воєнного стану долати поспішні кримінально-правові політичні рішення законодавця в процесі застосування цієї норми (усунути проблему може лише суб’єкт правотворчості) і чи не свідчить це про необхідність коригування норми ст. 185 ККУ?

Звернувшись до Єдиного державного реєстру судових рішень у 2022 році, зробили низку невтішних узагальнень щодо практики призначення покарання за вчинення крадіжки в умовах воєнного стану:

1. Найбільш поширений варіант – застосування ст. 69 ККУ, тобто призначення більш м’якого покарання, ніж передбачено законом.

2. Призначення мінімального покарання, передбаченого ч. 4 ст. 185, – 5 років позбавлення волі із застосуванням ст. 75 ККУ, тобто звільнення від відбування покарання з випробуванням.

---

[31] Острогляд О.В. Кримінально-правова політика протидії кримінальним правопорушенням проти власності в умовах воєнного стану: очікування та реальність // Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи: матеріали Круглого столу (23 вересня 2022 року) / упор. І.В.Гловюк, Н.Р. Лащук, В.В.Навроцька, І.Р.Серкевич, Н.І.Устрицька. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 65-68. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5018/1/23_09_2022.pdf

[32] Острогляд О.В. Кримінально-правова політика протидії кримінальним правопорушенням проти власності в умовах воєнного стану: очікування та реальність (ч.2). Правова політика України: історія та сучасність: матеріали V Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Житомир, 10 жовтня 2024 року). Житомир: Житомирська політехніка, 2024. С. 28-30. https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/28.pdf

3. Одночасне застосування ст. 69 і ст. 75, тобто призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, від якого особа звільняється з випробуванням.

4. При наявності невідбутої частини покарання за попереднім вироком, а також вчинення кількох діянь в умовах воєнного стану, застосовується лише ч. 4 ст. 185, але і в цьому разі покарання мінімальне, що передбачено санкцією цієї частини, – 5 років позбавлення волі.

І знову запитання: чи такої відповідальності очікувало суспільство за «мародерство»?

Наступний крок законодавця мав би бути більш виваженим, з акцентом на комунікацію, правовий всеобуч. Варто було визнати помилки в інформуванні, а також в поспішності і непродуманості змін до КК України. До такого інформування мали б також долучитися правоохоронні органи і суди.

Проте знову ні. Знову зміни до КК України.

Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів» від 18.07.2024 (набрав чинності 9 серпня 2024 р.) збільшив розмір адміністративно-караної крадіжки до 2 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що на сьогодні становить 3028 грн (станом на 2024 рік). А відповідно – саме з цієї суми «стартуватиме» кримінально-карана крадіжка.

Висновки з початку застосування зміненої норми ст. 185 КК України були такими:

1. Найбільш поширений спосіб у попередньому дослідженні – застосування ст. 69 ККУ, тобто призначення більш м'якого покарання, ніж передбачене законом, фактично застосовано лише один раз.

2. Здебільшого призначається мінімальне покарання, передбачене ч. 4 ст. 185, – 5 років позбавлення волі із застосуванням ст. 75 ККУ, тобто звільнення від відбування покарання з випробуванням.

3. Одночасного застосування ст. 69 і ст. 75 ККУ, тобто призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, від якого особа звільняється з випробуванням, – не виявлено.

4. При наявності невідбутої частини покарання за попереднім вироком, а також вчинення кількох діянь в умовах воєнного стану, застосовується лише ч. 4 ст. 185, але і в цьому випадку покарання не надто більше за мінімальне, що передбачено санкцією цієї частини, – 5 років позбавлення волі – 5 р. 2 міс., 6 р.

5. Трапляються випадки призначення мінімального покарання із застосуванням ст. 75 і стосовно неодноразово засуджених за цією статтею.

Таким чином, попередній висновок про те, що стратегічне рішення ВРУ відносно крадіжки навряд чи можна визнати виправданим, зберігається.

Системне застосування ст. 69 припинилося, проте ст. 75 ККУ застосовується так само часто. Відповідно суди далі обирають варіант «справедливості» на

противагу «законності». Одним із варіантів вирішення цієї ситуації залишається «переміщення» відповідальності в ч. 2 ст. 185 ККУ, що дасть судам більший арсенал покарань для законно-справедливої оцінки скоєного.

Як підсумок щодо значення комунікації судових, правоохоронних та правозахисних органів і шкоди від її відсутності чи непродуманих рішень, висвітлимо ще кілька положень з опублікованої раніше статті[33].

Тут доцільно навести слова, які прозвучали у відомому серіалі, приблизно такого змісту: *«Найбільше шкоди завдала програма, орієнтована на дітей, "Не йди з незнайомими людьми", яка була загальнонаціональною і просувалася за допомогою соціальної реклами»* (серіал Criminal Minds).

Хоча, якщо звернутися до досліджень кримінологів та криміналістів, ми можемо побачити такі дані.

При розробці криміналістично значимої типології жертв викрадення не можна не враховувати характер їхніх зв'язків із злочинцем. За цією ознакою можна виділити чотири групи: перша група – особи, взаємини яких зі злочинцем виникають у момент вчинення злочину (35 %). Друга група – особи, взаємини яких зі злочинцем розвивалися в рамках випадкового знайомства (23 %). **Третя група – особи, взаємини яких зі злочинцем формувалися в рамках особистого знайомства (40 %) (виділено мною – О.О.).** Четверта група – особи, що перебували зі злочинцем у подружніх, родинних та інших близьких взаєминах (2 %)[34].

Близько 50 % жертв зґвалтувань були раніше знайомі зі злочинцями, 20 % із них перебували у стані алкогольного сп'яніння, 11 % – у безпорадному стані. Показово й те, що 53 % жертв зґвалтовані у власних квартирах, де перед цим спільно проводили дозвілля із злочинцями[35].

Дані щодо взаємин між сексуальним насильником і потерпілою дитиною: раніше не знайомі – 25 %, **знайомі – 45 %, близькі родичі – 30 %**[36] (виділено мною – О.О.).

Зрозуміло, що «незнайомі люди» для дитини створюють найбільшу загрозу, але це тільки одна з можливих загроз, участь у насиллі «знайомих», як свідчать наведені дані, також не можна відкидати.

Відповідно, перед тим, як орган держави планує робити певні кроки, варто простежити найближчі та віддалені наслідки ухваленого рішення.

Можливо, такого рішення і не потрібно або воно має бути іншим, але в будь-якому разі необхідна комунікація із суспільством для визначення його

---

[33] Ostrohliad O., Reshyvska Ya. The judicial system and formation of the judiciary under conditions of war. Academia Polonica. *Scientific journal of polonia university. Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej,* Częstochowa, 2025, vol. 70, no. 3, pp. 169–175.

[34] Олішевський, В.В. Криміналістична характеристика викрадення людини, вчиненого з корисливих мотивів. *Право і безпека,* 2004. №3, С. 90.

[35] Голіна, В.В., Головкін, Б.М. Кримінологія: Загальна та Особлива частини. Навчальний посібник. 2014. Харків: Право, 513 с.

[36] Романцова, С. В. (2018) Запобігання сексуальному насильству щодо дітей в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Львів // URL : https://old.lpnu.ua/sites/default/files/dissertation/2018/10869/dis_mukan_o.v.r.pdf

реальних потреб, для інформування про роботу державних і недержавних інституцій. Саме так помилок буде менше, вони будуть менш відчутними, збережеться значна частина коштів, а можливо, і життя.

І наостанок у цьому підрозділі. Судові, правоохоронні та правозахисні органи (далі за текстом, якщо не буде зазначено по-іншому, буде використовуватися СППО) загалом розуміють необхідність і значення комунікації, тому роблять важливі й конкретні кроки (про деякі йтиметься в інших підрозділах), наприклад:

- У грудні 2025 року відбувся круглий стіл «Взаємодія судової влади та медіа», організований Верховним Судом спільно з Програмою підтримки ОБСЄ для України[37]. Голова ВС звернув увагу на те, що образ судової влади в очах суспільства формується переважно через призму окремих негативних ситуацій, тоді як позитивні приклади роботи суддів, на жаль, залишаються менш помітними. Водночас судді не є байдужими до суспільної оцінки своєї діяльності, і навіть за безумовного дотримання принципу незалежності інформаційний тиск не може минати абсолютно безслідно в емоційному плані.

Негативна риторика щодо судової влади в медіа суттєво впливає і на суспільні настрої. Вона сприяє формуванню громадської думки, що призводить до нових хвиль закликів до судових реформ, які створюють додаткові труднощі для роботи всієї системи, замість того, щоб зміцнювати її. Суди докладають зусиль і до налагодження діалогу із суспільством, відповідаючи на його запит щодо максимальної транспарентності правосуддя. Власними силами й за допомогою медіа суди пояснюють логіку ухвалених ними рішень, причини й передумови формування певної судової практики з тих чи інших питань тощо.

Важливий акцент на цьому заході зробив голова Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова Ярослав Юрчишин: «Якщо суд не буде говорити про себе, про нього говоритимуть невдоволені». Якщо суди не формуватимуть проактивну комунікацію про себе, не будуть роз'яснювати проблеми, виклики, загрози, досягнення, то в інформаційному просторі переважатиме негатив, переконаний спікер. За його словами, зараз ми переходимо до наступальної комунікації, коли суд починає говорити не лише тоді, коли вже не можна не говорити, а заздалегідь, щоб пояснювати плани, напрями, рішення, перспективи (детальніше про захід за посиланням, розміщеним вище, – О.О.).

- Вагомим аспектом взаємодії СППО з громадськістю є створення відповідних підрозділів, наприклад, у Національній поліції України створено Відділ зв'язків із громадськістю Департаменту патрульної поліції[38]. Одним з їхніх проєктів є проведення відповідних тренінгів із комунікації. У соціальній мережі «Фейсбук» міститься новина, яка підкреслює важливість таких заходів для формування рівня довіри: *«Завершився черговий етап тренінгів із Community Policing!*

---

[37] У Верховному Суді обговорили стандарти взаємодії між судовою владою і медіа. https://so.supreme.court.gov.ua/news/1809/u-verkhovnomu-sudi-obhovoryly-standarty-vzaiemodii-mizh-sudovoiu-vladoiu-i-media

[38] Відділ зв'язків із громадськістю Департаменту патрульної поліції. URL: https://www.facebook.com/community.policing.ua

Працівники відділів зв'язків із громадськістю, поліцейські служби освітньої безпеки та поліцейські офіцери громади підвищили свою майстерність, переймаючи цінний міжнародний досвід від канадських колег та втілюючи найкращі українські ініціативи.

Під час навчання учасники поглибили знання та відпрацювали навички щодо таких аспектів:

– проактивної роботи з молоддю: як вибудовувати довіру та створювати простір для щирого діалогу;

– вирішення проблем у громадах: сучасні підходи до взаємодії з місцевими жителями та спільного пошуку рішень;

– запобігання злочинності: інструменти, що допомагають ефективно реагувати на правопорушення та запобігати їм;

– протидії домашньому насильству: найкращі практики підтримки постраждалих і взаємодії зі службами допомоги.

– зміцнення партнерства між поліцією та громадою.

Захід відбувся за підтримки Канадської поліцейської місії в Україні (CPMU)».[39]

Активна комунікація має базуватися на певних нормативних засадах та враховувати етичні принципи взаємодії, саме про це далі.

[39] Підрозділ взаємодії патрульної поліції та громади. https://www.facebook.com/share/p/1CCfUYNVYe/

1.2. Нормативно-правова база взаємодії з громадськістю та медіа

У цьому підрозділі проаналізуємо нормативні акти, які визначають, що можуть робити СППО у взаємодії з громадськістю та медіа, а головне, що не можна робити в інформаційному просторі.

Нормативні акти в Україні в медіасфері є надто різноманітними за юридичної силою та сферами регулювання. Тут зупинимося лише на тих аспектах, які налагоджують взаємодію саме СППО з громадськістю та медіа, а не на діяльності журналістів як таких.

Нормативно-правова база взаємодії СППО з громадськістю і медіа, зрозуміло, розпочинається з Конституції України[40], яка встановлює основні засади існування інформаційного простору.

Стаття 15 Конституції України визначає, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, а також забороняє цензуру.

У цьому аспекті варто розуміти, що заборона цензури не означає вседозволеність, можуть бути встановлені певні обмеження висвітлення інформації під час дії окремих правових режимів, крім того, існує відповідальність за протиправні дії, наприклад, за образу чи наклеп.

А ще робота з інформацією залежить від того, чи працює з нею представник влади, чи просто особа.

Саме тому стаття 19 Конституції України, у якій задекларовано, що «правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством», визначає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Людині і громадянину Конституція, навпаки, гарантує цілий комплекс прав і свобод, зокрема, це такі норми:

- Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію не можливо.

- Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

[40] Конституція України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

Кожний громадянин має право ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах й організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

- Стаття 40. Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

- Стаття 50. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

- Сюди також можна віднести положення ст. 129 Конституції України, що передбачають гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.

Окремі з цих прав настільки важливі, що навіть не підлягають обмеженню в умовах воєнного чи надзвичайного стану, як-от право, передбачене ст. 40 Конституції України.

Ключовою нормою Конституції, яка присвячена роботі з інформацією, є **стаття 34 Конституції України («Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань»), яка передбачає відповідне право в такому формулюванні:**

«Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя».

Право на інформацію настільки важливе в сучасному суспільстві, що йому присвячено ряд рішень Конституційного Суду України (витяги з яких концентровано розміщені за посиланням[41]).

[41] Право на інформацію. https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/431-pravo-na-informaciyu

Тут наведемо лише кілька ключових із них, що стосуються мети посібника.

Вирішуючи питання щодо конфіденційності інформації про особу, яка займає посаду, пов'язану зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування, та членів її сім'ї, Конституційний Суд України виходить з такого, що належність інформації про фізичну особу до конфіденційної визначається в кожному конкретному випадку. Перебування особи на посаді, пов'язаній зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування, передбачає не тільки гарантії захисту прав цієї особи, а й додаткові правові обтяження. Публічний характер як самих органів – суб'єктів владних повноважень, так і їх посадових осіб вимагає оприлюднення певної інформації для формування громадської думки про довіру до влади та підтримку її авторитету в суспільстві.

(абзац перший підпункту 3.3 пункту 3 мотивувальної частини)

Рішення Конституційного Суду України в справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012

Положення частини другої статті 32 Основного Закону України передбачають вичерпні підстави можливого правомірного втручання в особисте та сімейне життя особи (в тому числі й тієї, яка обіймає посаду, пов'язану з функціями держави або органів місцевого самоврядування, та членів її сім'ї). Такими підставами є згода особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації стосовно неї, а також, у разі відсутності такої згоди, випадки, визначені законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Даючи офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 32 Конституції України в системному зв'язку з частиною другою статті 34 цієї Конституції, Конституційний Суд України дійшов висновку, що збирання, зберігання, використання та поширення державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами конфіденційної інформації про особу без її згоди є втручанням в її особисте та сімейне життя, яке допускається винятково у визначених законом випадках і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

(абзаци третій, четвертий пункту 5 мотивувальної частини)

Рішення Конституційного Суду України в справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012

Таким чином, право особи на доступ до інформації, гарантоване статтею 34 Конституції України, не є абсолютним і може підлягати обмеженням. Такі обмеження мають бути винятками, які передбачені законом, мати одну або декілька законних цілей і бути необхідними в демократичному суспільстві. У

разі обмеження права на доступ до інформації законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію вказаного права і не порушувати сутнісного змісту такого права.

(абзац восьмий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини)

Рішення Конституційного Суду України (Перший сенат) у справі за конституційною скаргою Плескача В'ячеслава Юрійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення частини четвертої статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 22 січня 2020 року № 1-р(I)/2020

Наступний блок законів присвячений діяльності медіа загалом, звичайно, вони прямо не регулюють питання взаємодії СППО з громадськістю та медіа, але визначають загальне розуміння комунікаційної діяльності медіаресурсів.

Зокрема, це Закони України «Про медіа»[42], «Про інформацію»[43], «Про доступ до публічної інформації»[44], «Про електронні комунікації»[45], «Про забезпечення функціонування української мови як державної»[46], «Про кінематографію»[47], «Про рекламу»[48], «Про суспільні медіа України»[49], «Про систему іномовлення України»[50], «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста»[51] й ін.

Наприклад, Закон України «Про медіа» містить перелік ключових термінів із поясненнями, серед яких (ті, що є цікавими в межах цього посібника):

- дані, що не підлягають оприлюдненню – дані про фізичну особу, що є конфіденційною інформацією, а саме: дата народження, номер та (за наявності) серія паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для укладення правочинів), відомості про місце проживання або місце перебування, контактні відомості (телефон, електронна пошта), реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності);

- масова інформація – інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб;

- медіаграмотність – навички та знання, які надають користувачам можливість ефективно й безпечно користуватися медіасервісами;

---

[42] Про медіа. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text
[43] Про інформацію Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text
[44] Про доступ до публічної інформації. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text
[45] Про електронні комунікації. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text
[46] Про забезпечення функціонування української мови як державної. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text
[47] Про кінематографію. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80#Text
[48] Про рекламу. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text
[49] Про суспільні медіа України. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18#Text
[50] Про систему іномовлення України. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-19#Text
[51] Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналістів. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text

- медіа (засіб масової інформації) – засіб поширення масової інформації в будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та постійною назвою як індивідуалізувальною ознакою;

- онлайн-медіа – медіа, що регулярно поширює інформацію в текстовій, аудіо-, аудіовізуальній чи іншій формі в електронному (цифровому) вигляді за допомогою мережі Інтернет на власному вебсайті, крім медіа, які віднесені цим Законом до аудіовізуальних медіа та ін.

Крім того, закон визначає сферу своєї дії, а також сфери поширення масової інформації, на яку він не розповсюджується, сюди, зокрема, належить поширення масової інформації фізичними особами, які не діють як медіа (не є суб'єктами у сфері медіа); на офіційних вебсайтах державних органів, органів місцевого самоврядування, призначених для поширення інформації, передбаченої Законом України «Про доступ до публічної інформації» та ін.

А також цим нормативно-правовим актом передбачено свободу у сфері медіа, що охоплює такі норми: 1. Не допускається незаконне втручання в діяльність суб'єктів у сфері медіа з боку державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, політичних партій, власників відповідних суб'єктів, будь-яких інших фізичних та юридичних осіб. 2. Не допускається вимога попереднього погодження інформації, яка поширюється медіа, заборона поширення інформації з боку посадових осіб державних органів, органів місцевого самоврядування, політичних партій.

Стаття 36 Закону України «Про медіа» встановлює обмеження щодо змісту інформації, а саме: на території України в медіа та на платформах спільного доступу до відео забороняється поширювати:

1) заклики до насильницької зміни, повалення конституційного ладу, розв'язування або ведення агресивної війни або воєнного конфлікту, порушення територіальної цілісності України, ліквідації незалежності України, інформацію, яка виправдовує чи пропагує такі дії;

2) висловлювання, що розпалюють ненависть, ворожнечу чи жорстокість до окремих осіб чи груп осіб за ознакою етнічного чи соціального походження, громадянства, національності, раси, релігії та вірувань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності;

3) висловлювання, що підбурюють до дискримінації чи утисків стосовно окремих осіб чи груп осіб за ознакою етнічного чи соціального походження, громадянства, національності, раси, релігії та вірувань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності або за іншими ознаками;

4) пропаганду або заклики до тероризму та терористичних актів, інформацію, що виправдовує чи схвалює такі дії і далі за текстом.

Закон України «Про інформацію» визначає, що основними напрямами державної інформаційної політики є:

- забезпечення доступу кожного до інформації;

- забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації;

- створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства;

- забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень і т.ін. (останнє у світлі предмету цього посібника є особливо актуальним – О.О.).

Стаття 5 цього Закону деталізує гарантоване Конституцією «право на інформацію», визначаючи, що «кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб».

А серед гарантій права на інформацію, зокрема, визначено «обов'язок суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та медіа про свою діяльність й ухвалені рішення».

Основу взаємодії журналістів і суб'єктів владних повноважень (до яких, звичайно, належить більшість СППО) становлять і гарантії діяльності медіа та журналістів (ст. 25 Закону), серед яких: «Журналіст має право безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, які ними проводяться, та бути особисто прийнятим у розумні строки їх посадовими і службовими особами, крім випадків, визначених законодавством».

Закон України «Про доступ до публічної інформації» передбачає обов'язок забезпечення доступу до такої інформації (публічна інформація, згідно з цим Законом, – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, чи та, якою володіють суб'єкти владних повноважень, інші розпорядники публічної інформації, визначені цим Законом) шляхом забезпечення доступу до інформації через:

1) систематичне та оперативне оприлюднення інформації:

– в офіційних друкованих виданнях;

– **на офіційних вебсайтах у мережі Інтернет (на цьому акцентуємо далі – О.О.);**

– на єдиному державному вебпорталі відкритих даних;

– на інформаційних стендах;

– будь-яким іншим способом;

2) надання інформації за запитами на інформацію.

Цим же Законом надається визначення інформації у формі відкритих даних, а також обов'язок розпорядників інформації надавати публічну інформацію у формі відкритих даних на запит, оприлюднювати й регулярно оновлювати її на єдиному державному вебпорталі відкритих даних та **на своїх вебсайтах**.

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначає, що статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначені вказаним Законом. Це положення є вкрай важливим у діяльності СППО, оскільки СППО вказані в статті 9 Закону як «особи, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків».

Ці та інші закони визначають загальні засади взаємодії СППО з медіа та громадськістю.

Наступним блоком законів є профільні закони, що регулюють діяльність СППО, вони визначають засади створення та діяльності вказаних органів, а також передбачають окремі принципи взаємодії СППО з громадськістю та медіа.

Зокрема, це такі Закони: «Про судоустрій і статус суддів»[52], «Про Конституційний Суд України»[53], «Про Вищий антикорупційний суд»[54], «Про прокуратуру»[55], «Про Службу безпеки України»[56], «Про Національну поліцію»[57], «Про Національне антикорупційне бюро України»[58], «Про Бюро економічної безпеки України»[59], «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[60], «Про нотаріат»[61] та ін.

Ключові засади взаємодії судів із громадськістю та медіа передбачені Законом «Про судоустрій і статус суддів». Розглянемо детальніше окремі положення:

- стаття 11. «Гласність і відкритість судового процесу». Визначено, що судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом.

---

[52] Про судоустрій та статус суддів. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text
[53] Про Конституційний Суд України. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text
[54] Про вищий антикорупційний суд. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19/en/ed20211124#Text
[55] Про прокуратуру. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text
[56] Про Службу безпеки України. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text
[57] Про Національну поліцію. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
[58] Про Національне антикорупційне бюро України. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text
[59] Про Бюро економічної безпеки України. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text
[60] Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text
[61] Про нотаріат. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text

Розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених законом. У відкритому судовому засіданні мають право бути присутніми будь-які особи.

Особи, присутні в залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис із використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з огляду на обмеження, встановлені законом.

- стаття 15-1. «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система», згідно з якою в судах, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України, їхніх органах та підрозділах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, що забезпечує, крім іншого, аудіо- та відеофіксацію судових засідань, засідань Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя, її органів, їхнє транслювання в мережі Інтернет у порядку, визначеному законом, а також функціонування офіційного вебпорталу судової влади України, вебсайтів Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Закон України «Про Конституційний Суд України» також містить кілька положень взаємодії цього суду з громадськістю та медіа, зокрема, стаття 6 Закону «Відкритість діяльності Суду» передбачає такі положення:

Розгляд справ на пленарних засіданнях Великої палати Конституційного Суду (далі – Велика палата), Сенату Конституційного Суду (далі – Сенат) здійснюється відкрито, за винятком закритої частини цих засідань, коли ухвалюється рішення, надається висновок, постановляється ухвала Суду.

Осіб, які виявили бажання бути присутніми на відкритій частині пленарного засідання Великої палати, Сенату, допускають до приміщення Суду та до Зали засідань Суду в порядку, встановленому Регламентом.

Представники медіа, акредитовані в Суді, можуть здійснювати відео- та фотофіксацію, вести аудіозапис відкритої частини пленарного засідання Великої палати, Сенату в порядку, встановленому Регламентом.

Крім того, відповідно до статті 94 «Офіційне оприлюднення та опублікування актів Суду» оприлюднення всіх актів Суду за результатами конституційного провадження, крім висновків Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою, здійснюється на офіційному вебсайті Суду або в окремих випадках за ухвалою Суду – у Залі засідань Суду, але не пізніше наступного робочого дня після їхнього ухвалення.

А також опублікування акта Суду разом з окремою думкою Судді здійснюється у «Віснику Конституційного Суду України» та інших офіційних друкованих виданнях України.

Окремим інститутом, що безпосередньо призначений для комунікації громадян і держави, є «конституційна скарга» (про неї можна прочитати детальніше за посиланням[62]).

Закон «Про прокуратуру» також передбачає певні аспекти взаємодії цього органу з громадськістю та медіа, а саме:

- стаття 6. «Інформування про діяльність прокуратури» визначає, що органи прокуратури не менш як двічі на рік інформують суспільство про свою діяльність шляхом повідомлень у медіа.

Генеральний прокурор щороку до 1 квітня подає до Верховної Ради України звіт про діяльність прокуратури, а також Генеральний прокурор особисто звітує про діяльність органів прокуратури перед Верховною Радою України на її пленарному засіданні.

Керівники обласних та окружних прокуратур на відкритому пленарному засіданні відповідної ради, на яке запрошуються представники медіа, не менш як двічі на рік інформують населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці про результати діяльності на цій території шляхом надання узагальнених статистичних та аналітичних даних.

Інформація про діяльність прокуратури оприлюднюється в загальнодержавних та місцевих друкованих медіа і на офіційних вебсайтах органів прокуратури.

Незважаючи на певні особливості діяльності Служби безпеки України, Закон «Про Службу безпеки України» також передбачає певні аспекти взаємодії цього органу з громадськістю та медіа, а саме:

- стаття 5. «Діяльність Служби безпеки України і права людини» передбачає, що органи й співробітники Служби безпеки України повинні поважати гідність людини та виявляти до неї гуманне ставлення, не допускати розголошення відомостей про особисте життя людини;

- стаття 7. «Право громадськості на інформацію про діяльність Служби безпеки України» визначає, що Служба безпеки України інформує про свою діяльність через медіа шляхом надання відповідей на запити на доступ до публічної інформації та в інших формах у визначеному законодавством порядку.

Крім того, забороняється встановлювати обмеження на інформацію щодо загального бюджету Служби безпеки України, її компетенції та основних напрямів діяльності, а також випадків протиправних дій органів і співробітників Служби безпеки України.

---

[62] Острогляд О. В. Конституційна скарга як засіб комунікації громадян і держави та спосіб вдосконалення кримінально-правового регулювання. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2017. № 4 (16). С. 165–169. URL: https://visnyk.iful.edu.ua/%d0%b2%d0%b8%d0%bf%d1%83%d1%81%d0%ba-%d0%b6%d1%83%d1%80%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%83-%e2%84%9616/%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%81%d1%82%d0%b8%d1%82%d1%83%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b0-%d1%81%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b3%d0%b0-%d1%8f%d0%ba-%d0%b7%d0%b0%d1%81%d1%96%d0%b1-%d0%ba%d0%be%d0%bc%d1%83%d0%bd%d1%96/

Не підлягає розголошенню інформація з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених законами України.

Закон «Про національну поліцію» також містить кілька норм, що визначають особливості взаємодії/комунікації поліції з громадськістю та медіа, наприклад:

- стаття 9. «Відкритість та прозорість» визначає, що поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України.

Поліція також забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Крім того, поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом.

Важливими для взаємодії з громадськістю є норми статті 11. «Взаємодія з населенням на засадах партнерства», оскільки вона визначає, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. **Рівень довіри населення до поліції** (виділено мною – О.О.) є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Для забезпечення об'єктивності оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У цьому Законі є навіть окремий розділ (VIII) «Громадський контроль поліції», який визначає звітність поліцейської діяльності, зокрема, з метою інформування громадськості про діяльність поліції. Керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних вебпорталах органів поліції звіт про діяльність поліції.

Окремої уваги заслуговує стаття 89. «Спільні проєкти з громадськістю» цього розділу. Тут зазначено, що «поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань.

Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності.

Поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, медіа та у видавничій діяльності».

Як приклад такої взаємодії можна навести проєкт «Шкільний офіцер поліції».[63]

Згідно із Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» (ст. 3) до основних принципів діяльності Національного бюро належать, зокрема, підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом державним органам; відкритість для демократичного цивільного контролю. Також відповідно до ст. 26 вказаного Закону щопіврічний звіт директора бюро повинен містити інформацію про співпрацю з недержавними організаціями і медіа.

Відповідно до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» (ст. 33), Бюро економічної безпеки України через медіа, на своєму офіційному вебсайті та в інший спосіб регулярно інформує суспільство про свою діяльність, зокрема, готує та оприлюднює на своєму офіційному вебсайті звіт про свою діяльність; оприлюднює та надає інформацію на запити в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації»; оприлюднює на своєму офіційному вебсайті звіти за конкретними запитами та ін.

Найбільш відкритими для громадськості та медіа є, напевно, правозахисні органи – адвокатура і нотаріат, оскільки для них питання комунікації фактично означає фінансове виживання. Чинне законодавство України визначає основні принципи такої взаємодії, а також встановлює певні обмеження.

Співпраця з громадськістю закладена в самому визначенні адвокатури: «Адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом (Про адвокатуру та адвокатську діяльність)».

Згідно з положеннями профільного закону (ст. 23), до гарантій адвокатської діяльності належить те, що висловлення адвоката в справі не можуть бути підставою для притягнення його до відповідальності , зокрема, й ті, що відображають позицію клієнта, заяви в медіа, якщо при цьому не порушуються професійні обов’язки адвоката.

Стаття 44 вказаного закону до завдань адвокатського самоврядування відносить забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність, а відповідно до статті 55 Рада адвокатів України визначає друкований орган Національної асоціації адвокатів України; забезпечує ведення офіційного вебсайту Національної асоціації адвокатів України, що безпосередньо призначені для інформування про діяльність адвокатури.

Закон України «Про нотаріат» належить до найбільш давніх (1993 року, з одного боку, це свідчить про важливість вказаного інституту, усі закони, які ухвалювалися в перші роки незалежності, були необхідними для врегулювання

[63] Проєкт «Шкільний офіцер поліції». https://cop.org.ua/ua/dosvid/ukrainskyi-dosvid/zahalnoukrainskyi-dosvid/proekt-shkilnij-ofitser-politsiji

ти відносин, що мають ключове значення для державності, а з іншого, – через давність багато регулятивних норм вже потребують оновлення) і тому не цілком відображає взаємовідносини нотаріату з громадськістю та медіа.

Відповідно до статті 16 вказаного закону, «професійне самоврядування нотаріусів функціонує на засадах законності, гласності, незалежності, демократичності, колегіальності, виборності, обов'язковості членства нотаріусів та виконання рішень органів професійного самоврядування, ухвалених відповідно до їхньої компетенції, забезпечення рівних можливостей доступу нотаріусів до участі в професійному самоврядуванні».

У діяльності нотаріату та адвокатури спостерігається своєрідний баланс: з одного боку, вони зобов'язані зберігати професійну таємницю (яка зберігається і після припинення діяльності), а з іншого, широко інформують населення, надаючи відповідну допомогу громадянам шляхом правового всеобучу з використанням медіаресурсів.

Про співвідношення заборони рекламувати свою діяльність і поширенням правничих знань ітиметься в наступному підрозділі.

Звичайно, що найбільшу групу актів, які прямо призначені для регулювання комунікації СППО з громадськістю та медіа (акти, присвячені етичним аспектам, будуть розглядатися далі), є підзаконні нормативно-правові акти: положення, інструкції, рекомендації і т.ін.

Рішенням Ради суддів України від 12 березня 2015 року № 14 було схвалено рекомендації міжнародної конференції «Зміцнення довіри до судової гілки влади через покращення комунікації»[64], що відбулася 24-25 лютого 2015 року.

Фактично з цього часу можна говорити про новий етап розвитку комунікації між судами та громадськістю і медіа, спрямований на встановлення довірчих взаємин.

Зокрема, цей документ передбачає такі положення:

- описані конкретні заходи, які має впроваджувати Рада суддів України: 1. У разі виникнення в державі суспільно важливих питань, а саме: прояву неповаги до судової влади з боку посадових осіб у їхніх публічних виступах; фактів зловживань, допущених щодо суддів діями посадових осіб органів правопорядку; посягання на конституційні принципи верховенства права, незалежності суддів вживати необхідних заходів із метою привернути увагу широкого кола громадськості та міжнародних організацій, зокрема, міжнародних суддівських організацій, до таких фактів та проводити пресконференції для представників медіа з метою донести до громадськості позицію органу суддівського самоврядування, особливо, коли є суспільно важлива новина, яка зачіпає інтереси судової влади та/або підриває її авторитет.

[64] Рекомендації міжнародної конференції «Зміцнення довіри до судової влади через покращення взаємної комунікації» (м. Київ, 24 - 25 лютого 2015 р.) https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014414-15#Text

2. Пресцентру судової влади України налагодити ефективну роботу із засобами масової інформації та належну координацію діяльності із прессекретарями судів.

- До заходів, які має впровадити Національна школа суддів, віднесли: 1. Розгортання тематичних навчальних програм, семінарів для суддів із питань зв'язків із громадськістю. 2. Вироблення та впровадження програми дистанційного навчання для суддів із питань зв'язків із громадськістю у судах. 3. Впровадження програми дистанційного навчання для прессекретарів та працівників апарату суду з питань зв'язків із громадськістю у судах. 4. Забезпечення програми навчання для підготовки суддів-спікерів.

- Ключовою стала рекомендація обрати в кожному суді суддю-спікера (у місцевих судах – не менше одного судді, в апеляційних – не менше двох суддів, у вищих судах та Верховному Суді України – не менше одного).

- З-поміж іншого пропонували також цікаві і потрібні ініціативи: 1. Використовувати нові форми комунікації з громадськістю (неформальні зустрічі, дні відкритих дверей, екскурсії до суду, спільні заходи з навчальними закладами, громадськими та правозахисними організаціями, ведення сторінок судів у соціальних мережах тощо). 2. Впровадити систему періодичного моніторингу висвітлення в медіа діяльності судів із метою відстеження прогресу в покращенні іміджу судової системи та підвищення довіри до неї. 3. Проводити регулярні опитування та моніторинг громадської думки з ключових питань діяльності судів, зокрема шляхів покращення роботи судів, покращення та розширення комунікацій, підвищення рівня довіри громадськості до судів. 4. Повідомляти завчасно громадськість та представників медіа через вебсайти судів про призначення до розгляду судом справ, до яких є підвищений інтерес з боку громадськості; за наслідками розгляду таких проводити пресконференції. 5. Забезпечити оперативне реагування на публікації, виступи в медіа з питань діяльності судів, які не відповідають дійсності, є упередженими та спрямовані на зниження довіри суспільства до правосуддя. 6. Рекомендувати Верховному Суду України та вищим спеціалізованим судам оприлюднювати інформацію в справах, зокрема шляхом видання пресрелізів, у яких захищено конституційні права та свободи, інтереси інвесторів або колективів.

Таким чином, завдяки цим рекомендаціям у судах з'явилася ключова фігура, відповідальна за комунікацію з громадськістю та медіа, – суддя-спікер.

Типового положення про суддю-спікера немає, кожен суд затверджує власне. Суддя-спікер у своїй діяльності керується саме цим Положенням, а також чинним законодавством України (положення міжнародних актів, які зумовили появу цієї посади в судах, можна подивитися, наприклад, за посиланням[65]).

Наприклад, Положення про суддю-спікера Пустомитівського районного суду Львівської області[66] до повноважень судді-спікера відносить такі:

[65] Демократичні стандарти взаємодії судів і ЗМІ. https://apladm.od.court.gov.ua/sud9105/pres-centr/news/375130
[66] Положення про суддю-спікера. https://pu.lv.court.gov.ua/sud1316/aparat/824086/

- бере участь у розробці комунікаційної стратегії суду, інформаційних програмах для реалізації регулярних ініціатив спрямованих на формування правильного сприйняття ролі суду та суддів в суспільстві, підвищення довіри до суду як органу правосуддя;

- надає офіційні коментарі, відповіді, інтерв'ю від імені суду представникам медіа, зокрема, у справах, що становлять суспільний інтерес, бере участь у теле-, радіоефірах від імені суду;

- здійснює юридичний супровід при підготовці прессекретарем суду інформаційних повідомлень про судові рішення, пресрелізів та спростувань недостовірної інформації про роботу суду;

- організовує та забезпечує внутрішню комунікацію між суддями та прессекретарем суду з метою інформування про надходження до суду справ, які можуть становити суспільний інтерес;

- бере участь в обговоренні питань визначення комунікаційної політики суду;

- бере участь у налагодженні прямих зв'язків із суспільством за допомогою «програм охоплення» (ознайомчі зустрічі, дні відкритих дверей, екскурсії до суду, спільні заходи з навчальними закладами, громадськими та правозахисними організаціями тощо);

- вживає заходи щодо налагодження ефективної роботи між представниками медіа та судом, бере участь у пресконференціях, брифінгах, інших заходах публічного характеру.

Цим же Положенням визначається поняття судді-спікера, а також його роль: «Суддя-спікер – це уповноважений зборами суддів суддя, який забезпечує ефективну системну взаємодію суду із засобами масової інформації (ЗМІ) та громадськістю, а також висвітлює офіційну позицію від імені Пустомитівського районного суду Львівської області стосовно ухвалених судових рішень та подій, що відбуваються в суді, інформує громадськість про характер, обсяг, обмеження та складності в роботі суду. Виступи, репліки, коментарі, надані суддею-спікером, повинні бути спрямовані на покращення та налагодження комунікаційних зв'язків із громадськістю, покращення та розширення комунікацій, підвищення рівня довіри громадськості до суду, не допускаючи водночас порушення прав і свобод громадян, приниження їхньої честі й гідності, а також авторитету правосуддя».

Важливо підкреслити, що суддя-спікер передусім є суддею[67], який має більше навантаження через виконання функцій комунікації, який керується всіма етичними нормами діяльності судді (про особливості впровадження цього інституту в Україні та міжнародний досвід можна прочитати за посиланням[68]).

---

[67] Хто такий суддя-спікер? https://www.facebook.com/share/17tKZWu6XV/

[68] Овсяннікова О. О. Посада судді-спікера: міжнародний досвід та особливості впровадження в Україні. *Право і суспільство*. 2017. № 4. С. 188–193. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/4_2017/part_1/35.pdf (дата звернення: 09.01.2026).

Саме тому суддя-спікер працює в тісній взаємодії із прессекретарем суду, який виконує більшість завдань підтримки системної комунікації з громадськістю та медіа.

Наприклад, відповідно до Положення про суддю-спікера та прессекретаря Володарсько-Волинського районного суду Житомирської області та їхню взаємодію із ЗМІ та громадськістю,[69] функції прессекретаря передбачають:

- систематичну підготовку інформаційних повідомлень, аналітичних даних кількісної та якісної роботи суду, звітів щодо роботи суду для розміщення на офіційному вебсайті, офіційних сторінках у соціальних мережах;
- координацію збору інформації у суді з метою забезпечення функціонування, наповнення офіційної вебсторінки суду, інших сторінок у соціальних мережах, системне та оперативне оновлення інформації;
- забезпечення підготовки та оприлюднення через канали комунікації суду (вебсайти, сторінки в соціальних мережах тощо) та через ЗМІ офіційної позиції суду;
- здійснення моніторингу та аналізу інформації, опублікованої у ЗМІ та нових медіа, зокрема соціальних мережах, щодо діяльності суду, його посадових осіб, регулярне інформування суддів та інших працівників суду;
- налагодження та підтримку інформаційно-комунікаційних зв'язків зі ЗМІ;
- надання ЗМІ консультативної допомоги під час підготовки публікацій, радіо- та відеоматеріалів щодо діяльності суду;
- організацію і проведення медіа- та інших публічних заходів для ЗМІ й громадськості;
- інформування ЗМІ й громадськості про публічні події та заходи за участі представників суду, здійснення акредитації ЗМІ на публічних подіях та заходах, вчинення інших дій для того, аби створити сприятливі умови для здійснення їхньої професійної діяльності;
- підготовку друкованих, аудіо- та відеоматеріалів щодо діяльності суду для подальшого їх оприлюднення в ЗМІ та на офіційному вебсайті, офіційних сторінках у соціальних мережах, а також поширення відповідної інформації на друкованих та електронних носіях;
- проведення інформаційно-просвітницьких кампаній та заходів для підвищення рівня обізнаності громадськості про діяльність суду та ін.

Прокуратура є ієрархічним органом, а тому має відповідні рівні комунікації з громадськістю та медіа на рівні Офісу Генерального прокурора і, відповідно, нижчих за рангом прокуратур.

Контакти для медіа розміщено на сайті Офісу Генерального прокурора.[70]

---

[69] Положення про суддю-спікера та прессекретаря Володарсько-Волинського районного суду Житомирської області та їх взаємодію із ЗМІ та громадськістю. https://vv.zt.court.gov.ua/sud0606/pres-centr/pres/pres1

[70] Контакти для медіа. https://www.gp.gov.ua/ua/posts/kontakti-dlya-zmi

Офіс Генерального прокурора взаємодіє з громадськістю через Управління організації комунікації з громадськістю, розгляду звернень та запитів, яке є самостійним структурним підрозділом Офісу Генерального прокурора та діє відповідно до Положення про управління організації комунікації з громадськістю, розгляду звернень та запитів Офісу Генерального прокурора (затверджено Наказом Генерального прокурора 25 червня 2024 року № 154).[71]

Згідно із вказаним Положенням, до основних завдань та функцій управління належать, зокрема, такі:

- організаційне і методичне забезпечення діяльності органів прокуратури з питань організації комунікації з громадськістю та особистого прийому, розгляду звернень громадян і юридичних осіб, звернень та запитів народних депутатів України, звернень комітетів та тимчасових слідчих і тимчасових спеціальних комісій Верховної Ради України, адвокатських запитів, доступу до публічної інформації відповідно до вимог законодавства та наказів Генерального прокурора;
- організація особистого прийому громадян Генеральним прокурором, його першим заступником та заступниками, а також здійснення прийому громадян;
- організація та приймання усних і письмових звернень, поданих під час особистого прийому та на телефон «гарячої лінії», зокрема заяв і повідомлень про можливі факти вчинення кримінальних правопорушень, їхня реєстрація в інформаційній системі «Система електронного документообігу органів прокуратури України», надання усних роз'яснень;
- здійснення прийому запитувачів, надання консультацій під час оформлення запитів на інформацію, їхнє приймання, реєстрація, розгляд та надання відповідей запитувачам у встановленому порядку або направлення за наявності підстав належним розпорядникам інформації тощо.

Іншим підрозділом Генеральної прокуратури, що здійснює комунікаційні функції, є управління інформаційної політики та комунікацій, яке діє відповідно до Положення про управління інформаційної політики та комунікацій (затверджено Наказом Генерального прокурора 31 грудня 2025 року № 411).[72]

Згідно із вказаним Положенням, саме до структури вказаного управління належить відділ взаємодії із медіа та громадськістю.

Серед основних завдань управління варто виокремити такі:

- формування та координація реалізації єдиної інформаційної політики та комунікацій в органах прокуратури з огляду на принципи стратегічних комунікацій, інформаційної безпеки та державної політики у сфері європейської інтеграції;

---

[71] Положення про управління організації комунікації з громадськістю, розгляду звернень та запитів Офісу Генерального прокурора. https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=271306

[72] Положення про управління інформаційної політики та комунікацій. https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=279031

- забезпечення оперативного, системного й достовірного інформування громадськості про результати діяльності органів прокуратури, їхні пріоритети з метою забезпечення відкритості та підзвітності, формування у суспільстві об'єктивної думки про виконання органами прокуратури визначених законодавством функцій і завдань, сприяння створенню позитивного іміджу прокуратури у суспільстві та підвищення рівня довіри до неї;

- налагодження та підтримання ефективної взаємодії з медіаспільнотою, забезпечення партнерських відносин з інститутами громадянського суспільства, громадськістю на засадах відкритості, довіри та співпраці;

- інформаційне забезпечення діяльності Офісу Генерального прокурора та прокуратур усіх рівнів, зокрема, шляхом оприлюднення у медіа, на офіційному вебсайті та інших каналах комунікацій Офісу Генерального прокурора відомостей про результати роботи, які сприяли відновленню або зміцненню законності та правопорядку, підготовка матеріалів, необхідних керівництву Офісу Генерального прокурора для службового та публічного використання;

- організація та інформаційний супровід публічних комунікаційних заходів (пресконференцій, брифінгів, публічних виступів, інтерв'ю тощо) за участю керівництва Офісу Генерального прокурора та його працівників, надання фахової методичної допомоги з цих питань у взаємодії з іншими структурними підрозділами Офісу Генерального прокурора

- розробка та застосування сучасних цифрових форматів комунікації (соціальні мережі, мультимедійні платформи, відео-, фотосервіси, месенджери тощо) для ефективного висвітлення діяльності органів прокуратури, забезпечення їхньої відповідності стандартам цифрової доступності та безпеки;

- моніторинг інформаційного простору, зокрема щодо висвітлення діяльності органів прокуратури, їхніх посадових осіб, а також повідомлень про кримінальні правопорушення та інші порушення вимог законодавства, інформації про події, що мають суспільну значущість та викликають широкий резонанс або можуть завдати шкоди авторитету органів прокуратури, інформування з цих питань керівництва Офісу Генерального прокурора, а також керівників структурних підрозділів;

- виявлення критичних публікацій щодо діяльності органів прокуратури, а також повідомлень, які потребують перевірки та інформування суспільства про вжиті органами прокуратури заходи;

- аналіз інформаційних ризиків, розроблення та впровадження алгоритму антикризових комунікацій, зокрема щодо оперативного реагування на інформаційні атаки, репутаційні загрози тощо;

- координація роботи підрозділів із питань інформаційної політики обласних прокуратур, надання їм консультативної та практичної допомоги в реалізації визначених завдань;

- розгляд запитів медіа, запитів на інформацію, що надійшли до Офісу Генерального прокурора;

- забезпечення взаємодії Офісу Генерального прокурора з органами правопорядку та іншими державними органами з питань розроблення та реалізації єдиної комунікаційної стратегії органів правопорядку та прокуратури, стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції, забезпечення єдиних підходів до формування щорічної звітності для медіа і громадянського суспільства, імплементації стандартів та практик Європейського Союзу у сферах стратегічних комунікацій, кризового реагування, медіаграмотності та протидії дезінформації тощо.

Сам же відділ взаємодії з медіа та громадськістю здійснює:

- налагодження та підтримку ділових зв'язків із медіа, підрозділами пресслужб Офісу Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, інших центральних органів виконавчої влади, представниками інститутів громадянського суспільства, взаємодію з іншими структурними підрозділами Офісу Генерального прокурора, прокуратурами усіх рівнів, Тренінговим центром прокурорів України, органами прокурорського самоврядування, Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів;

- організаційне забезпечення та надання фахової допомоги під час проведення пресконференцій, виступів, брифінгів, інших заходів медійного характеру за участю керівництва Офісу Генерального прокурора та його працівників;

- підготовку та розміщення пресрелізів, інших інформаційних матеріалів про результати роботи органів прокуратури на офіційному вебсайті та інших каналах комунікацій Офісу Генерального прокурора;

- надання в межах компетенції коментарів українським та іноземним медіа з актуальних та резонансних питань;

- моніторинг українських та іноземних (англомовних) медіа, аналіз його результатів, виявлення позитивних та негативних тенденцій, критичних публікацій щодо виконання прокуратурою покладених на неї завдань і функцій, діяльності органів прокуратури та їх посадових осіб;

- підготовку інформацій зі спростуванням недостовірних публікацій у медіа щодо роботи прокуратури, її посадових осіб, а також про вжиті органами прокуратури заходи в разі підтвердження відомостей, викладених у критичних публікаціях.

На рівні обласних прокуратур діють відповідні пресслужби.[73]

Наприклад, Житомирська обласна прокуратура має два основні документи, присвячені комунікаційним процесам: «Положення про відділ організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів»[74] та «Положення про головного спеціаліста з питань інформаційної політики Житомирської обласної прокуратури».[75]

---

[73] Контакти для медіа. https://www.gp.gov.ua/ua/posts/kontakti-dlya-zmi

[74] Положення про відділ організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів. https://zhit.gp.gov.ua/ua/materials.html?_m=publications&_t=rec&id=354895&fp=10

[75] Положення про головного спеціаліста з питань інформаційної політики Житомирської обласної прокуратури. https://zhit.gp.gov.ua/ua/materials.html?_m=publications&_t=rec&id=354885&fp=20

Відповідно до останнього, головний спеціаліст із питань інформаційної політики Житомирської обласної прокуратури є самостійним структурним підрозділом обласної прокуратури, підпорядкованим керівникові Житомирської обласної прокуратури.

Основними завданнями та функціями головного спеціаліста з питань інформаційної політики є:

- забезпечення належного та оперативного інформування суспільства про діяльність органів обласної прокуратури з метою зміцнення законності, формування в суспільстві об'єктивної думки та підвищення рівня довіри до них;
- налагодження та підтримання ділових зв'язків із медіа, формування єдиної інформаційної політики органів обласної прокуратури;
- інформування громадськості шляхом оприлюднення на офіційному вебсайті обласної прокуратури та в медіа відомостей про результати роботи, які реально сприяли відновленню або зміцненню законності і правопорядку;
- оперативне реагування на критичні публікації та повідомлення про роботу органів обласної прокуратури та їхніх посадових осіб шляхом підготовки інформацій про вжиті органами обласної прокуратури заходи, а також спростувань у разі поширення в медіа недостовірних даних щодо роботи прокуратури;
- доведення соціально значущої інформації до громадськості з використанням усіх доступних каналів комунікації за наявності подій, що набули значного суспільного значення або резонансу, у межах компетенції надання офіційної інформації щодо встановлених обставин, положень законодавства та вжиття органами обласної прокуратури відповідних заходів;
- налагодження та підтримання ефективних каналів комунікації, механізмів тривалого партнерства з медіа з метою оперативного інформування громадськості про діяльність органів обласної прокуратури;
- систематичне здійснення моніторингу інформаційного простору щодо висвітлення діяльності органів обласної прокуратури в медіа, повідомлень про порушення закону з метою встановлення підстав для вжиття заходів прокурорського реагування; доведення до відома керівників органів обласної прокуратури змісту матеріалів критичного характеру;
- забезпечення функціонування та постійного оновлення рубрики «Новини та публікації»[76] офіційного вебсайту Житомирської обласної прокуратури;
- підготовка пресрелізів, інших інформаційних матеріалів та фотоілюстрацій для розміщення на офіційному вебсайті обласної прокуратури в рубриці «Новини та публікації», на офіційних сторінках обласної прокуратури у соціальних мережах та медіа;
- організація проведення заходів медійного характеру (пресконференцій, брифінгів, теле- і радіоефірів, інтерв'ю тощо) за участі керівництва обласної прокуратури, окружних прокуратур, надання їм фахової допомоги з цих питань;

[76] Новини та публікації. https://zhit.gp.gov.ua/ua/news.html

- опрацювання матеріалів медіа для своєчасного виявлення критичних публікацій щодо діяльності органів обласної прокуратури та повідомлень, які потребують перевірки та інформування громадськості про вжиті органами прокуратури заходи;

- розроблення та реалізація заходів, спрямованих на вдосконалення роботи з висвітлення діяльності органів обласної прокуратури, впровадження можливості сучасних інформаційних технологій у форматі нових медіа (соціальні мережі, відео- і фотосервіси тощо).

Зі Службою безпеки України ситуація подібна: є центр взаємодії з громадськістю і медіа, а також регіональні центри.

Контакти Пресцентру СБУ, а також регіональних пресцентрів (регіональні управління мають свої сторінки в соціальній мережі «Фейсбук», про що йтиметься далі) розміщено на сайті СБУ.[77]

Ключові аспекти комунікаційних процесів нормативно врегульовані «Інструкцією про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в Службі безпеки України» (затверджена Наказом від 14.06.2011 № 231, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 липня 2011 року за № 851/19589).[78]

Відповідно до цієї інструкції доступ до публічної інформації забезпечується:

- оприлюдненням публічної інформації в офіційних друкованих виданнях;

- розміщенням публічної інформації на офіційному вебсайті СБУ в мережі Інтернет;

- розміщенням публічної інформації на інформаційних стендах у приміщеннях приймалень громадян;

- наданням інформації за запитами на інформацію;

- наданням доступу до системи обліку публічної інформації, яка містить інформацію про документи, що є в уповноважених підрозділах центрального управління, органах та закладах, за запитами та шляхом оприлюднення на офіційному сайті СБУ.

Наповнення інформацією офіційного вебсайту СБУ та оприлюднення публічної інформації в засобах масової інформації здійснює Центр взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю Апарату Голови СБУ.

Наповнення інформацією офіційних вебсайтів органів та закладів здійснюють підрозділи взаємодії із засобами масової інформації та зв’язків із громадськістю органів та закладів.

За надання публічної інформації до Центру взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю Апарату Голови СБУ та підрозділів взаємодії із засобами масової інформації та зв’язків із громадськістю органів та закладів

[77] Контакти Пресцентру СБУ. https://ssu.gov.ua/kontakty/prestsentr

[78] Інструкція про порядок забезпечення доступу до публічної інформації у Службі безпеки України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0851-11#Text

відповідають керівники функціональних підрозділів центрального управління, органів та закладів, до сфери діяльності яких безпосередньо належить така інформація.

Основне інформування громадськості та медіа здійснює Пресцентр СБУ через розділ «Новини» профільного сайту.[79] У цьому ж розділі можна обрати новини відповідного регіону.

Якщо говорити про нормативне забезпечення взаємодії Національної поліції з громадськістю та медіа, то вона містить кілька рівнів.

На рівні центрального органу управління Національною поліцією відбуваються консультації з громадськістю з різних питань, наприклад, «проведення опитування щодо роботи відкритих даних у Національній поліції» або обговорення «результатів впровадження, ефективності та подальшого розвитку служби освітньої безпеки». Консультації проводяться в електронній формі або у форматі круглих столів. Орієнтовні плани таких щорічних консультацій розміщують на сайті Національної поліції України.[80]

Крім того, у структурі Національної поліції України передбачено також Департамент комунікації Національної поліції України.[81]

Відповідно до Положення про Департамент комунікації Національної поліції України (затверджений Наказом Голови НПУ від 14.02.2024 №160),[82] Департамент комунікації Національної поліції України (далі – ДК) є самостійним структурним підрозділом центрального органу управління поліції (далі – ЦОУП), який спрямовує та координує проведення інформаційної політики структурних підрозділів ЦОУП, територіальних (зокрема міжрегіональних) органів поліції, закладів та установ, що належать до сфери управління Національної поліції України, здійснює взаємодію з медіа та громадськістю з метою інформування населення про діяльність органів (підрозділів) поліції та стан правопорядку в державі.

Згідно із вказаним Положенням, до завдань ДК, зокрема, належать:

- координація заходів, спрямованих на реалізацію інформаційної політики поліції, упровадження гласності та відкритості в діяльності Національної поліції України;

- забезпечення в установленому законодавством України порядку інформування громадян про діяльність Національної поліції України через медіа;

- забезпечення функціонування офіційного вебсайту Національної поліції України в режимі інформагентства, системного й оперативного оновлення інформації на ньому, забезпечення контролю за якістю та оперативністю

---

[79] Новини. https://ssu.gov.ua/novyny

[80] Орієнтовні плани проведення консультацій з громадськістю. https://npu.gov.ua/diyalnist/konsultaciyi-z-gromadskistyu/oriyentovni-plani-provedennya-konsultacij-z-gromadskistyu

[81] Департамент комунікації Національної поліції України. https://npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-komunikaciyi

[82] Положення про Департамент комунікації Національної поліції України. https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/Docs/Struktura/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%94%D0%9A%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf

оприлюднення інформації на інтернет-сторінках органів (підрозділів) поліції, наповнення яких здійснюється підрозділами комунікації;

- здійснення моніторингу та аналізу інформації про діяльність поліції, оприлюдненої в медіа.

ДК у межах покладених на нього обов'язків реалізує такі функції:

- здійснює заходи, спрямовані на реалізацію інформаційної політики Національної поліції України;

- здійснює інформаційний супровід (забезпечення) шляхом інформування населення через медіа та інформаційні ресурси Національної поліції України (вебсайт, облікові записи Національної поліції України у соціальних мережах «Facebook», «X» (Twitter), «YouTube», «Instagram», «Flickr» та «Telegram»), розсилку новин електронною поштою (далі – інформаційні ресурси Національної поліції України) про діяльність органів і підрозділів Національної поліції України;

- забезпечує акредитацію представників медіа та їхню участь у брифінгах, пресконференціях, інших публічних заходах, організатором яких виступає Національна поліція України;

- надає допомогу медіа в інформуванні населення про діяльність органів (підрозділів) поліції;

- створює та розповсюджує аудіовізуальну, аудіальну, відео-, графічну та текстову продукцію, зокрема соціальну рекламу, забезпечує використання інформаційних ресурсів Національної поліції для оперативного поширення інформації з метою інформування населення та медіа про діяльність органів (підрозділів) поліції щодо виконання завдань, визначених законом;

- здійснює наповнення інформаційних ресурсів Національної поліції України, системне та оперативне оновлення інформації на них;

- здійснює підготовку щоденних оглядів матеріалів медіа про діяльність органів (підрозділів) поліції, їхню доповідь керівництву Національної поліції України;

- надає органам (підрозділам) поліції організаційно-методичну та практичну допомогу з організації роботи щодо належної взаємодії з медіа;

- взаємодіє зі структурними підрозділами ЦОУП із питань проведення консультацій із громадськістю;

- здійснює інформаційну взаємодію з іншими державними органами, громадськими організаціями, громадськістю з питань проведення єдиної інформаційної політики та проведення консультацій із громадськістю в Національній поліції України тощо.

На рівні головних управлінь в областях діють відповідні відділи комунікації, наприклад, відділ комунікації Головного управління Національної поліції в Житомирській області.[83]

---

[83] Відділ комунікації Головного управління Національної поліції в Житомирській області. https://zt.npu.gov.ua/pro-politsiiu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/viddil-komunikatsii

Згідно з інформацією, розміщеною на сайті, цей відділ виконує такі функції:

1. Координація заходів, спрямованих на реалізацію інформаційної політики поліції, упровадження гласності та відкритості в діяльності органів (підрозділів) поліції.

2. Забезпечення в установленому порядку інформування громадян про діяльність ГУНП через ЗМІ та інші канали комунікації.

3. Забезпечення функціонування системного й оперативного оновлення інформації на офіційній інтернет-сторінці ГУНП у системі вебсайту Національної поліції.

4. Здійснення моніторингу та аналізу інформації, викладеної в ЗМІ, мережі Інтернет, про діяльність ГУНП.

На сайті також розміщують інформацію про контакти для запитів на публічну інформацію чи запитів ЗМІ (медіа).[84] Усе це в принципі і становить необхідну нормативну та контактну базу для комунікації.

Національне антикорупційне бюро України також надає необхідну інформацію для комунікації через сайт, де розміщено контакти пресцентру,[85] фото для медіа,[86] а також «Єдині принципи зовнішньої комунікації між Національним антикорупційним бюро України та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою».[87]

Відповідно до останніх, з огляду на високий інтерес ЗМІ та громадськості до роботи новостворених антикорупційних органів та суспільний резонанс від кримінальних проваджень, досудове розслідування у яких здійснюють детективи НАБ України, а прокурори САП ГПУ забезпечують процесуальний нагляд, НАБ України та САП ГПУ (далі – Сторони) домовилися про єдині принципи комунікації із зовнішніми аудиторіями.

Запровадження зазначених принципів дозволить реалізувати політику єдиного голосу при висвітленні діяльності відомств, а також забезпечити регулярне та об’єктивне інформування суспільства про перебіг та результати досудових розслідувань з урахуванням необхідності дотримання таємниці слідства.

Принципи поширюються на такі форми офіційної інформації, як:

- випуск і поширення інформаційних бюлетенів, пресрелізів, заяв, роз’яснень, оглядів, звітів, інформаційних збірників, експрес-інформації (коментарів) тощо;

---

[84] Контакти для запитів. https://zt.npu.gov.ua/kontakty

[85] Контакти пресцентру. https://nabu.gov.ua/press/kontakty-dlya-media/

[86] Фото для медіа. https://nabu.gov.ua/press/foto/

[87] Єдині принципи зовнішньої комунікації між Національним антикорупційним бюро України та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою. https://nabu.gov.ua/press/yedyni-pryncypy-zovnishnoyi-komunikaciyi-mizh-nacionalnym-antykorupciynym-byuro-ukrayiny-ta/

- організація пресконференцій, брифінгів, інтерв'ю за участі керівників та співробітників відомств для представників вітчизняних і зарубіжних засобів масової інформації;

- підготовка теле- і радіопередач, участь у теле- й радіоефірах;

- оприлюднення графічних схем злочинів;

- повідомлення на офіційних сторінках у соціальних мережах;

- фото- і відеоматеріали, які стосуються здійснення досудового розслідування;

- інші форми поширення офіційної інформації, які не суперечать законодавству України.

Сторони інформують суспільство шляхом одночасного оприлюднення спільних погоджених пресрелізів або спільних заяв про:

- затримання;

- повідомлення про підозру;

- обрання запобіжного заходу;

- завершення досудового розслідування;

- складання обвинувального акту;

- з інших питань, якщо вважатимуть доцільними.

Сторони не оприлюднюють із власної ініціативи, а також не надають у відповідь на запити ЗМІ таку інформацію:

- відео- та/або аудіозаписи слідчих або процесуальних дій;

- протоколи допитів;

- аудіо- та відеоматеріали, отримані в ході негласних слідчих дій;

- висновки експертиз;

- інформацію про плани проведення слідчих або процесуальних дій, сам факт дій та їхні результати, окрім підтвердження факту чи спростування факту таких дій на запит ЗМІ за погодженням Сторін;

- будь-яке листування між собою, а також їхнє листування з іншими органами державної влади чи іншими суб'єктами, якщо листування стосується досудового розслідування та нагляду за додержанням законів під час здійснення досудового розслідування.

Сторони також утримуються від оприлюднення відомостей щодо:

- фактів підготовки і передачі клопотань на погодження до САП ГПУ, а також результатів їхнього розгляду;

- фактів підготовки і передачі проєктів повідомлень про підозру до САП ГПУ, а також результатів їхнього розгляду;

- кількості та складу групи детективів та оперативників;

- фактів та змісту вказівок, які прокурори надають детективам;

- прізвища, ім'я та по батькові, а також інших персональних даних особи до повідомлення їй про підозру за винятком випадків, коли підозрюваний є публічною особою і сам афішує свою ймовірну причетність до кримінального

провадження, досудове розслідування в якому здійснюють детективи НАБ України, а прокурори САП ГПУ забезпечують процесуальний нагляд.

З будь-яких питань, які стосуються вищезазначених принципів, а також діяльності НАБ України та САП ГПУ, можна звертатися до уповноважених представників Сторін із комунікацій:

НАБ України: +38 (044) 246-31-70, press@nabu.gov.ua

САП ГПУ: mediasap@gp.gov.ua.

Указані принципи, так би мовити, встановлюють «загальні правила гри» у сфері комунікації. Ознайомившись із ними, можемо одразу встановити рамки запитуваної і отримуваної інформації, мати контакти для взаємодії.

Бюро економічної безпеки України також надає необхідну інформацію для комунікації через сайт, де розміщено контакти пресцентру,[88] покликання на лого та фотоматеріали стосовно діяльності Бюро економічної безпеки України для підготовки публікацій,[89] інформацію про відділ комунікації.[90]

Взаємодію з медіа здійснює саме відділ комунікації на підставі «Інструкції про порядок акредитації журналістів, працівників медіа в Бюро економічної безпеки України» (затверджено Наказом від 06.10.2022 № 277, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 жовтня 2022 року за № 1306/38642).[91]

Відповідно до вказаної інструкції, особи, які відповідають за взаємодію з медіа, забезпечують:

- завчасне сповіщення медіа про дату, час і місце запланованих заходів шляхом поширення анонсів на офіційному сайті БЕБ;
- надання медіа при проведенні пресконференцій і брифінгів окремих місць для сидіння, місць для установлення апаратури, придатних для аудіо- та відеозаписів;
- роз’яснення медіа порядку роботи БЕБ, територіального управління БЕБ, можливостей і способів отримання інформації про їхню поточну діяльність і плани роботи;
- надання необхідних для роботи інформаційних матеріалів у паперовій та/або електронній формі.

Медіа натомість мають право:

- завчасно отримувати інформацію про заплановані заходи;
- бути присутніми на брифінгах, пресконференціях та інших заходах, що спеціально організовуються для медіа в місцях проведення відповідних заходів;
- одержувати необхідну інформацію від осіб, які забезпечують взаємодію з медіа, зокрема, на брифінгах, зустрічах і пресконференціях;
- ознайомлюватися з інформаційно-довідковими матеріалами (порядок денний, тексти заяв тощо), а також одержувати їхні електронні копії;

---

[88] Контакти пресцентру. https://esbu.gov.ua/prescentr

[89] Фотоматеріали. https://www.flickr.com/photos/esbu/

[90] Відділ комунікації. https://esbu.gov.ua/pro-biuro/struktura/viddil-komunikatsii?v=64ba64b97481b

[91] Інструкція про порядок акредитації журналістів, працівників медіа в Бюро економічної безпеки України. https://esbu.gov.ua/prescentr/akreditaciya-media

- користуватися власною технічною апаратурою для проведення аудіо- та відеозапису, фотозйомки.

Відділ комунікації, відповідно до внутрішньої нормативної бази, виконує такі основні завдання:

- формування та реалізація інформаційної політики БЕБ;
- забезпечення інформування суспільства про діяльність БЕБ через медіа, офіційний вебсайт БЕБ, соціальні мережі та месенджери;
- організація взаємодії БЕБ з медіа та інститутами громадянського суспільства.

Завдання реалізують через такі основні функції:

- підготовка та надання медіа повідомлень, пресрелізів, коментарів та роз'яснень із питань діяльності БЕБ;
- інформаційне наповнення українськомовної та англомовної версій офіційного вебсайту БЕБ;
- наповнення та підтримка в актуальному стані сторінок БЕБ у соціальних мережах та месенджерах;
- моніторинг згадок у медіа про діяльність БЕБ;
- розробка та здійснення заходів реагування на критичні публікації, виступи в медіа;
- підготовка, організація та проведення медіазаходів та заходів з інститутами громадянського суспільства за участі директора БЕБ, заступників директора БЕБ;
- координація та контроль роботи територіальних управлінь БЕБ із питань реалізації інформаційної політики БЕБ, взаємодії з медіа та інститутами громадянського суспільства.

Для взаємодії надано такі контакти: вул. Шолуденка, 31, м. Київ, 04116 (поштова адреса); +38 (044) 236-14-09 (телефон), press@esbu.gov.ua (електронна адреса).

Стосовно адвокатури та нотаріату, то тут ситуація дещо інша. Фактично адвокати й нотаріуси здійснюють індивідуальну комунікацію з громадськістю та медіа або через органи самоврядування.

Зокрема, Національна асоціація адвокатів України для взаємодії з медіа та громадськістю має відповідний орган – Комітет НААУ з питань інформаційної політики та взаємодії із засобами масової інформації, який є постійним дорадчим колегіальним органом, утвореним при Національній асоціації адвокатів України відповідно до рішення Ради адвокатів України № 138 від 26 травня 2017 року.[92]

[92] Комітет НААУ для взаємодії з медіа. https://unba.org.ua/komitety

Відповідно до вказаного рішення[93], до основних завдань Комітету належать:

- формування інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки;
- висвітлення діяльності органів адвокатського самоврядування;
- інформаційна політика НААУ, адвокатів, органів адвокатського самоврядування у сфері інформації та інформаційної безпеки;
- забезпечення свободи слова, права адвокатів на інформацію;
- проведення інформаційних заходів щодо позиціонування НААУ, адвокатів, органів адвокатського самоврядування в Україні та за її межами;
- підтримка підготовки НААУ, адвокатами, органами адвокатського самоврядування інформаційної продукції та популяризація її в Україні та за кордоном;
- захист інформаційного простору НААУ, адвокатів, органів адвокатського самоврядування від зовнішнього інформаційного впливу;
- нормативно-правове регулювання у сфері забезпечення інформаційного суверенітету НААУ, адвокатів, органів адвокатського самоврядування;
- методична та практична допомога пресслужбам та ЗМІ адвокатів, органів адвокатського самоврядування у сфері і з питань комунікацій та інформації, інформаційної політики, інформаційної безпеки, зокрема щодо використання в громадській, науковій або публіцистичній діяльності.

Нотаріальна палата України як орган самоврядування нотаріусів здійснює взаємодію з громадськістю та медіа через свою пресслужбу.[94]

Новини, що стосуються діяльності нотаріату розміщуються на сайті у відповідному розділі [95], а також тут же містяться роз'яснення для громадськості та медіа від Нотаріальної палати України стосовно найбільш типових питань у розділі «Нотаріат для людей».[96]

Таким чином, можна стверджувати, що СППО мають відповідну підзаконну нормативно-правову базу для взаємодії з громадськістю та медіа.

---

[93] Рішення Ради адвокатів України № 138 від 26 травня 2017 року. https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2017-05-26-r-shennya-rau-138_59492b381a6dd.pdf

[94] Пресслужба. https://npu.ua/contacts/

[95] Новини. https://npu.ua/news/

[96] Нотаріат для людей. https://npu.ua/people/

1.3. Етичні стандарти та професійні вимоги до комунікації

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, етика – 1. Наука про мораль, її походження, розвиток і роль у суспільному та особистому житті людей. 2. Норми поведінки, сукупність моральних правил якого-небудь класу, суспільної організації, професії і т.ін.[97]

Відповідно, стосовно СППО можна визначити, що етичні стандарти комунікації – це норми поведінки, сукупність моральних правил, яких дотримуються СППО в комунікації з громадськістю та медіа.

Або простіше – це правила донесення інформації до громадськості та медіа, які забезпечують об'єктивність висвітлення роботи СППО та є прийнятними з точки зору стороннього спостерігача, а також прийнятними в межах діяльності самих СППО, за винятком крайніх заходів (про що йтиметься далі).

Етичні стандарти та професійні вимоги до комунікації визначені міжнародними, національними документами (законодавством, рішеннями органів самоврядування СППО тощо), а також проходять власний «моральний фільтр» працівника СППО, який відповідає рівню їхньої правової культури.

Розпочнемо із судових органів.

Міжнародним документом, який регулює поведінку суддів у різних сферах, є «Бангалорські принципи поведінки суддів» (схвалено резолюцією 2006/23 Економічної і Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року).[98]

Цей документ містить окремий показник, присвячений етичній поведінці судді, «Дотримання етичних норм», який передбачає «принцип дотримання етичних норм, при якому демонстрація дотримання етичних норм є невід'ємною частиною діяльності суддів» та його роз'яснення, із якого нас цікавлять кілька зауваг:

- …4.2. Постійна увага з боку суспільства покладає на суддю обов'язок прийняти на себе ряд обмежень, і, незважаючи на те, що пересічному громадянину ці обов'язки могли б здатися обтяжливими, суддя приймає їх добровільно та охоче. Поведінка судді має відповідати високому статусу його посади.

- 4.6. Судді, як і будь-якому громадянину, гарантується право вільного вираження думок, віросповідання, участі в зібраннях та асоціаціях, однак в процесі реалізації таких прав суддя завжди турбується про підтримання високого статусу посади судді і не допускає дій, що не сумісні з неупередженістю і незалежністю судових органів.

---

[97] Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ : Перун, 2001. С. 357

[98] Бангалорські принципи поведінки суддів. https://court.gov.ua/userfiles/02.pdf

- 4.10. Конфіденційна інформація, що стала відома судді в силу його посади, не може бути використана ним чи розголошена будь-кому з будь-якою метою, що не пов'язана з виконанням обов'язків судді.

- 4.11. За умови належного виконання своїх обов'язків суддя має право:

а) займатися літературною, педагогічною діяльністю, читати лекції, брати участь у діяльності, що пов'язана з правом, законодавством, відправленням правосуддя та іншими подібними питаннями;

б) на публічних слуханнях справ виступати перед офіційним органом із питань, що пов'язані з правом, відправленням правосуддя чи іншими подібними питаннями…

Детальні коментарі до «Бангалорських принципів» (неофіційний переклад українською мовою яких здійснено в рамках канадсько-українського проєкту підтримки судової реформи, який фінансується Урядом Канади через Міністерство міжнародних справ) можна прочитати за вказаним посиланням.[99]

Винятково з навчальною метою дозволимо собі навести кілька витягів:

Коментарі до п. 4.6.

Суддя має ті самі права, що й інші громадяни

134. Чинний суддя не відмовляється від прав на свободу вільного вираження думок та участь у зібраннях та асоціаціях, якими користуються інші громадяни, не відкидає свої політичні переконання і не перестає цікавитися політикою. Однак судді слід виявляти стриманість для підтримки довіри суспільства до неупередженості й незалежності судової влади. Визначаючи допустимий рівень участі судді в публічних дискусіях, маємо брати до уваги два основні аспекти. Перший – чи може така участь судді обґрунтовано підірвати впевненість у його неупередженості. Другий – чи може така участь призвести до зайвих політичних нападок на суддю і чи не суперечить вона високому статусу суддівської посади. Якщо будь-який із цих факторів наявний, то судді слід уникати такої участі.

Суддя може висловлюватися на теми, які стосуються судової системи

138. Є окремі обставини, за яких судді можуть висловлюватися з приводу суперечливих політичних питань, зокрема, коли питання безпосередньо стосуються роботи судів, незалежності суддів (якщо, наприклад, ідеться про заробітну плату і преміальні виплати суддям), фундаментальних аспектів реалізації правосуддя або особистих професійних якостей судді.

Однак, навіть висловлюючись стосовно цих питань, суддя значною мірою має виявляти стриманість. Суддя може звертатися до уряду з публічними заявами щодо цих питань, однак його слова і дії не повинні сприйматися як спроба тиску на уряд або вказівка на те, яке рішення він ухвалить, якщо відповідні питання буде винесено на розгляд суду. Крім того, суддя повинен

[99] Коментар до Бангалорських принципів поведінки суддів / Організація Об'єднаних Націй. Управління ООН з наркотиків та злочинності. Відень, 2007. 171 с. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/komentari-bangalorski-9818bfbb11.pdf (дата звернення: 23.01.2026).

пам'ятати, що його публічні висловлювання можуть бути сприйняті як вираження поглядів суддівської спільноти загалом; іноді судді буває складно висловити свою думку таким чином, щоб вона була сприйнята винятково як його суб'єктивне міркування, а не як позиція судової системи в цілому.

Суддя може брати участь в обговоренні законів

139. Суддя може брати участь в обговоренні законодавства з освітньою метою або щоб звернути увагу на наявні в законі недоліки. За певних обставин думка судді стосовно законопроєкту може бути корисною і вартою уваги, за умови що суддя утримається від пропозиції неофіційного трактування чи висловлення суперечливих позицій щодо конституційності.

Зазвичай зауваження судді щодо запропонованого законопроєкту чи інших аспектів політики уряду мають стосуватися практичних наслідків недопрацювань і не торкатися суперечливих політичних питань. У цілому, такі зауваження мають бути підсумком колективних або інституційних зусиль усієї суддівської спільноти, а не окремого судді.

Коментарі до п.4.9.

Виступи на комерційному радіо і телебаченні

152. Виступ судді на комерційному радіо чи телебаченні може сприйматися як просування фінансових інтересів цієї теле- чи радіокомпанії або її спонсорів. Тому судді слід бути обачним у таких ситуаціях. З одного боку, багато громадян черпають інформацію про актуальні події, соціальні проблеми і закони саме з таких джерел. Тому, залежно від обставин, участь судді в програмі, яка стосується питань права, є цілком допустимою.

Ухвалюючи рішення про те, чи варто брати участь у такій програмі, суддя має враховувати низку факторів, таких як: частота виступів, аудиторія, предмет обговорення, а також те, чи є програма комерційною. Наприклад, залежно від обставин, участь в обговоренні ролі судових органів у структурі державної влади чи взаємин суду з муніципальними освітніми і виправними установами може бути цілком доречною.

Коментарі до п.4.11

Участь у суспільному просвітництві

156. Суддя має унікальні повноваження для того, щоб зробити внесок у вдосконалення законодавства, правової системи і реалізації правосуддя як у своєму судовому окрузі, так і за його межами. Такий внесок може мати форму виступів, написання публікацій, викладання або участі в інших видах позасудової діяльності. Якщо це не відволікає суддю від виконання його посадових обов'язків і він може виділити на це відповідний час, то таку діяльність судді слід заохочувати.

Участь у правовому вихованні

157. Суддя може робити свій внесок у правове виховання і юридичну освіту, читаючи лекції, беручи участь у конференціях і семінарах, розглядаючи навчальні судові слухання за участі студентів у ролі екзаменатора. Суддя може

також виступати в ролі автора або редактора юридичної літератури. Така професійна діяльність суддів служить інтересам суспільства і має заохочуватися. Однак суддя за необхідності має дати роз'яснення з приводу того, що висловлені ним у рамках освітнього форуму міркування не мають розглядатися як консультативний висновок або прихильність до конкретної юридичної позиції в судовому процесі, зокрема, тому що судді не висловлюють міркувань і не дають рекомендацій із правових питань, які ще не розглянуті судом. Поки не будуть дані свідчення, не будуть заслухані доводи і за необхідності не буде завершено розслідування, суддя не може неупереджено оцінювати конкурентні докази та доводи і відповідно не може формулювати однозначні висновки. Перш ніж прийняти будь-яку винагороду, суддя має переконатися в тому, що сума винагороди не перевищує ту, яку би отримав будь-який інший викладач, який не є суддею, за співмірну викладацьку роботу, і що ця сума відповідає конституційним або законним зобов'язанням судді щодо отримання додаткових винагород.

Цікавим прикладом щодо дотримання етичних вимог суддею може бути співбесіда, яка проводилася в межах конкурсу до Вищого антикорупційного суду України за участю ВККС та ГРМЕ щодо кандидата на посаду судді Вищого антикорупційного суду Котельви Катерини Олександрівни, яка наразі є суддею (Спеціальне спільне засідання українською мовою Котельва К. О. (07.02.2025))[100]. Для зручності переходу додаємо ще й код.

У цій співбесіді значна увага приділена саме дотриманню етичних вимог у публікаціях у соціальних мережах щодо діяльності суду. Детальний аналіз не проводиться з метою надати читачам можливість зробити власні висновки щодо прослуханого. На практичному занятті це буде одним із завдань)

Іншим прикладом для аналізу етичної/неетичної поведінки судді є розбір засідання за участю Юлії Тимошенко щодо обрання останній запобіжного заходу. Посилання на позиції правничої спільноти тут[101] і тут.[102] Саме відео тут.[103]

Для зручності переходу додаємо код.

Пояснення судді, який застосовував указаний запобіжний захід, розміщено тут (роз'яснення відбувалося в рамках співбесіди до ВАКС).[104]

---

[100] Спеціальне спільне засідання українською мовою Котельва Котельва К. О. (07.02.2025). https://www.youtube.com/watch?v=ct3r9OM7Abs

[101] Чому суддівський стендап – це вирок правосуддю? https://www.facebook.com/share/p/1ERqDdDLiq/

[102] «Перформанс» судді ВАКС Віталія Дубаса «розколов» юридичну спільноту. https://www.facebook.com/share/p/1CAJ33DyzG/

[103] Розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу. https://www.youtube.com/live/OErrbGYzLA0?si=Zczxe2OqTdcNVJgV

[104] Спеціальне спільне засідання Дубас Віталій Михайлович (українською) від 02.03.2026 року https://www.youtube.com/live/Fxmp6Vd6wlo?si=0r7Br3NqLBeXLn94

Щоб завершити підхід міжнародного регулювання до етичних стандартів поведінки суддів, варто ще розглянути одне з рішень ЄСПЛ стосовно цього питання.

Зокрема, на сторінці сайту Верховного Суду «Судова влада» розміщено повідомлення з назвою *«Порушення права судді на свободу вираження поглядів через покарання за публікації у фейсбуці, що становлять суспільний інтерес: ЄСПЛ встановив порушення ст. 10 Конвенції»*.[105]

Ось його текст:

«Справа DANILEŢ v. ROMANIA (№ 16915/21) стосувалася свободи вираження поглядів судді, до якого було застосовано дисциплінарне стягнення у вигляді зменшення заробітної плати на 5 % впродовж двох місяців у зв'язку з розміщенням двох дописів на його загальнодоступній сторінці в мережі "Фейсбук", що має 50 тис. підписників.

Перший допис опублікований у рамках президентського указу про продовження строку повноважень начальника Генерального штабу Збройних сил. Другий – містив гіперпосилання на статтю в пресі, у якій надруковано інтерв'ю прокурора щодо розгляду кримінальних справ і труднощів, з якими стикалася прокуратура, і супроводжувався коротким коментарем заявника.

Велика Палата ЄСПЛ нагадала, що в ситуаціях, коли демократія або верховенство права зазнають серйозної загрози, судді мають право публічно висловлюватися з питань, що становлять суспільний інтерес. Висловлювання, зроблені за таких обставин, як правило, мають високий рівень захисту.

ВП ЄСПЛ підкреслила: з огляду на те, що в першому **повідомленні заявник висловив свою думку з питання, що становило суспільний інтерес і не було пов'язане з функціонуванням системи правосуддя**, цю справу слід відрізняти від інших справ, які раніше розглядав ЄСПЛ, про публічне висловлювання думки суддями та прокурорами в межах професійних дискусій (які діють як голови судів, керівники прокуратур, представники професійних асоціацій або члени судових рад).

Власне, у цій справі Велика Палата ЄСПЛ підтвердила й закріпила принципи, встановлені в судовій практиці, щодо свободи вираження поглядів суддів і прокурорів в інтернеті, а також визначила критерії, що враховують обмеження цієї свободи, пов'язані з обов'язком проявляти розсудливість, властивим їхній посаді.

Критерії, що застосовуються при урівноваженні конкурентних прав та інтересів:

- зміст і форма висловлювань або інших проявів свободи вираження поглядів суддів та прокурорів у соціальних мережах;
- контекст спірних висловлювань і посада, яку обіймала особа на той час;
- наслідки спірних висловлювань;

[105] Порушення права судді на свободу вираження поглядів через покарання за публікації у фейсбуці, що становлять суспільний інтерес: ЄСПЛ встановив порушення ст. 10 Конвенції. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1948743/

- суворість покарання;
- наявність процесуальних гарантій та їхнє дотримання.

Розглянувши дописи з огляду на зазначені критерії, Велика Палата ЄСПЛ дійшла висновку, що втручання у свободу вираження поглядів заявника не було обґрунтовано відповідними та достатніми причинами й не відповідало нагальній соціальній потребі, і в цій справі було констатовано порушення ст. 10 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод.

З детальнішим описом цього рішення можна ознайомитися в подальших оглядах практики ЄСПЛ.

Офіційний текст рішення DANILEŢ v. ROMANIA розміщений на вебсайті Європейського суду з прав людини за лінком: https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-247839%22]}».

Значення рішення для судової спільноти полягає в тому, що рішення в справі «DANILEŢ v. ROMANIA» ще раз підкреслює, що судді та прокурори можуть публічно коментувати питання суспільного інтересу, зокрема, у соціальних мережах, а дисциплінарна відповідальність за такі висловлювання має бути винятком. Національні дисциплінарні органи, реагуючи на активність суддів в інтернеті, повинні ретельно мотивувати будь-які обмеження та доводити, що вони є пропорційними, необхідними в демократичному суспільстві та спрямовані на захист авторитету правосуддя, а не на придушення критики чи публічної дискусії з питань, важливих для суспільства.[106]

З приводу цього рішення М. Гнатковський зазначив ще таке: «Із суддею від Румунії Себастьяном Редулецу ми додали до цього рішення окрему (збіжну) думку з деякими додатковими міркуваннями, на які мене надихнула, серед іншого, жовтнева конференція про судову владу та медіа на Факультеті права УКУ / UCU Faculty of Law, організована УКУ разом із проєктом з підтримки судової влади "Офіс Ради Європи в Україні – Київ", Верховним Судом та OSCE projects in Ukraine / Проєкти ОБСЄ в Україні:

"7. У рішенні Великої Палати справедливо підкреслюються значні ризики, на які наражаються судді, висловлюючись у соціальних мережах (...). Хоча ми визнаємо ці ризики, ми вважаємо, що також необхідно визнати значні переваги такої присутності в Інтернеті, особливо в контексті "нових" або "таких, що зміцнюються" демократій. У суспільствах, де соціальні мережі є основним форумом для публічних дебатів і часто для популістських атак на інституції, судова влада не може дозволити собі бути невидимим або мовчазним учасником. Активна та належна присутність судової влади на таких платформах виконує важливі функції. По-перше, вона демістифікує інституцію, дозволяючи суддям проводити публічну правову освіту та пояснювати верховенство права

[106] ЄСПЛ встановив порушення права судді на свободу вираження поглядів через пости у Facebook. https://www.okremadumka.com/2026/01/07/%D1%94%D1%81%D0%BF%D0%BB-%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B2-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B4%D1%96/

доступною мовою. По-друге, вона гуманізує судову владу, зміцнюючи довіру громадськості, показуючи суддів не як віддалену, ізольовану касту, а як повноцінних, залучених членів суспільства, якому вони служать. По-третє, це дозволяє судовій владі протидіяти дезінформації, будучи авторитетним джерелом, що є критично важливим для збереження її легітимності. Це особливо актуально в країнах, де довіра громадськості до інституцій ще тільки зміцнюється. По-четверте, це дозволяє не лише керівництву судової влади, але й кожному судді брати участь у публічних дебатах, в межах параметрів, встановлених у цьому рішенні. (...)

8. Нарешті, традиційне уявлення про те, що "судді повинні висловлюватися лише через свої рішення", на нашу думку, втратило свою універсальну актуальність у XXI столітті. Хоча ця максима може все ще залишатися гідним ідеалом у деяких судових культурах, вона є недостатнім орієнтиром у світі, де громадська думка переважно формується на цифровій публічній арені. У цій новій реальності пряма та вдумлива участь судді в публічних дебатах може бути важливим надбанням для верховенства права."»[107]

Таким чином, можна констатувати, що етичні правила поведінки суддів є багатоаспектним явищем (тому, визначаючи, чи є певна поведінка, чи висловлювання судді етичними, потрібно враховувати всі зазначені фактори), яке має не лише міжнародне нормативне закріплення, але й уточнення у вигляді роз'яснень та судових рішень.

Стосовно національного нормативного регулювання етичних принципів поведінки суддів, то тут варто зважати на те, що є прямі заборони певних висловлювань чи поведінки, які не просто є неетичними, але й протизаконними, а також ряд рекомендаційних норм, порушення яких має наслідком, як правило, дисциплінарну відповідальність.

Стосовно першого можна навести як приклад положення Кримінального процесуального кодексу, які забороняють поширювати певну інформацію або здійснювати деяку діяльність:

«Кожен, кому наданий доступ до інформації про приватне життя, зобов'язаний запобігати розголошенню такої інформації» (Стаття 15. Невтручання у приватне життя).

- Не можуть бути допитані як свідки:

1) захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача в кримінальному провадженні – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника;

2) адвокати – про відомості, які становлять адвокатську таємницю;

3) нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю;

[107] Допис користувача Mykola Gnatovsky. https://www.facebook.com/share/p/16dcgn5Jtz/

4) медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їхні результати, інтимну і сімейну сторони життя особи – про відомості, які становлять лікарську таємницю;

5) священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді вірян;

6) журналісти – про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

7) судді та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали… (Стаття 65. Свідок).

- Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, у якому вони визнають можливим. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом (Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування).

- Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення вироку в нарадчій кімнаті (Стаття 367. Таємниця наради суддів).

Варто підкреслити, що певні питання етичної поведінки в судах стосуються і громадськості та медіа, зокрема, щодо трансляції засідань. Наведемо лише один приклад для ілюстрації:

«***Закликаємо представників медіа та громадськості враховувати вимоги закону при висвітленні роботи суду***

Вищий антикорупційний суд та його Апеляційна палата завжди відкриті до співпраці з медіа та представниками громадськості. Ми щиро цінуємо вашу роботу, адже саме завдяки журналістам суспільство отримує об'єктивну інформацію про хід резонансних справ.

Проте, аби наше партнерство було продуктивним, важливо пам'ятати про вимоги законодавства у залі судових засідань.

Минулої п'ятниці, 16 січня, під час розгляду клопотання щодо народної депутатки України виник прикрий інцидент: трансляція засідання розпочалася всупереч тимчасовій забороні судді, який головував на засіданні. Хоча, зрештою, дозвіл і було отримано, такі ситуації забирають дорогоцінний час засідання та створюють дискомфорт для учасників процесу.

Аналогічні випадки мали місце й в Апеляційній палаті Вищого антикорупційного суду під час судових засідань щодо застосування запобіжних заходів до народних депутатів України. Зокрема, під час судових засідань 8 та 26 січня 2026 року окремі телеканали розпочали пряму трансляцію судових засідань до надання відповідного дозволу судом.

Звертаємося до вас із нагадуванням: здійснювати пряму трансляцію судового засідання можна лише після оголошення головою про таку можливість. Це передбачено ст. 27 КПК України. Факт подання такого клопотання до суду або ваше фактичне перебування в залі судових засідань не надає автоматичного права на трансляцію. Рішення слідчого судді/суду про дозвіл на трансляцію – це не обмеження свободи слова, а вимога закону, обов'язкова для кожного, хто перебуває в залі.

Нехтування вказівками судді/суду може призвести до видалення із зали судових засідань.

Ми дуже цінуємо роботу медіа та громадськості й завжди намагаємося в межах наших можливостей та норм закону задовольнити запити щодо висвітлення судового процесу. Тож закликаємо вас до співпраці та дотримання вимог чинного законодавства».[108]

Стосовно рекомендаційних норм етичної поведінки суддів, то мова, звичайно, про «Кодекс суддівської етики» (затверджено XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013 зі змінами та доповненнями).[109]

Зрозуміло, що документ із такою назвою повністю присвячений етиці в діяльності судді, як зазначено в ст. 1: «Суддя має усвідомлювати постійну увагу суспільства та демонструвати високі стандарти поведінки з метою зміцнення довіри до судової влади та утвердження авторитету правосуддя».

Тому в рамках цього посібника наведемо лише кілька положень кодексу, що стосуються саме комунікації з громадськістю та медіа:

- суддя має докладати зусиль, щоб, на думку звичайної розсудливої людини (законослухняної людини, яка, будучи достатньо поінформованою про факти та процеси, що відбуваються, об'єктивно сприймає інформацію та обставини зі сторони), його поведінка відповідала високому статусу посади та не викликала обґрунтованих сумнівів у його доброчесності (стаття 3).

- Суддя під час здійснення правосуддя в межах та порядку, визначених законом, повинен виявляти тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб (стаття 8).

- Суддя повинен виконувати обов'язки судді безсторонньо й неупереджено та утримуватися від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності суддів та присяжних під час здійснення правосуддя (стаття 10).

- Суддя повинен проявляти повагу до права на інформацію про судовий розгляд, не допускаючи порушення принципу гласності та відкритості судового процесу (стаття 11).

- Суддя повинен проявляти стриманість, виваженість, обачність та поміркованість у висловленні своїх поглядів і думок за будь-яких обставин.

---

[108] Закликаємо представників медіа та громадськості враховувати вимоги закону при висвітленні роботи суду. Сторінка Вищого антикорупційного суду в ФБ. https://www.facebook.com/share/p/1aGmcc47Gm/

[109] Кодекс суддівської етики. https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text

Суддя не може робити публічних заяв та/або коментарів, які компрометують звання судді або підривають авторитет правосуддя.

Суддя має уникати публічних заяв і коментарів щодо справ, які перебувають у його / її провадженні та інших суддів, не піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили.

Конфіденційна інформація, отримана суддею під час виконання обов'язків, не повинна використовуватися або розголошуватися суддею з будь-якою метою, не пов'язаною з виконанням суддею повноважень (стаття 12).

- Участь судді в соціальних мережах, інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимою.

Користування суддею соціальними мережами має бути стриманим, поміркованим та обережним.

Суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади (стаття 21).

Таким чином, національні нормативні акти не усувають суддю від комунікації, проте в певних випадках встановлюють прямі заборони на поширення певної інформації чи здійснення діяльності з інформацією, а також рекомендують суддям при спілкуванні, зокрема, за допомогою соціальних мереж бути «стриманим, поміркованим та обережним», а також не допускати публічних заяв/коментарів, які «компрометують звання судді або підривають авторитет правосуддя», або «завдають шкоди авторитету судді та судової влади».

Стосовно останнього зрозуміло, що така заборона не поширюються на випадки внутрішнього обговорення проблем діяльності судів на зборах суддів чи при реалізації інших форм суддівського самоврядування.

Поведінка ж суддів у соціальних мережах загалом на сьогодні є актуальною та потребує окремого дослідження. А поки що можна користуватися підготовленими колективом авторів «Методичними рекомендаціями щодо належної поведінки суддів у соціальних мережах» (публікація здійснена за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) у межах програми «Справедливість для всіх»).[110]

Зокрема, у праці зазначено, що «будь-яке спілкування судді в соціальних мережах повинно здійснюватися на основі загальноетичних вимог: ввічливості, тактовності, скромності, коректності, з повагою до гідності інших осіб і без допущення будь-яких образливих чи дискримінаційних проявів, незалежно від характеру звернення до судді чи поводження з ним/нею».

Указані рекомендації є цікавими та поширюються на поведінку судді в соціальних мережах, а також мають кілька настанов для кандидатів на посаду судді, працівників апарату суду, відповідальних за використання судом соціальних мереж. **Аналіз цих рекомендацій може стати предметом дослідження на окремому занятті зі здобувачами освіти** не тільки в аспекті поведінки (комунікації) судді в соціальних мережах, але й щодо, наприклад, контролю «цифрової пам'яті» в соціальних мережах.

[110] Методичні рекомендації щодо належної поведінки суддів у соціальних мережах. https://nsj.gov.ua/files/1729664017metod.pdf

Стосовно правоохоронних органів, то етичні стандарти їхньої поведінки регулюються різнотипними актами як загального, так і спеціального характеру.

Наприклад, до актів загального характеру належать «Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» (затверджені наказом Національного агентства України з питань державної служби 05.08.2016 № 158, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 31 серпня 2016 р. за № 1203/29333).[111]

Згідно з цими правилами, «державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування під час виконання своїх посадових обов'язків зобов'язані неухильно дотримуватися загальновизнаних етичних норм поведінки, бути доброзичливими та ввічливими, дотримуватися високої культури спілкування, з повагою ставитися до прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, об'єднань громадян, інших юридичних осіб».

Крім того, правила етичної поведінки поширюються і на позаробочий час: «Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування, зокрема, у позаробочий час повинні утримуватися від поширення інформації, зокрема розміщення коментарів на вебсайтах і в соціальних мережах, що можуть завдати шкоди репутації державних органів та органів місцевого самоврядування, підтримати рішення та / або дії держави-агресора, збройних формувань та / або окупаційної адміністрації держави-агресора».

Спеціальним актом, що регулює правила етичної поведінки працівників прокуратури є «Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів» (затверджено Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017).[112]

Відповідно, до етичних правил взаємодії з громадськістю та медіа належать такі положення:

- для забезпечення прозорості службової діяльності прокурор не має права відмовляти фізичним чи юридичним особам у своєчасному наданні повної і достовірної інформації довідкового характеру, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання.

- Прокурор зобов'язаний не розголошувати і не використовувати в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала йому відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, крім випадків, встановлених законом.

- Прокурору слід уникати особистих зв'язків, фінансових і ділових взаємовідносин, що можуть вплинути на неупередженість і об'єктивність виконання професійних обов'язків, скомпрометувати звання прокурора, не допускати дій, висловлювань і поведінки, які можуть зашкодити його репутації та авторитету прокуратури, викликати негативний суспільний резонанс.

- Поза службою поводитися коректно і пристойно.

---

[111] Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#n13

[112] Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text

- Прокурор повинен із повагою ставитися до діяльності представників засобів масової інформації щодо висвітлення роботи органів прокуратури. Утримуватися від офіційних висловлювань, міркувань та оцінок із питань, розгляд яких не належить до його компетенції. Дотримуватися етики публічних виступів і вимог щодо надання службової та конфіденційної інформації у встановленому законом порядку.

- Офіційні (письмові та усні) виступи прокурора в засобах масової інформації мають бути достовірними та виваженими, з огляду на те, що вони можуть розцінюватись як офіційна позиція прокуратури, а дискусії вестися в коректній формі, не підриваючи авторитету органів прокуратури.

- Прокурор у межах компетенції розглядає звернення громадян відповідно до вимог закону. Неприпустимими є прояви зверхності, зневажливого ставлення до громадян.

Питання етичної поведінки працівників СБУ регулюють «Правила професійної етики та доброчесності військовослужбовця Служби безпеки України» (затверджено наказом Центрального управління СБУ 27.11.2023 № 474, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 грудня 2023 року за № 2150/41206).[113]

Відповідно до вказаних правил етичними стандартами поведінки працівника СБУ стосовно громадськості та медіа є:

- не допускати розголошення інформації з обмеженим доступом та іншої інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, крім випадків, встановлених законодавством;

- фахово взаємодіяти з громадянами, державними органами, підприємствами, установами, організаціями, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями;

- проявляти стриманість, доброзичливість, відкритість, уважність і ввічливість, не використовувати ненормативну лексику та підвищену інтонацію, формувати в суспільстві повагу до СБУ й готовність до співпраці;

- не допускати принизливих коментарів щодо зовнішнього вигляду, віку, статі, сімейного стану або віросповідання колег, поширення чуток, обговорення особистого або сімейного життя колег, членів їхніх сімей, близьких осіб;

- утримуватися від поширення інформації, зокрема розміщення коментарів на вебсайтах і в соціальних мережах, що можуть завдати шкоди репутації СБУ та іміджу України тощо.

Працівники Національного агентства з питань запобігання корупції працюють відповідно до «Кодексу етичної поведінки працівників Національного агентства з питань запобігання корупції» (затверджений рішенням НАЗК 17.05.2019 № 1382, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14 червня 2019 року за № 625/33596).[114]

---

[113] Правила професійної етики та доброчесності військовослужбовця Служби безпеки України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2150-23#Text

[114] Кодекс етичної поведінки працівників Національного агентства з питань запобігання корупції. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-19#Text

Крім загальних положень, кодекс містить небагато вимог щодо взаємодії з громадськістю та медіа, наприклад, у статтях ідеться: «Принцип прозорості й підзвітності полягає у відкритості та доступності інформації про діяльність працівників Національного агентства, крім випадків, визначених Конституцією та законами України».

«Правилами професійної етики працівників Бюро економічної безпеки України» (затверджено наказом БЕБ 30.06.2022 № 129, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 серпня 2022 року за № 943/38279)[115] визначено принцип прозорості та підзвітності, який передбачає такі положення в діяльності працівників БЕБ:

- забезпечувати відкритість та доступність інформації про діяльність працівників, крім випадків, визначених Конституцією, законами України та іншими нормативно-правовими актами;
- надавати фізичним і юридичним особам своєчасну, достовірну інформацію відповідно до законодавства України;
- оприлюднювати інформацію та виступи працівників у засобах масової інформації (здійснюється уповноваженим директором БЕБ підрозділом або за його погодженням).

Стосовно спеціальних актів етичної поведінки поліцейських, тут можна вказати, наприклад «Правила етичної поведінки поліцейських» (затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України 09.11.2016 № 1179, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06 грудня 2016 року за № 1576/29706).[116]

Згідно із вказаними правилами, поліцейський виконує свої службові обов'язки в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямовує свою діяльність на задоволення їхніх потреб. Незалежно від посади чи звання, у відносинах із населенням поліцейський зобов'язаний бути тактовним та доброзичливим; висловлювати вимоги чи зауваження, що стосуються особи, у ввічливій та переконливій формі; надати можливість особі висловити власну думку; до всіх потерпілих від злочинів або інших правопорушень проявляти повагу, охороняти їхню безпеку та право на невтручання в особисте життя.

За будь-яких обставин і відносно будь-якої людини як у робочий, так і в неробочий час поліцейський зобов'язаний дотримуватися норм професійної етики. При зверненні до особи поліцейському заборонено бути зверхнім, погрожувати, іронізувати, використовувати ненормативну лексику та допускати дискримінацію в будь-якій формі.

---

[115] Правила професійної етики працівників Бюро економічної безпеки України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-22#Text

[116] Правила етичної поведінки поліцейських. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text

Крім того, поліцейському заборонено розголошувати та використовувати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, зокрема, після припинення служби в поліції, крім випадків, визначених законом.

Як уже зазначалося вище, діяльність адвокатури та нотаріату як самоврядних організацій, як правило, регулюється актами, які приймають відповідні органи їх самоврядування.

Етичні стандарти поведінки адвокатів стосовно громадськості та медіа передбачені «Правилами адвокатської етики» (затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року, зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 року).[117]

Розглянемо детальніше окремі положення:

- Дотримання принципу конфіденційності є необхідною і щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких неможливим є належне надання професійної правничої (правової) допомоги, здійснення захисту та представництва. Тому збереження конфіденційності будь-якої інформації, яка визначена як предмет адвокатської таємниці Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» або становить персональні дані про фізичну особу, які охороняються законодавством із питань захисту персональних даних, є правом адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права, які можуть вимагати розголошення такої інформації, та обов'язком щодо клієнта і тих осіб, кого ця інформація стосується.

- Адвокат має право рекламувати свою професійну діяльність із дотриманням норм чинного законодавства. Рекламні матеріали про адвокатську діяльність (та будь-які інші матеріали, такі як бланки, візитівки та інше) не можуть містити оцінних характеристик адвоката, критики адвокатами інших адвокатів, заяв про вірогідність успішного виконання доручень та інших заяв, що можуть викликати безпідставні надії в клієнтів, вказівок, які можуть сформувати уявлення, що діяльність саме цього адвоката характеризується рисами і показниками, притаманними реально адвокатурі як такій.

Рекламні матеріали про діяльність адвоката мають бути об'єктивними, достовірними, чіткими та зрозумілими й не повинні містити натяків, двозначностей або іншим чином утворювати підґрунтя для введення потенційних клієнтів в оману, а також мають відповідати розумним естетичним вимогам. Рекламні матеріали не можуть демонструватися (розміщуватися) за допомогою способів (у способи), які дискредитують інститут адвокатури, створюють умови для його зневаги, принижують професію та статус адвоката України.

- Адвокат не може використовувати у своїй громадській, науковій або публіцистичній діяльності інформацію, конфіденційність якої охороняється правилами, без згоди на це осіб, зацікавлених у нерозголошенні такої інформації.

[117] Правила адвокатської етики. https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#n4

- Участь адвоката в соціальних мережах (наприклад, Facebook, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Google Plus+, Tumblr, Instagram, Flickr, MySpace та інших), інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому.

- Адвокат при користуванні соціальними мережами, інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет повинен дотримуватися своїх професійних обов'язків, передбачених чинним законодавством України, цими правилами, рішеннями З'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України.

Діяльність нотаріусів в Україні також має етичні засади, що врегулювано «Правилами професійної етики нотаріусів України» (затверджено наказом Міністерства юстиції України 07.06.2021 № 2039/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07 червня 2021 року за № 759/36381).[118]

До положень, що стосуються етики взаємодії нотаріусів із громадськістю та медіа, належать:

- Заборонено розголошення відомостей, що становлять нотаріальну таємницю, окрім випадків, установлених Законом України «Про нотаріат».

- Нотаріус повинен уникати розмов стосовно особи, яка до нього звернулася за наданням консультації та/або правової допомоги, а також вчиненої відносно неї нотаріальної дії.

- Нотаріус не повинен використовувати конфіденційну інформацію в спосіб, що може зашкодити особі, яка до нього звернулася, або для отримання прямої чи непрямої вигоди для себе чи іншої особи.

- Нотаріус зобов'язаний забезпечити дотримання конфіденційності та нотаріальної таємниці його помічниками (консультантами державної нотаріальної контори, архіву), іншими працівниками.

- Нотаріус у будь-який спосіб не займається або не допускає рекламу, яка спрямована на приваблення осіб, які потребують вчинення нотаріальних дій, є хибною або може вводити в оману.

- У публічних зверненнях або будь-яких інших інформаційних засобах нотаріуси повинні не допускати особистої реклами з порушенням правил професійної етики нотаріусів.

- Нотаріус може надавати інформацію про свою професійну і академічну кваліфікацію; місце здійснення нотаріальної діяльності, режим роботи; телефонні номери й адресу електронної пошти; навчальні заклади, де нотаріус здобував освіту, здобуту освіту та підвищення кваліфікації; вчені та інші звання, нагороди, наукові праці, інші академічні заслуги й професійні досягнення нотаріуса; членство в спілках, асоціаціях, участь у роботі їхніх органів; стаж роботи нотаріусом; іноземні мови, якими він володіє; зміну робочого місця або місцезнаходження нотаріальної контори; порядок вчинення певних видів

[118] Правила професійної етики нотаріусів України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text

нотаріальних дій та інші питання, пов'язані з виконанням повноважень, визначених законодавством, проєктів документів, власну правову позицію з того чи іншого питання, положення чинного законодавства.

- Нотаріус не повинен подавати інформацію у формі пропаганди діяльності нотаріуса, спрямованої на отримання прибутку, через засоби масової інформації, телебачення, соціальні мережі, мережу Інтернет, відео, листівки, рекламні буклети, оголошення, дисконтні картки, плакати тощо.

- Нотаріус не може надавати інформацію, що стосується оцінних характеристик нотаріуса, відгуків інших осіб про роботу нотаріуса, порівнянь з іншими нотаріусами та їхньої критики.

- Виступ нотаріуса в засобах масової інформації від імені Нотаріальної палати України чи її відділення здійснюється за попереднім погодженням з президентом Нотаріальної палати України або головою відповідного відділення Нотаріальної палати України.

- Нотаріус має право самостійно виступати на телебаченні, надавати інформацію в засобах масової інформації щодо порядку та підстав вчинення нотаріальних дій та інших повноважень згідно з чинним законодавством, виступати в дискусіях, пов'язаних із захистом гідності, честі та ділової репутації нотаріусів.

Отже, для нотаріуса фактично існує заборона на рекламу своєї діяльності, але правовий всеобуч, присутність нотаріуса в публічному просторі з метою інформування населення про особливості вчинення окремих нотаріальних дій – це фактично варіант «законної» реклами.

Таким чином, на підставі опису нормативного регулювання етичних стандартів та професійних вимог до комунікації можна зробити висновок, що СППО у своїй діяльності у сфері комунікації повинні:

- бути виваженими;
- інформувати суспільство та медіа про свою діяльність з огляду на етичні вимоги поширення інформації;
- протидіяти поширенню неправдивої інформації про їхню діяльність, зокрема, спростовувати фейки.

Протидіяти фейкам або принаймні не потрапляти на них – це завдання не лише СППО, але й кожного громадянина, який повинен критично сприймати будь-яку інформацію, особливо в умовах сьогодення.

Так, у Мінреінтеграції надали декілька порад, які допоможуть розпізнати спотворення фактів:

1. Звертайте увагу на заголовки. Фейкові новини супроводжують гучні заголовки для привернення уваги. Часто вони можуть не відповідати змісту самого матеріалу.

2. Придивіться до адреси URL. Для розповсюдження фейків часто використовують копії відомих сторінок або сайтів. Від оригіналів вони можуть відрізнятися кількома літерами у вебадресі.

3. Намагайтеся встановити першоджерело повідомлення. Відсутність джерел інформації або посилання на анонімні джерела також є ознакою фейку.

4. Придивляйтеся до фото- та відеоконтенту. Фейкові новини можуть супроводжуватися невідповідними фотографіями та відео. Вони можуть бути вирваними з контексту – застарілими або зробленими в іншому місці.

5. Ретельно аналізуйте зміст інформації. Якщо матеріал базується на конспірологічних теоріях, емоційних накручуваннях або його думка подається як безапеляційний факт, то перед вами спотворена інформація.

6. Звертайте увагу на баланс позицій. Висвітлення тільки однієї точки зору – ознака фейку. У достовірних виданнях зазвичай використовують кілька джерел новини.[119]

Є й інші рекомендації, які варто взяти до уваги.

Для того, аби запобігти поширенню фейкових новин у соцмережах, видання The Huffington Post склало перелік простих правил про те, як їх розпізнати:

- **Читати більше, ніж заголовок.** Якщо проглянути новину до кінця, можна виявити, що заголовок ніяк не пов'язаний із текстом новини, або ж у ній немає жодних даних, які підтверджують її правдивість.

- **Оцінити надійність джерела повідомлення**. Незнайомі сайти, заповнені оголошеннями та заголовками, написаними капслоком, повинні викликати скепсис. Перевіряти через пошукові системи тексти, які були опубліковані раніше: це дасть уявлення про те, чи є джерело надійним, а також URL сторінок, які мають підозрілий вигляд, аби переконатися в тому, що це не фальшивка, яка маскується під надійне джерело.

- **Звертати увагу на дату публікації та час.** Поширений елемент фейкових новин – видавати старі публікації за нові. Якщо в новині є посилання на інші джерела, проглянути їх, звертаючи увагу на те, коли вони були опубліковані та як у них описується подія, особливо коли йдеться про час.

- **Хто автор?** Ознайомитися з попередніми публікаціями автора – його бекграунд допоможе зрозуміти, чи дійсно автор є журналістом, чи не писав він фейкових статей до цього.

- **Ознайомитися з джерелами, на які посилається новина.** Відсутність посилання або джерела, із яких були взяті ті чи інші заяви, є очевидним сигналом того, що пост, швидше за все, є фейком. Будь-які заяви або цитати посадовців мають бути підкріплені надійними джерелами.

- **Звертати увагу на сумнівні цитати та фотографії.** Скептично ставитись до неправдоподібних або підозрілих цитат та опублікованих фотографій із місця подій.

- **Не варто поширювати новини лише тому, що поділяєте точку зору автора або ж приймаєте одну зі сторін конфлікту.**

---

[119] Як розпізнати фейк: пояснення Мінреінтеграції. https://yur-gazeta.com/golovna/yak-rozpiznati-feyk-poyasnennya-minreintegraciyi.html

- **З'ясувати, що інші видання пишуть із цього приводу.** Якщо жодне інше надійне джерело не повідомляє про дані події, скоріше за все, новина є фейковою.

- **Замислитися, перш ніж робити перепублікацію.** Новинні сайти, які поширюють дезінформацію, працюють з чітким очікуванням того, що читачі будуть поширювати їхні новини.

Якщо таких етапів для вас забагато, то можна скористатися публікацією «Як розпізнати фейкові новини та дезінформацію в соцмережах. Чотири прості кроки» від BBC.[120]

Аналіз кроків щодо протидії фейкам може бути окремим завданням для здобувачів)

Контрольні запитання до розділу

1. Перелічіть основні цілі комунікації СППО із суспільством та медіа.
2. Наведіть приклади позитивної комунікації та поясніть їхнє значення для довіри громадян.
3. Які наслідки може мати негативна комунікація для репутації та ефективності СППО?
4. Які основні нормативні акти регулюють комунікацію СППО з громадськістю та медіа?
5. Яких ключових етичних принципів повинні дотримуватися представники СППО в комунікації?
6. Охарактеризуйте вимоги до поведінки та мови посадових осіб під час публічних виступів чи коментарів у медіа.

[120] Як розпізнати фейкові новини та дезінформацію в соцмережах. Чотири прості кроки. https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cd13wjzq00wo

2. Форми та інструменти публічної комунікації

2.1. Принципи роботи із журналістами та редакціями. Технічні аспекти взаємодії

Сьогодні мало в кого виникає питання: «Навіщо СППО взаємодіяти з громадськістю та медіа?». Така взаємодія є, вона різноманітна і часто залежить від конкретних персоналій, наявності ресурсів, бажання інформувати/приховати тощо. Проте межі вдосконаленню немає) Крім того, часто виникає враження, що це не взаємодія, не комунікація, а їхня імітація. Тому поле для роботи є.

Напевно, у кожного чи майже в кожного працівника СППО, відповідального за комунікацію, є контакти «знайомих» журналістів, які за проханням можуть відгукнутися на ту чи іншу подію.

Але уявимо ситуацію, що на посаду, яка передбачає комунікацію з громадськістю і медіа, приходить людина без відповідного досвіду, або коли ніби й досвід є, але щось з комунікацією не так. З чого почати?

Розподілимо це «почати» на кілька блоків: мета; де знайти контакти; з ким взаємодіяти; як взаємодіяти. Пізніше до цього варто додати технічні аспекти взаємодії, планування, підготовку спікерів, відповідальність за поширення певної інформації тощо.

Мета

Тут слід зважити, якого результату ви прагнете досягти. Ключовим або основним результатом для взаємодії СППО з громадськістю та медіа є інформування останніх про свою діяльність так, щоб здобуте «право на довіру» залишалося таким, щоб існував баланс висвітлення негативних і позитивних практик.

Зрозуміло, що будь-який СППО є відображенням суспільства з його позитивними та негативними характеристиками, тому навряд чи вдасться уникнути негативу в медіа, але правильна комунікація може його зменшити і не втратити «право на довіру».

Поточною метою може бути робота на випередження негативу – надання коментаря щодо резонансної події. У цьому разі краще надати виважену й підготовлену інформацію, ніж «гасити пожежу». Резонансні події завжди привертають увагу (ДТП за участю чиновників, хабарництво, зловживання владою тощо), тому уникати комунікації в таких випадках – найгірший із можливих варіантів.

Ключовий момент, на який варто зважати, – це те, що комунікація в цій сфері завжди є режимом взаємних поступок, адже комунікація – це мінімум про двох.

На одному із заходів, який мені вдалося модерувати, за участю регіональних медіа та відповідно СППО регіонального рівня на початку прозвучали «взаємні реверанси» про конструктивність взаємодії, але надалі виявилося, що ситуація не настільки однозначна. Головне, на що нарікають медіа, це відсутність оперативності інформування на місцях подій. Зрозуміло, що

здебільшого це важко зробити технічно, оскільки йдеться про збереження слідової картини, надання допомоги потерпілим, тому в такій ситуації часу для медіа не вистачає, але короткий коментар був би доречним (це, звичайно, передбачає хоча б базову підготовку спілкування з медіа для СППО).

Взаємні поступки означають, що якщо СППО хочуть конструктивної взаємодії з медіа (з громадськістю також, але в цьому аспекті мова про медіа), то це не означає лише «прийдіть, коли нам потрібно», але й «давати інформацію», яка необхідна медіа.

Досить часто поточна мета «висвітлити певну інформацію» збігається для СППО та медіа. Тоді належна підготовка спікера і місця проведення (про що йтиметься далі) призведе до укріплення довіри. Мова про випадки зміни законодавства, що цікавлять громадськість та медіа (наприклад, зміна оподаткування, посилення кримінальної відповідальності за певні дії, зміни, пов'язані зі спадкуванням, переходом права власності на майно тощо), сезонні події (інформування про поведінку на льоду, у горах, лісах, поводження з піротехнікою (в умовах мирного часу) тощо), інформування про поточний стан події (наприклад, про розслідування, яке триває, з точки зору сторони обвинувачення та зі сторони захисту), звернення до історичного минулого (наприклад, про злочин, який відбувся давно в певному місті, або про певний державотворчий процес) тощо.

Ця мета перекликається з іншою, яку можна назвати «привернути увагу». Ідеться про події, які відбуваються з певною періодичністю чи можуть відбутися, як-от: збільшення крадіжок в літній період; ріст ДТП в умовах негоди. Часто необхідність «привернення уваги» виникає у зв'язку зі зміною державними органами контрольних дат, ключових сум (наприклад, суми кримінально-караної крадіжки).

Зрозуміло, що, коли мета СППО та медіа збігаються, їхнє перебування в одному місці для комунікації відбудеться оперативно.

В інших випадках, наприклад для реалізації мети «спростування неправдивої інформації», доведеться використовувати відповідний арсенал засобів, про що йтиметься далі.

Таким чином, на початку комунікаційної взаємодії з медіа СППО варто визначитися з метою такої взаємодії. Уникати комунікації точно не варіант, якщо перефразувати відоме твердження про політику стосовно СППО, то це звучатиме приблизно так: «Навіть якщо ви не цікавитесь медіа, вони цікавляться вами».

Де знайти контакти

Одночасно найпростіше і найскладніше завдання. Звичайно, офіційні контакти розміщено на сторінках медіа, їх не варто ігнорувати (проте оперативність опрацювання повідомлень може бути різною), з часом у вас буде сформовано власний список контактів, який дозволятиме оперативніше інформувати про подію.

Також із контактами і методичними рекомендаціями можуть допомогти професійні об'єднання: Національна асоціація медіа[121] чи Національна спілка журналістів України.[122]

З ким взаємодіяти

Як визначено в ст. 13 Закону України «Про медіа»[123], «суб'єктами у сфері медіа є: 1) суб'єкти у сфері аудіовізуальних медіа; 2) суб'єкти у сфері друкованих медіа; 3) суб'єкти у сфері онлайн-медіа; 4) провайдери аудіовізуальних сервісів; 5) провайдери платформ спільного доступу до відео; 6) постачальники електронних комунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного спектра».

Таким чином, відповідь на запитання, з ким взаємодіяти, залежить від мети такої взаємодії, необхідної оперативності надходження повідомлення, кінцевого адресата інформації.

Наприклад, якщо є необхідність проінформувати водіїв про оперативну обстановку на дорогах, кращим варіантом буде радіомовлення (лінійний аудіальний медіасервіс) – діяльність із поширення радіопрограм для одночасного масового приймання користувачами на основі розкладу програм, створеного радіомовником (ст. 14 Закону України «Про медіа»). Тобто поширити інформацію через місцеві FM-станції.

Якщо ж це повідомлення про погіршення ситуації на дорогах, яке відбудеться завтра через погодні умови, то кращим варіантом будуть місцеві сервіси телевізійного мовлення тощо.

Для висвітлення резонансних подій краще взаємодіяти з медіа загальнодержавного рівня.

Як взаємодіяти

Відповідь на це запитання залежить від того, як ви хочете, щоб потрібна вам інформація була відображена й наскільки оперативно.

Кожна людина не застрахована від помилок. Звичайно, журналісти є фахівцями своєї сфери й зобов'язані «подавати для поширення достовірну інформацію та дотримуватися вимог Кодексу етики українського журналіста» (ст.11-1 Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста»[124]), але технічних помилок (наприклад, неправильне написання прізвища, посади, назви установи тощо), особливо коли мова про діяльність у сфері права, можуть припуститися.

Тому ключові аспекти повідомлення краще надавати для медіа в друкованій чи електронній формі, якщо є програма події, її також варто передати/надіслати. Робиться це через інформаційні повідомлення (вони розміщуються на офіційних ресурсах СППО, і за потреби журналісти ними скористаються), пресанонси та пресрелізи (про що йтиметься далі).

---

[121] Національна асоціація медіа. https://nam.org.ua/about

[122] Національна спілка журналістів України. https://nsju.org/

[123] Про медіа. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n247

[124] Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста. Закон України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#n232

Як застереження варто зазначити, що в умовах війни робота медіа (журналістів) має свої особливості. Безумовно, не всі СППО безпосередньо залучені до оборони держави, але, наприклад, поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України – так. Тому враховувати особливості комунікації з медіа та громадськістю в умовах воєнного стану потрібно.

Нормативну основу такої взаємодії, крім нормативних актів загального характеру, становить Наказ Головнокомандувача ЗСУ від 3 березня 2022 року № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складниками сил оборони та представниками медіа на час дії правового режиму воєнного стану».[125] Презентацію, створену на його основі, можна переглянути за посиланням.[126]

Крім того, варто мати на увазі, що за неправомірне поширення певної значущої інформації може наставати і кримінальна відповідальність, а саме, за вчинене в умовах воєнного стану несанкціоноване поширення інформації, про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань передбачено кримінальну відповідальність відповідно до статті 114-2 ККУ.[127]

Стаття 114². Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану

1. Поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України, якщо така інформація не розміщувалася (не поширювалася) у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України, Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України чи Службою безпеки України або в офіційних джерелах країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, Міністерством оборони України або іншими уповноваженими державними органами, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з корисливих мотивів, або з метою надання такої інформації державі, що здійснює збройну агресію проти України, або її представникам, або іншим незаконним збройним формуванням, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, за відсутності ознак державної зради або шпигунства -

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

[125] Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками медіа на час дії правового режиму воєнного стану. https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/nakaz-golovnokomanduvacha-zsu-vid-03-03-2022-roku-73-zi-zminami

[126] Презентація. https://www.canva.com/design/DAF_Tgel-tM/1msqSo5IkedI94DSqlaTfg/view?utm_content=DAF_Tgel-tM&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=uniquelinks&utlId=he38a4e261b

[127] Кримінальний кодекс України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3905 (редакція станом на 27.01.2026)

Ці аспекти варто враховувати СППО при комунікації з медіа та громадськістю в умовах воєнного стану.

Відповідь на питання, як взаємодіяти, передбачає також технічні аспекти взаємодії.

Якщо є така можливість, то значно покращить співпрацю СППО з медіа планування, підготовка спікерів, робота з питаннями.

Фактично будь-яке інтерв'ю, коментар, які надаються СППО для медіа (а кінцевим споживачем продукту є громадськість), – це мініпублічний виступ.

Підготуватися до нього допоможуть рекомендації, запропоновані у відео «Як виступати. Золота лекція проф. Вінстона [MIT]».[128] Основні аспекти лекції разом із досвідом автора у співпраці з медіа та як викладача університету можна подати у вигляді такого алгоритму (звісно, це не план дій, а рекомендації, які можна міксувати, обирати залежно від ситуації і вдосконалювати відповідно до специфіки своєї роботи):

- Якість комунікації здебільшого залежить від знань та того, як ви їх використовуєте, менше – від таланту. Тому ключовим у комунікації є володіння предметом, знаннями про те, що ви хочете повідомити громадськості через медіа.

- Оцінка аудиторії (слухачів/глядачів). Ваш виступ, його завантаженість професійною термінологією, службовою інформацією і т. ін. залежить передусім від того, хто буде це сприймати. І майте на увазі, що люди, які розуміють предмет вашого виступу, можуть «читати між рядків», додумуючи те, чого там немає, тому важливі правильні акценти.

- Людина має один процесор для комунікації. Відповідно, при наданні коментаря для медіа (чи інтерв'ю) подбайте про те, щоб вас не відволікали сторонні предмети (телефони, ноутбуки тощо), їхні звуки, а також інші люди.

- Початок комунікації. У цей час люди ще не зосереджені на сприйнятті інформації. Варто розпочати з потужної обіцянки. Пояснити ключову мету інтерв'ю (чи коментаря).

- Ключові тези інформації варто повторити тричі.

- «Мовленнєва пунктуація». Потрібно надати відчуття послідовності викладу. Це може бути короткий план на початку або проговорені наперед запитання, які буде ставити журналіст (також допомагає утримати увагу). Це полегшить зосередження на основному та сприйняття інформації тим, кому вона адресована.

- Час та місце. На думку професора, найкращий час – 11:00: люди прокинулися, не стомлені, готові сприймати інформацію. Стосовно співпраці з медіа, час більш гнучкий. Саме відео, звук таки варто записувати ближче до цього часу, а от коли воно вийде в ефір, залежить від багатьох факторів, основним із яких є те, що це має бути час сприйняття ключовою аудиторією (інше, що впливатиме, це платність чи безоплатність сюжету, час виходу новин згідно з програмою, наявність альтернативних новин і т.д.).

---

[128] Як виступати. Золота лекція проф. Вінстона [MIT]. https://www.youtube.com/watch?v=7kr3xSaL4CM «Студента не можна випускати в життя без основних навичок комунікації» - проф. Вінстон.

Місце. Ключовим для місця є світло. Приміщення має бути гарно освітленим (тьмяне приміщення може спричинювати ефект сонливості). Якщо є можливість, місце майбутнього публічного виступу (інтерв'ю, пресконференції, коментаря тощо) варто оглянути. Звертаємо увагу, як вже було сказано, на освітлення, технічні особливості, розмір (він має відповідати кількості присутніх, щоб не створювати надлишкової заповненості чи пустоти), стіни (інколи варто підкоригувати тло презентації під колір стін, якщо ви її використовуватимете; або можуть виникнути й курйозні випадки, якщо на стінах розміщено фотошпалери або твори мистецтва з неоднозначними історичними подіями, чи фото особистостей, які можуть сприйматися по-різному залежно від контексту) тощо. Знову ж таки, якщо є можливість, можна провести так звані «проби» з допомогою колег чи знайомих.

- Дошки, реквізит, слайди. Візуальний аспект є важливим, але тільки тоді, коли він доречний. Варто розуміти, що будь-які предмети, які перебувають у «кадрі», повинні виконувати свою роль. Якщо ви вирішили продемонструвати якийсь предмет (наприклад, доказ) і принесли його, то маєте це зробити, але при цьому розуміти небезпеки, які можуть спричинити використання певних предметів (зброя, вибухові речовини тощо) і вжити заходів для убезпечення. Часто на пресконференціях використовують таблички з іменами спікерів, але якщо на них неможливо нічого прочитати ні присутнім, ні глядачам, то це зайве (див. попередній пункт щодо підготовки, це варто перевірити).

Стосовно презентації, зауважимо, що кількість слайдів має бути мінімальною (забагато слайдів і їх завантаженість текстом – швидше мінус публічного виступу). Дошки чи реквізит мають перевагу, оскільки дозволяють глядачеві бути ніби залученим у процес, співдіяти, презентації не дають такої можливості. Але інколи їхнє використання є виправданим, наприклад, при демонстрації статистики вчинених кримінальних правопорушень у певному регіоні.

Вимоги до слайдів та їхньої презентації. На кожному слайді має бути кілька слів, і вони мають легко читатися. Не читайте свої слайди: люди вміють читати. Доповідач має перебувати поряд з презентацією, щоб не розсіювати увагу, але одночасно не перекривати її, слайди мають бути доповненням до того, що говорить спікер. Зменшуючи кількість слів та зображень на слайді (проведіть просте дослідження інформації на слайді – чи має вона якесь смислове навантаження, чи є зайвою), ви концентруєте увагу на доповідачеві. Якщо слів забагато, це змушує аудиторію читати, а не слухати.

На думку проф. Вінстона, найкращий варіант перевірити презентацію на її відповідність (відсутність «завантаженості») – це роздрукувати її і розкласти на столі: з такої перспективи одразу видно її недоліки. Серед усієї презентації може бути лише один «навантажений» слайд.

Лазерна указка. Вона зайва. Не можна користуватися лазерною указкою, не втративши зоровий контакт з аудиторією. Якщо щось необхідно вказати на презентації, це можна зробити за допомогою самої презентації, використавши стрілку і повідомивши це словами: «Зверніть увагу на…».

Підсиленням презентації може бути апеляція до власного досвіду.

- Поведінка спікера. Ніхто так не знає когось як самого себе. Кожен знає свої слабкі місця. Це можуть бути слова-паразити, недоречні паузи, тремор голосу від хвилювання, зайві рухи і т.ін. Ці аспекти потрібно пропрацювати перед виступом. Способів є безліч: використання коротких речень, попередній запис виступу на папері тощо (знаючи свою особливість поведінки щодо «зайвості» рук, я під час співпраці з телеканалами беру в руки якийсь предмет, як правило, щоденник із корпоративною символікою або книгу, але в жодному разі не телефон; його взагалі варто комусь передати, оскільки недоречний дзвінок може відвернути увагу). Стосовно рухів – при співпраці з закордонними медіа потрібно звертати увагу на те, що в певних культурах звичні для нас рухи можуть бути образливими. Наприклад, руки в кишенях чи позаду не варіант, а особливо в умовах війни такий жест узагалі може сприйматися як загроза.

- Як зробити так, щоб виступ запам'ятався? Використовуйте елементи алгоритму «Зірка Вінстона (5S)»: 1. Символ (symbol). 2. Слоган (slogan). 3. Сюрприз (surprise). 4. Помітна ідея (salient). 5. Історія (story) (як зроблено чи чому це важливо).

- Останній слайд. Завершення. Останній слайд може містити такі компоненти: 1. Ваш особистий внесок у вирішення проблеми. 2. Контакти (як реклама, чи для співпраці, чи для запитань, залежно від мети заходу). На останньому слайді та в завершенні не може бути «дякую», «дякую за увагу» (це означає, що всі висиділи так довго лише з міркувань ввічливості і в цей час могли бути десь в іншому місці, займатися більш важливими справами, ніж присутність тут), «висновки (див. вище – ключові ідеї повторюються під час виступу)» і т.ін. «Дякую» може бути за оплески.

Як завершити? Тут можна пожартувати (якщо це доречно, діяльність СППО не часто цьому сприяє); потиснути руку організаторам; використати такі фрази: «Слава Україні» (у проф. Вінстона – «нехай Бог благословить вас та Америку»); «Дякую за співпрацю» (інший акцент, ніж «Дякую за увагу»); «Ваші питання були доречними»; «Із нетерпінням очікую нової зустрічі»; «Сподіваюся, ви прийдете знову та візьмете із собою друзів» тощо.

Тут досить широкий простір, який залежить від мети зустрічі і того, чи завершує спікер, чи модератор (для нього варіантом може бути і «захід завершено»).

Тут обмежимося лише рекомендаціями, що стосуються можливого публічного виступу (інтерв'ю, пресконференції, коментаря тощо) працівника СППО, виступ проф. Вінстона містить й інші рекомендації щодо публічних виступів, як і досвід автора, але вони не стосуються цього навчального посібника з огляду на його мету.

2.2. Інформаційні повідомлення та довідки для громадськості

Далі йтиметься про конкретні інструменти взаємодії СППО з громадськістю та медіа: інформаційні повідомлення та довідки; пресанонси та пресрелізи.

Для розмежування вкотре звернемося до Великого тлумачного словника сучасної української мови:

- повідомлення – те, що сповіщається комусь; письмова чи усна інформація. Дані, інформація, передані, викладені ким-небудь.[129]

- довідка – відомості, що їх одержує або подає хто-небудь. Документ зі стислими відомостями про кого-, що-небудь.[130]

- анонс – попереднє оголошення про наступний спектакль, фільм, лекцію та ін.[131]

- реліз – іншомовне слово, з приблизним змістом як випуск, поява, публікація, опублікування тощо. У медіа частіше використовується «пресреліз».

Це вже досить стале поєднання, що означає:

Пресреліз (англ. press release, від press – преса і release – повідомлення) – інформаційний бюлетень, призначений для періодичних (неперіодичних) видань, радіомовлення і телебачення.[132]

Пресреліз (англ. press release – повідомлення для преси, комюніке) – спеціальний інформаційний одноразовий випуск (бюлетень), який містить стислу узагальнену інформацію про певну подію чи явище для поширення серед представників засобів масової інформації або інших зацікавлених осіб.[133]

Цього загалом достатньо для розуміння основного інструментарію, який використовують СППО для комунікації з громадськістю та медіа.

Що і як використовувати, залежить від мети інформування, часу, необхідності, оперативності тощо.

У межах цього посібника, звичайно, немає потреби розкривати всі особливості використання кожного інструмента, зупинимося лише на тому, що саме й коли застосовується та які особливості їхнього використання саме СППО.

Таким чином, **інформаційні повідомлення** – це інструмент, який використовують СППО для інформування про свою щоденну/щотижневу/щомісячну діяльність.

Іншими словами, це інструмент інформування громадськості та медіа про поточну роботу. Як правило, інформаційні повідомлення розміщуються на офіційних ресурсах: сайтах, друкованих засобах, офіційних сторінках у соціальних мережах тощо. Завданням такого інформування є показати роботу відповідного органу, здійснити правовий всеобуч, надати інформацію для медіа

---

[129] Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ : Перун, 2001. С. 998

[130] Там же. С. 309

[131] Там же. С. 31

[132] Прес-реліз. https://archive.org/details/literaturoznavchat2/page/n268/mode/1up

[133] Прес-реліз. https://leksika.com.ua/10331109/legal/pres-reliz

і громадськості (за потреби вони знають, що вона там розміщена), знизити рівень напруги в резонансних справах, надати професійну інформацію фахівцям тощо.

Основні вимоги – систематичність, стислість, мінімальне використання спеціальної термінології (якщо це можливо).

Інформаційну довідку можна назвати підсумком певної діяльності СППО за конкретний період часу чи, навпаки, планом діяльності на певний період часу: вона містить відповідну статистичну інформацію.

Ці інструменти часто поєднуються.

Тепер наведемо кілька прикладів інформаційних повідомлень та довідок для ілюстрації роботи відділів зв'язків із громадськістю СППО:

«*05.01.2026.*

Жителя Житомирського району засуджено до 3 років за невиконання рішень суду щодо права керування

За підтримання публічного обвинувачення прокурорами Житомирської окружної прокуратури жителя Житомирського району визнано винним у невиконанні рішень суду щодо позбавлення права керування автомобілем (ч. 3 ст. 382 КК України).

З 2020 року 36-річний водій неодноразово притягувався до адміністративної відповідальності за керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, за що позбавлений права керування.

Однак, ігноруючи рішення суду, чоловік продовжував керувати автомобілем й у 2024 році був притягнутий до кримінальної відповідальності.

Уже під час судового розгляду обвинувачений ухилявся від суду та був оголошений у розшук. Чоловіка затримали та обрали запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Житомирський районний суд Житомирської області визнав чоловіка винним та призначив покарання у вигляді 3 років 2 місяців позбавлення волі з позбавленням права керування транспортними засобами строком на 1 рік.

Автор – пресслужба Житомирської обласної прокуратури».[134]

«*28.01.2026.*

Касаційному оскарженню не підлягають як судові рішення, якими закінчується розгляд справ, так і ухвали Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду в справах про застосування санкції щодо стягнення активів у дохід держави на підставі Закону України "Про санкції" – ОП КАС ВС //

Не підлягають касаційному оскарженню судові рішення Вищого антикорупційного суду (рішення та ухвали), ухвалені (постановлені) в справах про застосування санкції щодо стягнення активів у дохід держави відповідно до п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про санкції", особливості розгляду яких визначені ст. 283-1 КАС України, а також ухвали та постанови Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду в цих справах.

---

[134] Жителя Житомирського району засуджено до 3 років за невиконання рішень суду щодо права керування. https://zhit.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=408609

Такий висновок зробила об'єднана палата Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду в справі за позовом Міністерства юстиції України до особи про застосування санкції щодо стягнення активів у дохід держави, передбаченої п. 1-1 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про санкції"» [135].

«28.01.2026.

ВАКС ухвалив вирок у справі Морського торговельного порту "Південний", яким визнав невинуватими:

1) заступника директора з правових та майнових питань морського порту "Південний" (Державного підприємства "Адміністрація морських портів України") за ч. 5 ст. 27, ч. 5 ст. 191 КК України;

2) колишнього виконувача обов'язків директора ДП «МТП "Південний"» (ч. 5 ст. 191 КК України);

3) ексзаступника директора з економіки та фінансів ДП "МТП "Південний" (ч. 5 ст. 27, ч. 5 ст. 191 КК України).

ВАКС виправдав вказаних осіб у зв'язку з відсутністю в їхніх діях складу кримінального правопорушення».[136]

«27.01.2026.

Ознайомлення за ст. 290 КПК через представника: чи є порушення

КПК гарантує доступ до матеріалів досудового розслідування, але не завжди відповідає на питання, "хто саме" має бути носієм цього доступу. Якщо потерпілий за межами України, а ознайомлення провів лише представник, чи можна вважати право потерпілого реалізованим? І чи є підстави ставити під сумнів можливість розгляду справи по суті?

За ст. 56 КПК, потерпілий має право знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому цим Кодексом, зокрема, після відкриття матеріалів згідно зі статтею 290. Більше того, про відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів прокурор або слідчий за його дорученням повідомляє потерпілого, після чого останній має право ознайомитися з ними за правилами, викладеними в цій статті (ч. 7 ст. 290 КПК). Тобто в межах процедури відкриття матеріалів потерпілий має право, а не обов'язок, на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження.

Судячи з описаних обставин процесуальної ситуації, сторона обвинувачення виконала вимоги ч. 7 ст. 290 КПК, оскільки представники потерпілих ознайомилися з матеріалами кримінального провадження, тобто потерпілі мали інформацію про відкриття матеріалів. Тому, таким чином, потерпілі через своїх представників своє право на ознайомлення реалізували.

Додатково слід звернути увагу на те, що сторона захисту не має обов'язку відкриття матеріалів потерпілому: законодавець не зобов'язує сторону захисту під час виконання вимог статті 290 КПК відкривати потерпілим матеріали, які вона має намір у подальшому використовувати в

---

[135] Верховний Суд. https://t.me/supremecourtua

[136] Вищий антикорупційний суд (#ВАКС). https://t.me/hcacofficial

суді. Про відкриття сторонами матеріалів одна одній потерпілих повідомляє прокурор, який зобов'язаний забезпечити їм можливість ознайомитися з доказами, зібраними і відкритими обвинуваченням і захистом на відповідній стадії процесу (постанова ККС ВС від 25.04.2024, справа № 359/7790/20).

Отже, у цій ситуації за наявних даних права потерпілих за ст. 290 КПК реалізовані в тій формі, у якій потерпілі вважали доречним. У КПК України немає обов'язку потерпілих безпосередньо ознайомлюватися з матеріалами, тому немає перешкод для розгляду провадження».[137]

Довідки мають дещо інший характер і призначення.

Стан розгляду запитів на інформацію в Міністерстві внутрішніх справ України за 9 місяців 2025 року[138]

Загальна кількість отриманих запитів на інформацію		**1073**
За типом надходження	Електронною поштою	641
	Через інші органи виконавчої влади	237
	Поштою	195
	Факсом	0
	На особистому прийомі	0
	Телефоном	0
За особою запитувача	Від громадян	949
	Від юридичних осіб	109
	Від представників засобів масової інформації	14
	Від об'єднань громадян без статусу юридичної особи	1
Види запитуваної інформації	Інформація про особу	215
	Інформація про роботу. послуги	166
	Правова інформація	109
	Статистична інформація	49
	Інформація довідково-енциклопедичного характеру	30
	Інші види інформації	504
Результат розгляду	Задоволено	746
	Надіслано належним розпорядникам інформації	286
	Відмовлено	29
	Опрацьовується	12

Таким чином, бачимо, що інформаційні повідомлення та довідки – це популярний інструмент, ефективність якого залежить від відвідуваності певних ресурсів, а також багатьох інших факторів, серед яких якість самого повідомлення чи довідки.

[137] Гловюк І. Ознайомлення за ст. 290 КПК через представника: чи є порушення. https://unba.org.ua/publications/11268-oznajomlennya-za-st-290-kpk-cherez-predstavnika-chi-e-porushennya.html

[138] Інформація про стан розгляду запитів на інформацію в Міністерстві внутрішніх справ України за 9 місяців 2025 року. https://mvs.gov.ua/access-to-public-information/zviti-pro-nadxodzennya-zapitiv/informaciia-pro-stan-rozgliadu-zapitiv-na-informaciiu-v-ministerstvi-vnutrisnix-sprav-ukrayini-za-9-misiaciv-2025-roku

2.3. Пресанонси: структура, стиль, особливості поширення

Як уже визначено вище, анонс – попереднє оголошення про наступний спектакль, фільм, лекцію та ін.[139]

Таким чином, «анонс» – це до події, а «реліз» – після такої. Хоча досить часто вживається поняття «пресреліз», який поділяють на повідомлення до і після події. Користуватимемося класичним варіантом, окресленим вище.

Диференціація «пресанонсу» та «пресрелізу» стосовно загальних питань досить ґрунтовно висвітлена в літературі, трапляються джерела, написані із врахуванням специфіки галузі, де вони використовуються. Наприклад, видання: «Артюх О. С. Методичні рекомендації щодо написання та поширення пресанонсів та пресрелізів / Національний музей історії України. Київ: Національний музей історії України, 2016. 18 с.»[140] – бере до уваги поширення цих інструментів у музейній справі. У сфері права такої літератури в рази менше, візьмемо до уваги хоча б «Настільну книгу прессекретаря суду».[141]

Тому в межах посібника варто надати лише загальні рекомендації з огляду на специфіку діяльності СППО.

Діяльність СППО з точки зору висвітлення подій характеризується парадоксальністю: з одного боку, діяльність СППО надзвичайно цікавить громадськість та медіа, а з іншого, – події, які цікавлять громадськість і медіа, як правило, мають негативне забарвлення. Поточна робота СППО малоцікава громадськості, а відповідно, і медіа, але саме вона формує «право на довіру», задекларoване в назві посібника.

Ілюстрацією цього може стати такий мінітест: якщо запитати «пересічного громадянина» (а часом і юристів), яких осіб ви знаєте у сфері судових чи правоохоронних органів, то в кращому разі назвуть голів Конституційного чи Верховного Судів, Уповноваженого ВРУ з прав людини (ім’я на слуху через війну), міністра внутрішніх справ чи міністра юстиції (це якщо той, кого опитують, є «політично підкованим») і, напевно, все; далі перейдуть на осіб, які стали «відомими» через свою протиправну (чи, можливо, протиправну до появи обвинувального вироку суду не можна стверджувати) діяльність або через те, що виступали захисниками в резонансних справах (Зварич, Князев, Чаус, Вовк, Власенко, Довбенко, Томчук та ін.).

Юристи ще можуть назвати фахівців безпосередньо у своїй галузі.

---

[139] Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ : Перун, 2001. С. 31

[140] Артюх О. С. Методичні рекомендації щодо написання та поширення пресанонсів та пресрелізів / Національний музей історії України. Київ: Національний музей історії України, 2016. 18 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1dJ0XV-MSbu_Pg5yrIuJZG4VgVQNTVls2/view (дата звернення: 29.01.2026).

[141] Настільна книга прессекретаря суду / упорядники: О. М. Лисенко, І. В. Паламарчук. Київ : Прецедент, 2017. 48 с. URL: https://nsj.gov.ua/files/1698753177%D0%9D%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B0%D1%8F%202017.pdf (дата звернення: 29.01.2026).

Інше, на що варто звернути увагу, – події, які проводять судові чи правоохоронні органи, а особливо правозахисні (адвокатура, нотаріат), як правило, є цікавими саме працівникам цих органів (наприклад, Юридичний форум із питань удосконалення кримінального законодавства), але здебільшого не цікавими для громадськості та медіа. Тому вибір подій «для висвітлення» не дуже значний. Багато часу необхідно виділити для окреслення цих подій або для організації події, яку використає медіа.

Баланс. Важливе питання, на яке потрібно зважати працівникам СППО, які відповідають за комунікацію, – це дотримання балансу між висвітленням події, оперативністю, презумпцією невинуватості, таємницями, що охороняються законом.

Загальновідомим є правило, яке належить до презумпції невинуватості: не можна вживати стосовно особи кваліфікації «винний» у медіа та в публічних виступах до набрання обвинувальним вироком законної сили щодо нього.

Далі розглянемо роботу з «бажаним», а не «вимушеним» (коли трапилася резонансна подія і виникає обов'язок оперативно інформувати суспільство) анонсуванням події СППО.

Роль пресанонсів не варто применшувати. Якщо СППО немає в інформаційному просторі, громадськість не знає про їхню роботу, а незнання заповнюється чутками й іншими доступними джерелами інформації (як це працює, можете подивитися у д/ф «Інформаційний тероризм»[142]). Успіхи СППО залишаються їхніми успіхами (про невдачі, звичайно, буде повідомлено), а події – їхніми подіями. Для того, щоб громадськість та медіа відвідали вашу подію, вони спочатку мають про неї дізнатися.

А це, крім резонансних подій, буде роботою відділів зв'язків із громадськістю та медіа. Не часто, але подію можна організувати під певну нагоду, наприклад, якщо ви знаєте про візит посадової особи, яка є цікавою для громадськості, можна домовитися (чи принаймні спробувати) про пресконференцію чи зустріч зі студентами і, таким чином, створити медіапривід. Але це вже в процесі роботи.

Отож розглянемо структуру пресанонсу з огляду на специфіку діяльності СППО.

Загальні зауваги. Пресанонс повинен мати вигляд готового до публікації матеріалу. У такому разі він матиме шанс не лише на прочитання, але й на можливе розповсюдження, яке сприятиме охопленню більшої аудиторії. На запитання, а чи не робота це журналістів стежити за подіями, відповімо, шо так, але, якщо ви хочете, щоб подія була висвітлена, щоб це висвітлення охопило ключові, важливі для вас аспекти, пишіть і розсилайте пресанонс.

- Заголовок. Тут традиційного говорять про тріаду «Що? Де? Коли?». Розпочинаємо зі «що», решту, якщо заголовок великий, можна перенести в перший абзац.

[142] Д/ф «Інформаційний тероризм». https://youtu.be/PziD0tDuxX0?si=82sM6oRemMe39-jb

Заголовок має бути максимально зрозумілим, конкретним й одразу інформувати про те, що відбудеться, без зайвих деталей (то в тексті) відповідати змісту пресанонсу (відділи зв'язків із громадськістю та медіа СППО не «жовта преса», їхнє завдання – інформувати, а не «полювати» на споживача). Наприклад, *«Зустріч Представника уповноваженого ВРУ з прав людини в Житомирській області стосовно ситуації з полоненими….»*

Після заголовку вказівка на місце і час. Чітко, конкретно, якщо є якісь особливості участі медіа (акредитація, попередня реєстрація перед заходом тощо, то це варто зазначити).

- Ключова інформація про захід. Тут зацікавити медіа може, коли подія СППО містить ексклюзив (те, що не має ніхто, завжди цікаво, наприклад, участь відомого представника правоохоронного органу чи високопосадовця, які нечасто або ніколи не дають інтерв'ю); новину (зміни законодавства, що зачіпають значний прошарок населення; дії органів місцевої влади, що, наприклад, змінюють організацію руху на ключових вулицях. Тут Національній поліції краще спрацювати на випередження); участь експертів (мова про визнаних експертів в конкретній галузі, які є відомими, або чиновників, посада яких передбачає володіння інформацією певного типу: міністр юстиції, голова Верховного Суду і т.ін.).

- Додаткова інформація про захід. Варто розширити, пояснити, чому присвячена подія. Тут говоримо про майбутнє з перспективою того, що цей текст стане основою для новини в медіа або згодиться вам при написанні пресрелізу за результатами події. Варто додати певні деталі події, які можуть зацікавити медіа: це можуть бути цифри (наприклад, статистичні дані щодо кількості ДТП[143]) або факти. Також можна надати посилання на додаткову інформацію чи сайт, де розміщено більш детальну інформацію про подію.

- Контакти, відповідальна особа та ін. Якщо є особливості роботи медіа (обмежений простір, виділені місця для журналістів, неможливість використання штучного світла і т.д.), це потрібно зазначити. Вказують контакти особи, яка найповніше володіє інформацією і може відповідати на телефонні дзвінки до і під час проведення події. Не варто вказувати особу лише через посаду, бо «так треба», не слід також зазначати велику кількість телефонних номерів усіх можливих операторів (то не 2000-ні). Безпосередньо в анонсі не варто використовувати складну професійну термінологію (без потреби), і, звичайно, всю інформацію, усі факти, посилання на нормативну базу потрібно перевіряти (особливо тепер, в умовах використання ШІ, це актуально, коли здатність «придумувати» норми і факти ШІ, які не існують, вражає). Насамкінець, якщо ви плануєте залучити до події загальнонаціональні медіа і місце проведення для них може бути невідомим, або це не типове місце для організації таких подій, варто додати карту для полегшення орієнтування на місцевості.

---

[143] IF SafeLab. Дані для безпеки громади. ДТП у Івано-Франківській області та м. Львові. https://crimedatalab.shinyapps.io/IFSafeLab/

Можна використати, інколи – бажано, фірмовий бланк, там одразу зазначені контакти, а також, як правило, унизу, у лівому куті, вказується виконавець документа і його телефон. Це полегшує сприйняття і ніби «надає ваги» документу.

Розсилання пресанонсу. Тут ключові моменти такі: як, коли і кому.

Як – електронною поштою. Нагадувати про обмеження використання певних поштових сервісів не буду, усі б уже мали бути свідомими. Пошта має бути корпоративною, так правильно, і читатися досить легко (уявіть, що ви диктуєте її комусь телефоном і чи зможе він/вона її записати без помилок). Варто перевірити пошту на пропускну здатність сервісу: відправте лист самому собі, переконайтеся, що він не потрапляє в «спам». Бажано, щоб весь текст поміщався в тло листа, оскільки тепер через зростання кіберзагроз мало хто відкриває додатки до листа, тим більше від незнайомих адресатів. Не забувайте в темі листа вказувати, що це саме пресанонс і до якої події.

Лист надсилають кожному представникові медіа індивідуально. Масова розсилка може розпізнатися сервісом як загроза, а також опція «всім», то не про «ексклюзивність». Індивідуальний лист має більше шансів бути прочитаним й отримати позитивну реакцію.

Чи використовувати інші сервіси оповіщення, наприклад, соціальні мережі, – на ваш розсуд (залежно від події і «розкрученості» може спрацювати). Електронна пошта – основний ресурс.

Коли. Чіткого рецепту немає, але, як правило, це два етапи. Перший – орієнтовно за тиждень до події, щоб медіа могли звірити свої графіки й виділити ресурси. Другий – за день до події як нагадування. Незважаючи на значну кількість календарів, ґаджетів і т.д., це не буде зайвим. У подальшій роботі, коли вже буде налагоджено контакти, додаємо телефонний обдзвін.

Кому. Передусім місцевим медіа: саме вони найбільш зацікавленими в події, а їхня аудиторія є потенційною вашою. Якщо є медіа, які спеціалізуються на конкретній тематиці (у сфері СППО їх не багато, але є), то їм завперш, туди ж додаємо представників медіа (це вже в процесі співпраці), які є постійними (системними) відвідувачами ваших подій. Залежно від події, або «а раптом», надсилаємо і представникам загальнонаціональних медіа у вашому місті/області.

Також не варто забувати про інтернет-ресурси і представників інформагентств.

Проте пам’ятаймо: пресанонс має бути якісним і за змістом мати вигляд повноцінного журналістського матеріалу – тоді все спрацює.

Зразки не даю: у кожного свій підхід, який залежить від багатьох факторів. Натякну, що на 2026 рік найбільше подобається підхід ВАКС до роботи з медіа: охоплюють багато ресурсів, подання матеріалу – професійне.

2.4. Пресрелізи: правила складання та поширення

Як вже зазначалося вище, пресреліз (англ. press release, від press – преса і release – повідомлення) – інформаційний бюлетень, призначений для періодичних (неперіодичних) видань, радіомовлення і телебачення.[144]

Пресреліз (англ. press release – повідомлення для преси, комюніке) – спеціальний інформаційний одноразовий випуск (бюлетень), який містить стислу узагальнену інформацію про певну подію чи явище для поширення серед представників засобів масової інформації або інших зацікавлених осіб.[145]

Таким чином, пресреліз – це інформація (може бути з додатками у вигляді фото чи відео), яка надсилається медіа після події з метою інформування про її зміст.

Пресреліз так, як і пресанонс, має виглядати як готовий до публікації матеріал. У такому разі він матиме шанс не лише на прочитання, але й на можливе розповсюдження, що охопить більшу аудиторію.

Логічне запитання – навіщо ще пресреліз, якщо розіслано пресанонс і представники медіа прийшли? Відповідь не зовсім логічна, але є: 1. Прийти можуть не всі, а надсилання релізу всім тим, кому надіслали й анонс, значно збільшує поширення, а відповідно й охоплення. 2. Прийшли не означає, що висвітлять. Може відбутися «накладання» подій, і в ефір піде те, що більш актуально або більш «готово». Відповідно, пресреліз збільшує шанси на публікацію. 3. Точність відображення інформації та даних. Пресреліз зменшує можливість помилки в прізвищах, посадах і т.д. 4. Журналісти часто обмінюються інформацією, а це, як правило, саме пресрелізи, тому, надіславши його, ви можете отримати неочікуваний ефект публікації тими ресурсами, з якими ви початково й не працювали.

У світлі останнього варто подбати, за можливості, звичайно, про наявність фото- і відеозйомки або прямої трансляції в мережу. Цей матеріал може стати в пригоді, якщо хтось із представників медіа прийти не зміг, але зацікавлений у сюжеті.

Стосовно структури, то в основі пресрелізу – інформація з пресанонсу (тому, як вище зазначалося, варто анонсу приділити більше уваги, щоб не робити подвійну роботу).

Часто структуру пресрелізу зображають у вигляді перевернутої піраміди, тобто те, що більш важливо, подається спочатку, менш – посередині, решта – унизу.

Такий підхід дозволяє зберегти основні положення, які ви прагнете донести до споживача інформації, оскільки редактори медіа, як правило, починають скорочувати текст саме з кінця.

Заголовок – своєрідна «наживка», яка привертає увагу, проте, якщо ми говоримо про діяльність СППО, тут, очевидно, має бути певна стриманість і заголовок має відображати суть події.

---

[144] Пресреліз. https://archive.org/details/literaturoznavchat2/page/n268/mode/1up
[145] Пресреліз. https://leksika.com.ua/10331109/legal/pres-reliz

Далі – 2-3 речення інформаційного приводу, тобто пояснення суті заходу.

Нижче подається детальніший опис події: хто, що, чому…

Додаємо коментарі «живою» прямою (інколи можна непрямою) мовою. Це полегшить сприйняття матеріалу, а також ніби «перекладає» відповідальність за зміст коментаря на його автора, а не журналіста.

При необхідності варто подати пояснення. Це особливо важливо в діяльності СППО, оскільки не всі споживачі інформації володіють спеціальною термінологією або можуть легко розшифрувати абревіатури на кшталт «ВАКС», «ВККС», «САП», «НАБУ», «БЕБ» тощо.

Завершується пресреліз, як і пресанонс, контактною інформацією та вказівкою на контактну особу, яка при потребі надасть додаткові коментарі чи інформацію. Усі інші застереження, які зазначено щодо пресанонсу, зокрема, щодо розсилки для медіа, застосовуються і щодо пресрелізу.

Перед розсиланням, звичайно, потрібно перевірити граматику, уточнити інформацію на відповідність, нормативні акти на чинність, перевірити ще раз викладені факти, звернути увагу на термінологію та скорочення (про що йшлося вище) та за потреби додати відповідні пояснення.

Ще раз підкреслюємо необхідність додавання якісних фото та відео. Для уникнення конфліктних ситуацій із поштовими сервісами можна сам реліз надіслати в тлі листа, а фото і відео – у прикріплених файлах або у вигляді посилання на місце їхнього тимчасового розміщення (файлообмінник чи віртуальний диск).

Як ілюстрації можна навести кілька прикладів досить вдалих пресрелізів Вищого антикорупційного суду:

Заголовок: *Суддя ВАКС Інна Сердюкова розповіла про практику застосування інституту угод на VIII Міжнародному кримінально-правовому форумі*

Текст: *Про кримінальне право та судову практику в умовах війни, про сфери підвищеної уваги у судовій та юридичній практиці в цілому, а також про ефективні та актуальні процесуальні інструменти говорили на VIII Міжнародному кримінально-правовому форумі, який відбувся 10 лютого в Києві.*

Суддя-спікер Вищого антикорупційного суду Інна Сердюкова долучилася до 3 сесії заходу, де розповіла про практику застосування інституту угод про визнання винуватості. На початку свого виступу вона показала статистику укладених угод у Вищому антикорупційному суді з 2019 року та додала, що найбільше таких угод укладається в справах щодо економічних злочинів. Спікерка також зазначила, що з роками динаміка застосування угод зростає. Це свідчить про поширеність та важливість цього інструменту, зокрема як інструменту пошуку компромісів між сторонами судового процесу.

Суддя ВАКС поділилася з присутніми економічними перевагами застосування угод під час розгляду кримінальних проваджень. Адже, завдяки укладеним угодам, держава може швидко та в значному обсязі отримати відшкодування завданих їй збитків. Це також значно скорочує час розгляду справ, економить ресурси суду і держави.

Інна Сердюкова розповіла й про інший аспект застосування інституту укладення угод. Зокрема, вона звернула увагу присутніх на підстави відмови у затвердженні угод. Серед них – відсутність суспільного інтересу, беззастережного визнання винуватості обвинуваченим, невідповідність запропонованого покарання вимогам закону, недостатнє відшкодування завданих збитків, низький рівень сприяння обвинуваченого в розкритті злочину.

Після виступу учасники обмінялися досвідом щодо процедури укладення угод та обговорили проблемні питання останньої практики.[146]

Розглянемо також кілька пресрелізів із фото за посиланням: *«Суддя ВАКС Катерина Широка взяла участь у четвертій експертній зустрічі Антикорупційної робочої групи для України»*[147] та *«Судді ВАКС долучилися до конференції щодо стягнення необґрунтованих активів у дохід держави»*.[148]

На завершення розділу варто підкреслити, що важливим аспектом роботи з пресанонсами та пресрелізами є моніторинг їхнього впливу. Варто вести статистику реакцій медіа на анонс; кількість представників, які прийшли на подію; кількість медіа, які її висвітлили на своїх ресурсах, отримавши пресреліз тощо.

На сьогодні особливої уваги потребує моніторинг згадок та поширень у соціальних мережах, що дозволить визначити оптимальний формат та час висвітлення події, а також виявити та усунути помилки співпраці з медіа.

Контрольні запитання до розділу

1. Які основні принципи варто брати до уваги при взаємодії із журналістами?
2. Яких помилок найчастіше припускаються представники СППО в комунікації з медіа?
3. Які структурні елементи має містити якісне інформаційне повідомлення?
4. У яких ситуаціях доцільно використовувати довідку для громадськості, замість пресрелізу?
5. Яка мета пресанонсу та чим він відрізняється від пресрелізу?
6. Які канали поширення пресанонсів є найбільш ефективними для забезпечення цільової аудиторії?
7. Які правила складання пресрелізу забезпечують його результативність та довіру з боку журналістів?

---

[146] Суддя ВАКС Інна Сердюкова розповіла про практику застосування інституту угод на VIII Міжнародному кримінально-правовому форумі. https://first.vaks.gov.ua/publications/suddia-vaks-inna-serdiukova-rozpovila-pro-praktyku-zastosuvannia-instytutu-uhod-na-viii-mizhnarodnomu-kryminalno-pravovomu-forumi/

[147] Суддя ВАКС Катерина Широка взяла участь у четвертій експертній зустрічі Антикорупційної робочої групи для України. https://first.vaks.gov.ua/publications/suddia-vaks-kateryna-shyroka-vziala-uchast-u-chetvertiy-ekspertniy-zustrichi-antykoruptsiynoi-robochoi-hrupy-dlia-ukrainy/

[148] Судді ВАКС долучилися до конференції щодо стягнення необґрунтованих активів у дохід держави. https://first.vaks.gov.ua/publications/suddi-vaks-doluchylysia-do-konferentsii-shchodo-stiahnennia-neobgruntovanykh-aktyviv-u-dokhid-derzhavy/

3. Соціальні мережі та цифрова комунікація

3.1. Вплив соціальних мереж на формування громадської думки

Соціальні мережі стали частиною життя майже кожної людини в сучасному суспільстві та за останні роки з розважального засобу перетворилися на засіб впливу на громадську думку.

Якщо раніше для повідомлення необхідної особі чи органу інформації про діяльність чи подію потрібно було звертатися до медіа (газети, телебачення, радіо тощо), то тепер, за відсутності резонансної події (а інколи й тоді), інформування може здійснюватися за допомогою соціальних мереж.

Усвідомлюючи можливості впливу соціальних мереж, СППО не лише регулюють поведінку своїх працівників/учасників шляхом прийняття правил етичної поведінки, але й визначають обов'язок використання цих мереж.

Наприклад, як вже зазначалося, відповідно до Положення про Департамент комунікації Національної поліції України (затверджений Наказом голови НПУ від 14.02.2024 №160),[149] Департамент комунікації Національної поліції України серед функцій визначає, зокрема, здійснення інформаційного супроводу (забезпечення) шляхом інформування населення через медіа та інформаційні ресурси Національної поліції України (вебсайт, облікові записи Національної поліції України в соціальних мережах «Facebook», «X» (Twitter), «YouTube», «Instagram», «Flickr» та «Telegram»), а також через розсилку новин електронною поштою про діяльність органів і підрозділів Національної поліції України.

Або згідно з Правилами адвокатської етики (затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року, зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 року),[150] участь адвоката в соціальних мережах (наприклад, але не обмежуючись Facebook, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Google Plus+, Tumblr, Instagram, Flickr, MySpace та інших), інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому.

Проілюструвати вплив соціальних мереж на громадську думку можемо кількома витягами з публікацій, які цьому присвячені:

1. **Острогляд О.В. Соціальні мережі як засіб удосконалення кримінально-правового регулювання.**[151]

---

[149] Положення про Департамент комунікації Національної поліції України. https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/Docs/Struktura/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%94%D0%9A%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf

[150] Правила адвокатської етики. https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#n4

[151] Острогляд О.В. Соціальні мережі як засіб удосконалення кримінально-правового регулювання // Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу: матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (м.Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2019. С. 56-61

Указ Президента України №584/2019 затверджує «Положення про Комісію з питань правової реформи» та її персональний склад. Відповідно до цього указу до робочої групи з питань розвитку кримінального права увійшли БАУЛІН Юрій Васильович – професор кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, академік Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, голова робочої групи; ХАВРОНЮК Микола Іванович – директор із наукового розвитку громадської організації «Центр політико-правових реформ», доктор юридичних наук, професор, заступник голови робочої групи; АНДРУШКО Петро Петрович – професор кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук, професор; БУРДІН Володимир Миколайович – декан Юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор; ГОРОХ Олексій Петрович – доцент кафедри кримінального та кримінального процесуального права факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія», кандидат юридичних наук, доцент; ГУТОРОВА Наталія Олександрівна – професор кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, академік Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор; НАВРОЦЬКИЙ В'ячеслав Олександрович – професор кафедри кримінального права і кримінології Львівського державного університету внутрішніх справ, член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор; ПОНОМАРЕНКО Юрій Анатолійович – доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент; СТРЕЛЬЦОВ Євген Львович – завідувач кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор (https://www.president.gov.ua/documents/5842019-28949).

На сьогодні група працює над розробкою Проєкту нового Кримінального кодексу України, оскільки структура і зміст (положення, норми) попереднього кодексу є неактуальними. Група використовує всі наявні можливості для зустрічей (це й конференції в містах Яремче, Львів, Харків, Осіння школа для викладачів кримінального права від ОБСЄ тощо), а також застосовує ресурси технічного забезпечення: зв'язок Skype, соціальні мережі.

Соціальні мережі – це новий інструмент, до якого саме ця група почала звертатися найбільш інтенсивно. Можливості таких мереж як Facebook потрібно використовувати, оскільки охоплення соціальних платформ є більш масовим і може дати відносно професійний погляд. Наприклад, якщо останнє видання найбільш популярного коментаря до Кримінального кодексу має тираж всього 500 екземплярів, то кількість друзів кожного з членів групи в рази більша

М.І. Хавронюка – 5000, Н.О. Гуторової – 1532, О.П. Гороха – 1665, Ю.А. Пономаренка – 4948 і т.д. (дані на час публікації 2019 року, тепер у 2026 році: М.І. Хавронюк – 11000 читачів, Н.О. Гуторова – 2600, О.П. Горох – 2500, Ю.А. Пономаренко – 6800 – О.О.). При чому більшість із них є за фахом юристами.

Оперативність роботи в межах соціальних мереж також є більш високою, чим також варто користуватися, що, власне, й роблять представники робочої групи.

Соціальні мережі також застосовуються не лише для обговорення Проєкту ККУ, але й для вирішення інших дискусійних питань кримінально-правового регулювання, наприклад, *«Про застосування кримінального закону за аналогією (запрошення до дискусії).//*

На другому курсі студентам-юристам назавжди намертво вбивають у голови юридичну максиму про те, що кримінальний закон ніколи і на за яких умов не може застосовуватися за аналогією. Це правило, освячене волею законодавця, який так і написав у скрижалях Кодексу: "Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено" (ч. 4 ст. 3 КК України). Вважається, що відповіді на всі питання, які можуть виникнути під час застосування кримінального закону, у цьому ж законі й закріплені, і що суд не може сформулювати і застосувати правило, якого в кримінальному законі немає. Але життя багатше за наші уявлення про нього….» (https://www.facebook.com/yu.a.ponomarenko/posts/1171467513050534).

Навіть такий коротенький огляд показує, що можливості, які надають нам технічні засоби варто використовувати, оскільки завдяки їм можна оперативно обговорити те чи інше питання на відносно професійному рівні. Крім того, коментуючи те чи інше повідомлення, користувачі частіше є більш щирими, ніж при особистому контакті.

2. Соціальні мережі можуть бути також засобом впливу на діяльність ВРУ, оскільки часом (через поспішність або через бажання окремих депутатів «імітувати» законотворчу діяльність) рішення парламенту (чи окремі проєкти) є, м'яко кажучи, дискусійними. Зрозуміло, що будь-яке рішення ВРУ впливає на діяльність держави й СППО.

Нижче подаю витяги ще з однієї праці, присвяченої цьому питанню.

Острогляд О. В. ЗМІ, соціальні мережі та законотворча діяльність Верховної Ради України у сфері кримінально-правового регулювання.[152]

Роль ВРУ в удосконаленні кримінально-правового регулювання є ключовою і визначальною. Саме парламент є єдиним органом, що несе повну відповідальність за якість чинного кримінального закону.

[152] Острогляд О. В. ЗМІ, соціальні мережі та законотворча діяльність Верховної Ради України у сфері кримінально-правового регулювання. Правова політика України: історія та сучасність : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Житомир, 6 жовтня 2023 року). Житомир : Житомирська політехніка, 2023 С. 85–88.

І коли цей орган через своїх представників ухвалює суперечливі норми, то наслідки можуть бути дуже не прогнозованими.

Саме в цьому аспекті запобіжником від безладного доповнення КК України може бути висвітлення в ЗМІ та соціальних мережах (бо вони вже стали частиною нашого життя, і часто громадяни за їх допомогою більш оперативно реагують на ситуацію шляхом надання їй розголосу) законопроєктної діяльності ВРУ, особливо до того часу, поки проєкт не набув статусу закону.

З останніх прикладів такого розголосу в позитивному аспекті можна назвати «Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення строку відбування покарання засудженим, яким призначено покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк, у зв'язку із суспільно корисною діяльністю, пов'язаною з генеруванням електричної енергії». Цей законопроєкт у ЗМІ та соціальних мережах було висвітлено під скандальним заголовком *«Нардеп пропонує ув'язненим крутити педалі в обмін на зменшення строку: у мережі відреагували»* (https://life.pravda.com.ua/society/2023/09/19/256619/). І хоча законопроєкт ще не знятий із розгляду (https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42794), але завдяки суспільному резонансу він навряд чи буде ухвалений.

Інший законопроєкт, який на стадії розробки оминули увагою ЗМІ і соціальні мережі, набув статусу Закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань». Хоча вже після його ухвалення, 23 серпня 2023 року, розгорілася жвава дискусія щодо його доцільності, оскільки запропоноване покарання у вигляді пробаційного нагляду умовами відбування мало чим відрізняється від звільнення від покарання з випробуванням в порядку статей 75-76 КК України.

Але можна сподіватися, що розголос надасть народним депутатам необхідний стимул удосконалити ухвалені норми.

Сказане вище дозволяє зробити такий проміжний висновок: діяльність ВРУ має перебувати під постійним контролем громадськості; ЗМІ і соціальні мережі є дієвим доповненням для такого контролю; ЗМІ варто розглянути можливість спеціалізації журналістів саме на контролі над законопроєктною роботою.

На сьогодні тільки у вересні поточного року (мова в публікації про 2023 рік – О.О.) зареєстровано 9 законопроєктів, які мають стосунок до кримінального законодавства України. Жодним чином не заперечуючи необхідність розвитку законодавства як такого, хочу підкреслити, що така кількість пропозицій чи змін до кримінального законодавства впродовж одного місяця навряд чи є прийнятною.

Зрозуміло, що в умовах сьогодення, коли висновки профільних наукових відділів не є обов'язковими, зупинити «вал» змін може лише суспільний розголос.

Стосовно зареєстрованих законопроєктів, то необхідність прийняття окремих з них викликає серйозні сумніви. Наприклад:

- Проєкт Закону про внесення змін до статті 263 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконне придбання, передачу чи збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в умовах воєнного або надзвичайного стану (Номер, дата реєстрації: 10041 від 13.09.2023) передбачає посилення відповідальності за вказані дії в ч.1 ст. 263 ККУ в умовах воєнного або надзвичайного стану шляхом доповнення вказаної статті ч.2.

Хоча сам автор законопроєкту в пояснювальній записці зазначає: «Разом з тим, як констатують працівники правоохоронних органів, на сьогодні існують проблеми з реальним притягненням до відповідальності осіб, винних у передбачених частиною першою статті 263 КК України діяннях. Крім того, чинна санкція за вказані кримінальні правопорушення не забезпечує належним чином профілактику відповідних правопорушень. З урахуванням всього викладеного вище, доцільним є посилення відповідальності за найбільш небезпечні форми незаконного поводження зі зброєю – придбання, передачу та збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв, вчинені в умовах воєнного або надзвичайного стану» (https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1982616).

Таким чином, автор, наголошуючи на проблемах із реальним притягненням до відповідальності, пропонує вирішити його шляхом посилення санкції, покладаючи саме на неї профілактику відповідних правопорушень. Вказане положення викликає як мінімум сумнів.

- Наступний законопроєкт про внесення змін до пункту 2 примітки до статті 201-2 Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (номер, дата реєстрації: 10043 від 13.09.2023) передбачає зменшення розмірів незаконного використання гуманітарної допомоги (https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1982703). Тобто законодавець прагне виправити своє поспішне попереднє рішення, яке, до речі, відбулося не так давно, 2022 року, саме таким чином. Хоча дослідники в цій сфері неодноразово зазначали, що для притягнення до кримінальної відповідальності за такі дії достатньо наявної статті 191 ККУ «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем».

- Деякі законопроєкти при прочитанні викликають лише одне запитання – навіщо? Наприклад, Проєкт Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та

Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення юридичного імунітету голови, інших членів Рахункової палати відповідно до євроінтеграційних зобов'язань України (номер, дата реєстрації: 10049 від 14.09.2023) передбачає уточнення складу кримінального правопорушення. Зокрема, замість чинної норми статті 351-1 «Перешкоджання діяльності органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, члена Рахункової палати» (яка вже і так була змінена 13.07.2023)

«1. Невиконання службовою особою законних вимог органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, члена Рахункової палати, створення штучних перешкод у їх роботі, надання їм завідомо неправдивої інформації»

Пропонується:

«Стаття 351-1. Перешкоджання діяльності органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, голови, іншого члена Рахункової палати або втручання у їхню діяльність

1. Невиконання службовою особою законних вимог органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, голови, іншого члена Рахункової палати, надання їм завідомо неправдивої інформації, вплив на них у будь-якій формі з метою перешкодити виконанню службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення».

Який сенс цього уточнення? Голова Рахункової палати не є її членом?

- Кілька слів про стабільність кримінального закону в ракурсі розгляду законопроєктної роботи ВРУ. Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України (номер, дата реєстрації: 10136 від 09.10.2023) передбачає зміни до статті 55 ККУ. Вказана норма вже змінювалася за час свого існування згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 1682-VII від 16.09.2014, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 805-IX від 16.07.2020, № 1231-IX від 16.02.2021, № 2108-IX від 03.03.2022, № 2198-IX від 14.04.2022, тобто вже 7!!! разів.

Напевно, потрібно було б просто змінити один раз формулювання ч.1 цієї статті, а не додавати до неї окремі можливі випадки її застосування.

Таким чином, можна констатувати, що стан законопроєктної роботи потребує вдосконалення на процедурному рівні, народним депутатам потрібно приділяти більше уваги якості своєї роботи, поки вказані зміни не будуть внесені, лише громадський контроль через різні форми, зокрема, через ЗМІ і соціальні мережі, може стримати «шквал» безглуздих змін.

3. Тепер кілька витягів із праці, безпосередньо присвяченої взаємодії СППО з громадськістю.

Острогляд О. В. Важливість зв'язків з громадськістю в діяльності судових та правоохоронних органів.[153]

Діяльність судових та правоохоронних органів – це та діяльність, яка найчастіше піддається критиці громадськості. Напевно, тільки лінивий не заявляв про свою незадоволеність діяльністю судів чи, наприклад, поліції.

Не заперечую, що в критиці частково є істина, проте, вважаю за необхідне наголосити, що частина тих, хто критикує, взагалі не розбирається в повноваженнях зазначених органів, переносячи своє незадоволення апаратом держави на тих, кого бачить (чи про кого чує) найчастіше. Частина ж незадовільної роботи органів, що належать до судових та правоохоронних викликана об'єктивними чинниками, як-от, некомплектність багатьох судів в Україні, що натомість викликає перенавантаженість та збільшує можливість помилки та ін.

Проте, інколи необґрунтована критика, викликана неналежною роботою пресцентрів (відділів зв'язків із громадськістю, прессуддів тощо; далі за текстом «пресцентр») судових та правоохоронних органів, які недостатньо чи неправильно інформують громадськість про діяльність цих органів, підвищуючи напругу в суспільстві.

Діяльність цих структурних підрозділів будується на так званому принципі гласності. Гласність згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови походить від слова «гласний» – доступний для широкої громадськості; відкритий, публічний.[154]

Зрозуміло, що діяльність судів та правоохоронних органів пов'язана зі збереженням різних таємниць (державної, банківської, особистого життя тощо) і в цьому разі потрібний розумний баланс у висвітленні того, що потрібно для інформування громадськості про діяльність відповідного органу та збереження відповідної таємниці.

Діяльність пресцентрів не варто недооцінювати.

Звичайно, було б добре, щоб функції працівників цих пресцентрів виконували особи, які здобули профільну освіту журналіста і юриста, але таке поєднання досить рідкісне. Вихід із цієї ситуації вбачаємо через введення спецкурсів чи тренінгів у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку за напрямом «Право» чи/та «Правоохоронна діяльність», або шляхом самоосвіти зазначених працівників, оскільки кількість таких можливостей зростає з кожним роком (наприклад, https://courses.prometheus.org.ua/courses/KNU/103/2015_T2/about).

---

[153] Острогляд О. В. Важливість зв'язків із громадськістю в діяльності судових та правоохоронних органів. Правова політика України: історія та сучасність: матеріали І Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Житомир, 8 жовт. 2020 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2020. С. 79–82.

[154] Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ : Перун, 2001. С. 244

Окремою галуззю, яка показала свою придатність, виявилися соціальні мережі. Цей ресурс доступний для більшості, інформування відбувається майже миттєво, є можливість відфільтрувати ті повідомлення, які є цікавими і т.д.

Позитивними прикладами такої діяльності в соціальній мережі Facebook можна назвати сторінку Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області (https://www.facebook.com/profile.php?id=100064632794376), повідомлення пресслужби якого є інформативними та лаконічними. Наприклад, «*Після звільнення з місць позбавлення волі коломиянину обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою //*

До Коломийського міськрайонного суду надійшло клопотання слідчого Коломийського ВП ГУНП в Івано-Франківській області про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відносно особи, яка підозрюється в крадіжці мобільних телефонів, вчиненій повторно та грабежі, і яка 04.09.2020 року тільки звільнилася з місць позбавлення волі.

Вивчивши всі матеріали справи, суд застосував щодо підозрюваного запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на шістдесят днів, тобто до 27 листопада 2020 року.

Суд визначив розмір застави в сумі 20 (двадцяти) розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що становить 42040 (сорок дві тисячі сорок) гривень. Пресслужба суду».

Або сторінку Гребінківського районного суду Полтавської області (https://www.facebook.com/GrebinkivskuiSud), який можна назвати одним із найбільш інноваційних та наближених до населення. Повідомлення цього суду також заслуговують на увагу та запозичення досвіду. Наприклад, *«Суд і місцеві вибори. На неділю, 25 жовтня 2020 року, призначено перші місцеві вибори.//*

На період проведення місцевих виборів наказом голови Гребінківського районного суду Полтавської області Татіщевою Я.В. з 5 вересня встановлено особливий режим роботи для суддів і працівників апарату у вихідні дні та в день голосування для забезпечення прийому та розгляду позовних заяв, скарг та звернень виборчих комісій, пов'язаних із виборчим процесом у строки та спосіб, установлені Виборчим кодексом України.

☎ *Для подачі до суду позовної заяви, скарги чи звернення виборчої комісії у вихідні дні потрібно звернутися до чергового працівника суду за телефоном: (073) 109-12-52».*

Можливостей інформувати населення про свою роботу в пресцентрів є вдосталь, головне – робити це професійно, оскільки така діяльність призведе до підвищення іміджу цих органів та збільшення довіри до них у суспільстві. Опитування, які проводяться після звернення громадян, наприклад, до суду, показують значно вищий рівень довіри, ніж тих, хто не звертався. А це свідчить, що частину негативного враження формують самі ЗМІ (подаючи «смажені» факти не як виняток, а як константу), а також самі громадяни (поширюючи неправдиві чутки).

Звичайно, не потрібно забувати і про «традиційні» засоби інформування: телебачення, радіо, дошки оголошень, газети. Кожен із засобів журналістики має свого слухача чи глядача, і їхнє використання може бути ефективним у правовому всеобучі, що призведе до зменшення випадків звернення з необґрунтованими скаргами.

Тепер невеликий коментар із приводу цитованого. Узято до уваги публікації 2019, 2020, 2023 р.р. У часовому проміжку минуло небагато, проте зміни відбулися і вони суттєві.

1. Робота із соціальними мережами як спосіб інформування громадськості і медіа про діяльність СППО – це робота. Вона має бути стратегічно вивіреною і системною. Якщо СППО обрав соціальну мережу як спосіб донесення відповідної інформації, то цей інструмент має використовуватися правильно. Пряма вказівка в нормативному акті не означає, що робота має бути формальною.

2. Багато в цій роботі залежить від керівника і виконавця. Перший має чітко ставити відповідні завдання та контролювати їхнє виконання, другий – виконувати, проявляти творчість, прагнути вдосконалення, оскільки мета – об'єктивне інформування про діяльність СППО та створення балансу інформації.

Якщо подивитися на два приклади, викладені вище (станом на 2019 рік їх було обрано як варіант, який варто запозичувати іншим), то станом на 1 березня 2026 року ситуація дещо змінилася.

- Коломийський міськрайонний суд Івано-Франківської області (https://www.facebook.com/profile.php?id=100064632794376) – останні 5 публікацій присвячені поточній роботі суду (роз'яснення, кадрові питання тощо), кількість публікацій – приблизно 2 на місяць, кількість читачів – приблизно 1700, попередні публікації – 2 привітання зі святами, кадрові питання та роз'яснення, інтервал – 1 публікація на місяць.

Резюме. Останні два місяці можна визнати задовільними в роботі суду із вказаною соціальною мережею; якщо така тенденція збережеться, то загалом цей ресурс інформування варто використовувати.

- Гребінківський районний суд Полтавської області (https://www.facebook.com/GrebinkivskuiSud) – останній допис датовано 2024 роком, ішлося про переведення годинників, кількість читачів 970. З попередніх 10 публікацій – 8 присвячено привітанню зі святами.

Резюме. Вказаний ресурс для суду втратив свою актуальність і фактично припинив своє існування. Якщо суд перейшов на інші інформаційні ресурси, варто на цій сторінці вказати, куди саме. Швидше за все, це сайт судової влади – https://gr.pl.court.gov.ua/sud1605/, оскільки тут наповнення набагато ширше і новіше.

3. Зважаючи на розвиток соціальних мереж, модифікацію їхнього використання через повномасштабне вторгнення рф в Україну, змінилося відсоткове їх застосування СППО, наприклад, якщо кілька років тому більшість СППО використовували фейсбук, то тепер це телеграм (тенденція до зміни буде зберігатися і надалі, оскільки є багато зауважень до політики саме цієї мережі).

Назва каналу (підписники)*	Посилання	Кількість постів на день	Код-посилання
Верховний Суд (20 200)	https://t.me/supremecourtua	1-3	
Конституційний Суд України (1 200)	https://t.me/CCofUkraine	1-7	
Вищий антикорупційний суд (#ВАКС) (3 200)	https://t.me/hcacofficial	3-10	
Правові позиції Верховного Суду (ПП-ВС) (9 700)	https://t.me/LegalPositionData	4-10	
Національна поліція України (51 600)	https://t.me/UA_National_Police	3-13	
Офіс Генерального прокурора (23 600)	https://t.me/pgo_gov_ua	3-14	
Служба безпеки України (302 600)	https://t.me/SBUkr	1-4	
Національне антикорупційне бюро України (39 300)	https://t.me/nab_ukraine	1-2	
Бюро економічної безпеки України (12 300)	https://t.me/esbu_gov_ua	4-5	
Нотаріальна палата України (4 000)	https://t.me/NotaryChamberUA	1-4	
Національна асоціація адвокатів України (10 900)	https://t.me/InfoUNBA	4-5	

* інформація станом на 03.03.2026

У таблиці зазначено лише основні канали вказаних органів, зрозуміло, що регіональні установи (за їх наявності) також мають свої канали комунікації в цій мережі.

Тенденція взаємодії СППО з громадськістю та медіа є очевидною: іти туди, де черпає інформацію більшість громадян України, звичайно, виконуючи вимоги законодавства про офіційні канали комунікації, про що мова далі.

Щодо зміни тенденцій можемо зазначити, що пошук ресурсів комунікації СППО визначається можливостями та метою такої комунікації.

Зокрема, Верховний Суд на каналі YouTube, крім базової сторінки, має також інші списки відтворення. Цікавим в аспекті комунікації з громадськістю та медіа є «Подкаст Верховного Суду» – https://www.youtube.com/playlist?list=PLKiQHDbI-9ZAZ4wdmzjpqRG5zzxrJxPGO (станом на березень 2026 року вже випущено 6 подкастів).

Для окремих органів присутність на YouTube є необхідною у зв'язку зі специфікою їхньої діяльності, зокрема, для реалізації принципу гласності діяльності. Наприклад, Вища кваліфікаційна комісія суддів – https://www.youtube.com/@videovkksu – відображає записи (передусім співбесіди на посади суддів «наживо») діяльності своїх структур.

Автор цих рядків також є на YouTube (https://youtube.com/channel/UC-fLlRZHxztlXqgd0S5eGrw?si=GBMUERKRDd4THCgG), що зумовлено необхідністю: 1. Мати додатковий ресурс для навчання студентів. 2. Висвітлення подій, які я модерую. 3. Самопрезентації. Відповідно кожна особа чи орган обирають собі той ресурс соціальних мереж, який відповідає меті такої присутності. Неприсутність у соціальних мережах у сучасному світі – то вже більше виняток, ніж правило.

З тих же мотивів (плюс позиціонування себе як експерта в певній галузі) веду й рубрику «Правничі поради» (група «Школа журналістики») у фейсбуці – https://www.facebook.com/share/p/1HLsW9UJoM/.

3.2. Використання офіційних сторінок та акаунтів установ. Стратегія присутності в соціальних мережах

Важливим ресурсом, який виконує багато функцій в аспекті взаємодії СППО з громадськістю та медіа, є офіційні сайти СППО.

Ведення цього ресурсу є обов'язком для більшості СППО і забезпечує прозорість їхньої діяльності та звітність перед громадськістю.

Загалом можна визначити, що офіційний сайт СППО містить безліч необхідної інформації, потрібної для громадськості та медіа, щоб контролювати діяльність СППО, а саме: структуру органу; його завдання та функції; публічну інформацію; контакти, які можна використати для запитів і взаємодії; а головне – це новинна стрічка, а також звітна інформація, яка надає можливість проаналізувати ефективність діяльності конкретного органу.

Ключовим аспектом інформації, яка розміщена на офіційних сайтах, є те, що ця інформація відображає офіційну позицію певного органу, а не окремих його працівників, що надає такій інформації більшої значущості, зокрема, у цитуванні медіа чи оскарженні громадянином певних дій.

Ведення сайту має велике значення, до цієї роботи пресслужбі варто ставитися з відповідальністю, повинні розміщувати лише офіційні й перевірені повідомлення, інформація має надаватися оперативно, оскільки це перше джерело, до якого звертаються громадськість та медіа, слід також наголошувати на збереженні персональних даних та дотриманні принципу презумпції невинуватості (на сьогодні важливим аспектом є і забезпечення доступу до інформації для широких груп населення, зокрема людьми з особливими потребами; тому сайти державних установ мають містити можливість перегляду сторінки в особливому режимі).

Ведення сайту порівняно з веденням соціальних мереж має свої особливості стосовно повноти наповнення, оперативності викладу матеріалів тощо.

Далі кілька тез щодо стратегії присутності в соціальних мережах. Ключовий аспект необхідності такої присутності вже прозвучав: СППО мають бути в тих комунікаційних каналах, де й громадяни та медіа. Якщо вони є в соціальних мережах, отже, там мають бути й СППО.

Для чого?

Забезпечення комунікації з громадськістю та медіа. Публікація офіційної інформації в доступній формі. І головне – системність, не разова, а постійна присутність.

Оперативність (повідомлення в соціальних мережах спрощені, а відповідно потребують менше часу для підготовки, ніж ті, які розміщуються на офіційних сайтах).

Зменшення напруги в суспільстві (пояснення «чому»), заповнення інформаційного вакууму, а відповідно – зменшення ризиків дезінформації

(зокрема й маніпулятивного впливу). Спростування недостовірної інформації (тут це зробити більш оперативно, та й охоплення більше).

Правовий всеобуч, підвищення рівня правової культури важливі в наданні громадянам знань про їхні права, механізми захисту та доступ до правосуддя тощо.

Створення/просування експертів певної галузі. З часом спікер отримає пряму асоціацію з висвітлюваною тематикою, це сприятиме довірі до СППО, зменшенню впливу т.з. «лідерів думок», які не завжди (а точніше часто) такими насправді не є.

«Олюднення» професії. СППО мають сприйматися як «живі» люди з власними бажаннями, проблемами і помилками, до яких у суспільства є підвищені вимоги.

Соціальні мережі можна також використовувати для моніторингу суспільної думки, виявлення суспільно важливих проблемних питань, зокрема, через опитування, тестування, моніторинг коментарів тощо. Також можна розвивати зворотний зв'язок.

Які правила?

Сторінку веде особа чи відділ, але це не персональна сторінка, а позиція органу, тому й відповідні правила не тільки нормативного, але й етичного характеру.

Дотримання нейтральності: позиція має уникати емоційних висловлювань, висловлювань, що викликають сумнів щодо неупередженості чи незалежності, лише інформування. Орієнтація на національні та міжнародні стандарти етичної поведінки.

Ще раз варто наголосити, що має бути чітке відокремлення приватних сторінок від професійної діяльності, особистим оцінкам тут не місце.

Контроль за контентом, який поширюється чи перепоширюється, – усе має перевірятися, щоб уникнути розповсюдження інформації, яка не відповідає дійсності.

Правила кібербезпеки. Повинні бути внутрішні правила поведінки для працівників, які охоплюватимуть, зокрема, і питання захисту персональних даних.

Верифікація. Варто надавати офіційний статус (т.з. «синя галочка») сторінкам у популярних соціальних мережах, оскільки це підвищує довіру і свідчить про унікальність профілю. Також так легше боротися з «клонами», адже споживач обиратиме саме ці сторінки, у такий спосіб захищаючись від фейків.

Стиль. Сучасний та впізнаваний стиль (за можливості, звичайно) сприятиме віральності, а відповідно – і досягненню цілей комунікації.

Контрольні запитання до розділу

Як завдання до цього розділу, можна запропонувати порівняльний моніторинг сайту та офіційної сторінки одного із СППО з метою встановлення такого: чи досягаються ключові завдання комунікації СППО за допомогою цих ресурсів та чи відповідають вказані ресурси принципам публічності та доступності? Перелік питань можна розширювати за потреби.

Назва*	Посилання на сайт	Посилання на сторінку ФБ	Код-посилання в телеграмі
Верховний Суд	https://supreme.court.gov.ua/supreme/	https://www.facebook.com/supremecourt.ua	
Конституційний Суд України	https://ccu.gov.ua/index.php	https://www.facebook.com/ConstitutionalCourtofUkraine	
Вищий антикорупційний суд	https://hcac.court.gov.ua/hcac/	https://www.facebook.com/HACCUkraine	
Національна поліція України	https://npu.gov.ua/	https://www.facebook.com/UA.National.Police	
Офіс Генерального прокурора	https://gp.gov.ua/	https://www.facebook.com/pgo.gov.ua	
Служба безпеки України	https://ssu.gov.ua/	https://www.facebook.com/SecurSerUkraine	
Національне антикорупційне бюро України	https://nabu.gov.ua/	https://www.facebook.com/nabu.gov.ua	
Бюро економічної безпеки України	https://esbu.gov.ua/	https://www.facebook.com/ESBU.GOV.UA	
Нотаріальна палата України	https://npu.ua/	https://www.facebook.com/NotaryChamberOfUkraine	
Національна асоціація адвокатів України	https://unba.org.ua/	https://www.facebook.com/UkrainianNationalBarAssociation	

*** Дані станом на 04.03.2026**

Простір для аналізу дуже широкий, якщо є кілька груп здобувачів, то можна здійснювати роботу за областями і т.д.

4. Окремі аспекти кадрової політики як основи комунікації

Про важливість кадрів для роботи кожного органу говорити та наголошувати точно не потрібно, це відомий і зрозумілий факт.

Може виникнути питання: чому цей розділ з'явився в посібнику, присвяченому «праву на довіру»?

Довіру формують люди, причому конкретні люди. Створюючи колектив, у якому хтось буде відповідати за комунікацію, або долучаючи до нього особу, на яку ви прагнете покласти обов'язки в цій сфері, варто знати базові засади написання резюме/CV/автобіографії, розуміти основи інтерв'ювання при прийомі на роботу.

Звичайно, тут потрібно взяти до уваги те, що окремі процедури добору (наприклад, на посаду судді) детально врегульовані законодавством, як і «пакет» документів, який подається до розгляду, але навіть там є місце для творчості й поле для маневру.

Моя власна історія з резюме почалася з курйозу. Для участі в одному з проєктів потрібно було подати, як зазначили організатори, маючи на увазі два різні документи, «Резюме та обґрунтування професійної зацікавленості». Відповідно, вони й отримали від мене документ під назвою «Резюме та обґрунтування професійної зацікавленості». Оскільки я виявився такий не один, це стало підставою для проведення тренінгу з написання резюме. Потім були й інші тренінги, зокрема, і за кордоном, мої співбесіди (деякі з яких успішні, інші – не дуже), співбесіди, які вже проводив я і т.ін. Але все завжди починається з інформації про себе (резюме/CV/автобіографії), яка охоплює вихідну інформацію та мотиваційну частину.

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, під резюме розуміють (тлумачення, яке годиться для мети посібника): «Відомості про свою освіту, професійний досвід, наукові інтереси і т. ін., що їх повідомляє претендент на яку-небудь роботу або особа, яка хоче вступити до вищого навчального закладу»[155].

В Україні терміни резюме і CV фактично вживаються як синоніми, як і в багатьох інших країнах; інколи говорять, що CV є більш розгорнутим, детальним.

Для цього посібника будемо використовувати термін «резюме» як синонім до CV і як більш звичний у використанні. Автобіографія сьогодні має обмежене використання, розглядається як застарілий інструмент, який, як жартують, придатний лише для отримання «зразка почерку», тому до уваги не беремо.

[155] Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ : Перун, 2001. С. 1209

Вихідні дані

Початковою ідеєю є те, що резюме (його структура і зміст) залежить від виду роботи, тобто чи це повна зайнятість, чи участь у короткостроковому проєкті. Тут говоритимемо про постійну роботу.

Друге – не існує універсального резюме. Так, ви можете використовувати певні дані, але кожна посада має свої особливості, на які потрібно зважати.

Наступне – варто зберігати в електронному варіанті свої основні документи і «заготовку» резюме. Уявіть ситуацію, що ви перебуваєте в поїздці й отримуєте пропозицію роботи своєї мрії. Хтось із ваших знайомих, друзів, родичів може надіслати вам відповідні документи, якщо вони збережені, але точно не буде їх оцифровувати.

Не слід використовувати відповідні сервіси чи шаблони, там буває забагато зайвої інформації (наприклад, лого сервісу тощо), та й ваше резюме не буде унікальним. Як шаблон, звичайно, можна подивитися, наприклад, MS Word, що має кілька взірцевих резюме, які дозволять зорієнтуватися, яку інформацію необхідно відобразити:

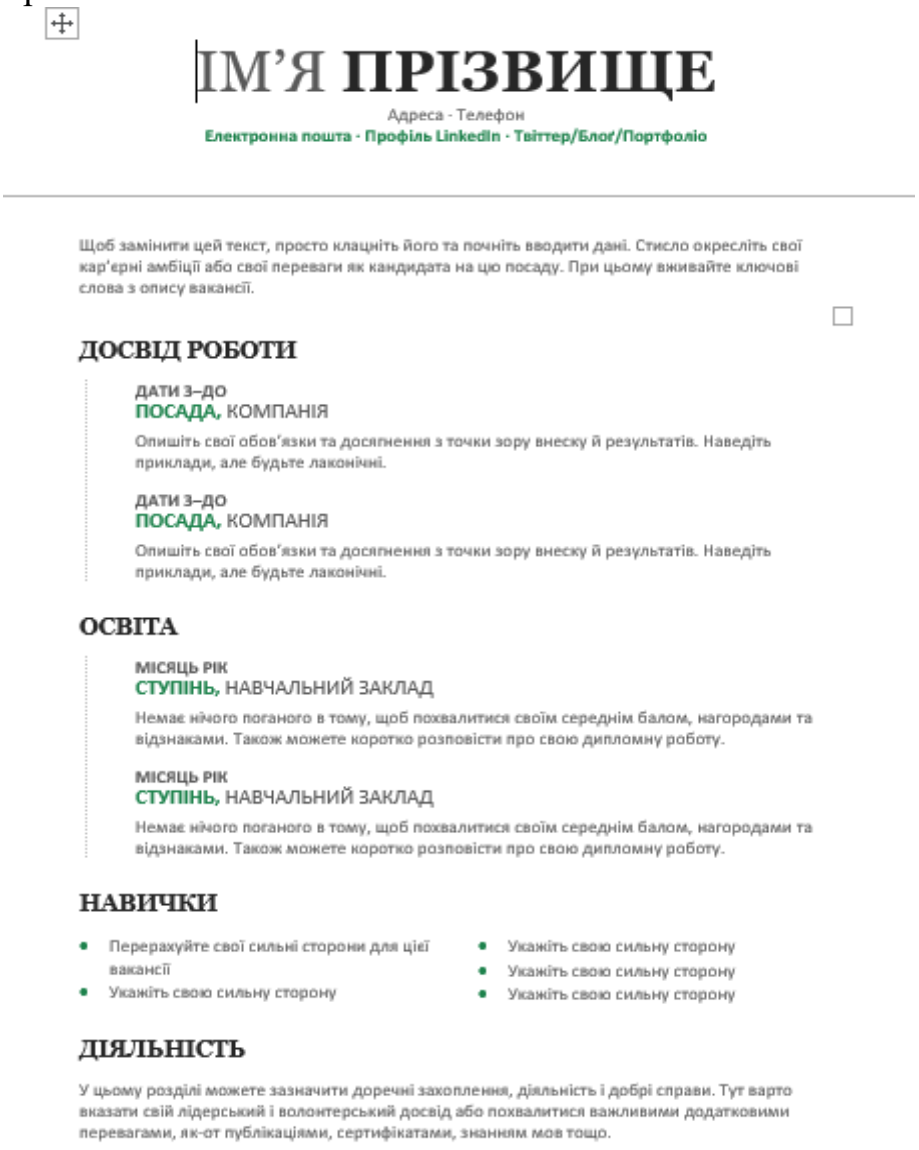

ІМ'Я ПРІЗВИЩЕ

Адреса - Телефон

Електронна пошта - Профіль LinkedIn - Твіттер/Блог/Портфоліо

Щоб замінити цей текст, просто клацніть його та почніть вводити дані. Стисло окресліть свої кар'єрні амбіції або свої переваги як кандидата на цю посаду. При цьому вживайте ключові слова з опису вакансії.

ДОСВІД РОБОТИ

ДАТИ З–ДО
ПОСАДА, КОМПАНІЯ

Опишіть свої обов'язки та досягнення з точки зору внеску й результатів. Наведіть приклади, але будьте лаконічні.

ДАТИ З–ДО
ПОСАДА, КОМПАНІЯ

Опишіть свої обов'язки та досягнення з точки зору внеску й результатів. Наведіть приклади, але будьте лаконічні.

ОСВІТА

МІСЯЦЬ РІК
СТУПІНЬ, НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД

Немає нічого поганого в тому, щоб похвалитися своїм середнім балом, нагородами та відзнаками. Також можете коротко розповісти про свою дипломну роботу.

МІСЯЦЬ РІК
СТУПІНЬ, НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД

Немає нічого поганого в тому, щоб похвалитися своїм середнім балом, нагородами та відзнаками. Також можете коротко розповісти про свою дипломну роботу.

НАВИЧКИ

- Перерахуйте свої сильні сторони для цієї вакансії
- Укажіть свою сильну сторону
- Укажіть свою сильну сторону
- Укажіть свою сильну сторону
- Укажіть свою сильну сторону

ДІЯЛЬНІСТЬ

У цьому розділі можете зазначити доречні захоплення, діяльність і добрі справи. Тут варто вказати свій лідерський і волонтерський досвід або похвалитися важливими додатковими перевагами, як-от публікаціями, сертифікатами, знанням мов тощо.

Тепер щодо типової (якщо так можна сказати) структури резюме, тобто тих розділів, які мають бути, і того, що там варто відобразити.

Детальна структура, звісно, залежить від потенційного роботодавця. Якщо вказано вимоги, їх обов'язково потрібно враховувати. Якщо певні позиції не зазначено, їх не варто вказувати, оскільки це може бути розцінено як бажання отримати перевагу (наприклад, подання фото, якщо його не вимагають).

I. Контактна інформація. Прізвище, ім'я (по батькові вказують рідко, але якщо вимагають, то зазначаємо). Фото (офіційне чи напівофіційне, якісне, бажано студійне. Жодних сімейних і т.д.). Телефон, електронна пошта, адреса (телефонний номер зазначається один, той, за яким ви візьмете слухавку, зазначати різних операторів не потрібно; про електронну пошту вже йшлося вище – відомі поштові сервіси, жодних рф; адреса зараз зазначається винятково як місце проживання, листи традиційною поштою надсилаються не часто).

Сімейний стан, як правило, не вказується. Зрозуміло, що через дотримання антидискримінаційного законодавства, прямої відмови ніколи не буде. Варто вписувати ті аспекти, які ви вважаєте перевагою (наприклад, зараз сім'я в Україні має лише 1-2 дитини, тобто якщо у вас вже є діти, це може бути перевагою в очах роботодавця).

II. Бажана посада. Для СППО цей розділ може бути зайвим, оскільки конкурс, як правило, оголошують на конкретну посаду. Для загальної інформації вказують одну посаду, інколи кілька суміжних посад.

III. Досвід роботи. Зазначається у зворотному хронологічному порядку.

Важливо розуміти, що насторожує роботодавця. Якщо є великі перерви в роботі, їх варто пояснити (відрядження, декрет, навчання тощо). Якщо з певних причин ви часто змінювали роботу, це також варто пояснити або об'єднати в блоки, щоб візуально сприймалося легше. Часті зміни роботи насторожують, вони можуть свідчити про легковажність, тому тут обережність не завадить.

Зазначаються ключові компетентності, виконувана робота, особливо якщо то має стосунок до бажаної посади.

Якщо досвіду роботи немає або він мінімальний, то можна вказати практику під час навчання (якщо вона відповідна) або тимчасову роботу – у такому разі ви підтверджуєте, що маєте навички роботи в колективі.

Якщо є якість важливі досягнення, їх можна теж тут перелічити.

Тут також варто розуміти, що є поняття «сильної» і «слабкої» позиції в резюме: якщо особа претендує на посаду, маючи інше робоче місце, це сильніша позиція, ніж, якщо такої немає, особливо, якщо йдеться про приватний сектор юридичної роботи. У такому разі, якщо звільнення з роботи відбулося нещодавно, то останню посаду варто лишити відкритою (це завжди пояснюється тим, що резюме могло бути написано пізніше, а вже на самій співбесіді пояснюється причина звільнення).

IV. Освіта та додаткова освіта. Зазначається заклад освіти, де ви здобули вищий освітній (чи науковий) ступінь. Вказувати коледж (чи школу), якщо ви

пізніше отримали диплом магістра, не потрібно. Звичайно, тут можуть бути винятки: якщо ви отримували диплом бакалавра і магістра в різних закладах і перший є більш відомим, то варто це додати; якщо потрібно продемонструвати розуміння регіональних особливостей, а один із закладів освіти розміщений у тому регіоні, де плануєте працювати, також вказуємо і т.д. Освіта зазначається у зворотному порядку.

Додаткова освіта. Вписуйте лише ті тренінги, сертифікатні програми, курси, які відповідають бажаній посаді. Зазначати все, що маєте, не потрібно, оскільки це може свідчити про «постійний пошук себе» та відсутність належної мотивації.

Володіння мовами, додаткові навички. Фрази на кшталт «читаю і перекладаю зі словником» давно відійшли в минуле. У цій ситуації допустимими є два варіанти: вказуйте наявність відповідно рівня згідно з документом (наприклад, B2, C1 тощо) або використовуйте оцінне висловлення – початковий, середній, вільне володіння або рідна мова. Важливим є розуміння, що все, що зазначено, може бути перевіреним, наприклад, заувага про знання мови може призвести до проведення частини співбесіди цією мовою.

Стосовно додаткових навичок, то вони зазначаються за потреби. Наявність водійського посвідчення – якщо робота пов'язана з переміщенням; володіння спеціалізованими програмами – якщо в роботі вони використовуються тощо.

V. Особисті якості. Стресостійкий, цілеспрямований і т.д. як слова, звичайно, мають право на існування, але в резюме вони тепер не відіграють жодної ролі. Їхнє використання має бути поясненим прикладами з робочого чи особистого життя.

Технічні вимоги оформлення та надсилання. Ключове – вимоги роботодавця! Поширений шрифт – кегель 12-14; назви розділів можна виділяти; обсяг – бажано до 2 сторінок, можуть бути додатки окремо; офіційна назва файлу – резюме, прізвище; формат «документ» (doc, docx), pdf не варто, оскільки, якщо потрібно буде внести технічні зміни, важко буде це зробити і можна отримати формальну відмову. Перечитати! Орфографія! Надіслати собі для перевірки пропускної здатності поштового сервісу. І жодного ШІ, то впадає в очі.

Навіть якщо резюме – формальність (ви єдина кандидатура на посаду), цієї формальності варто дотриматися, тим паче варто, якщо це не формальність.

Пам'ятайте, що резюме – це крок до бажаної посади, крок, після якого, як правило, співбесіда.

Сучасні чи «відносно сучасні» тренди в резюме

Мотивація. Мотиваційний лист сьогодні є частиною резюме або частіше окремим документом. Структура приблизно така: ваша мотивація обійняти посаду; якими результатами своєї роботи ви пишаєтеся; чому ви відповідаєте критеріям цієї посади; які ваші якості будуть корисними для цієї роботи; що позитивне ви можете запровадити в роботі компанії/установи та ін.

Варто пам'ятати, що інформація, вказана в резюме, а особливо в мотиваційному листі, стане основою запитань до вас на співбесіді.

Соціальні мережі. Це частина нашого життя. З перевірки соціальних мереж розпочинається перевірка вас як кандидата на посаду. Якщо вимогами до подачі документів передбачено вказати соціальні мережі, у яких ви зареєстровані, це однозначно потрібно робити. Легковажити веденням соціальних мереж людині, яка працює у сфері права, не варто. Будь-які ваші коментарі, особливо дискримінаційного, неетичного характеру, можуть і, як правило, стануть перешкодою в працевлаштуванні. Показовою в цьому аспекті для мене стала фраза з одного з тренінгів за участі працівників поліції: «Якщо ви не готові побачити фото, яке ви виставляєте, на бігборді поряд із вашим домом, то його не варто виставляти». Закриті або видалені профілі перед співбесідою не допоможуть, а, навпаки, насторожать відповідну особу чи комісію, особливо, якщо робота є публічною, а це практично вся правнича діяльність.

Рекомендації. Рекомендаційний лист – документ, що стає обов'язковим і водночас є трохи ризикованим. Хто може надати таку рекомендацію? Єдиного підходу немає, та й не може, напевно, бути. Рекомендувати може особа, яка вас знає як фахівця; яка працювала з вами тривалий час; попередній роботодавець (тут є ризик підтвердження або, навпаки, спростування вказаної вами інформації, якщо взаємини «не дуже»). Якщо рекомендація письмова, то ризики мінімальні, якщо вказівка лише контактних даних особи, яка може рекомендувати, – більші. Тому в будь-якому разі це має бути продумана стратегія.

Заборони. Не пишіть лист за когось (кожна людина має власні звороти, і це очевидно). Не вказуйте малознайомих осіб: це може спрацювати на противагу. Політики – також не найкращий варіант в Україні).

Якщо рекомендації вказано як можливий пункт, їх варто надати, в іншому разі це може бути розцінено як нездатність встановлювати контакти, невміння працювати в колективі тощо.

Відеорезюме. Ще у фільмі «Білявка в законі»[156] 2001 року, а можливо, і раніше, у художній формі відображено вказаний формат резюме.

Якщо робота пов'язана з публічністю, а право належить саме до такого, відеорезюме може надати можливість не лише перевірити факти, що вказуються особою у звичайному резюме, а також і можливість публічних виступів та стресостійкість.

Незважаючи на відносно нетиповий формат, ключовим традиційно є належна підготовка. У цьому разі вона розпочинається з написання сценарію, продумування відповідних переходів і т.д.

[156] «Білявка в законі» (англ. Legally Blonde) — американська комедія Роберта Лукетича, виготовлена на студії Метро-Голдвін-Маєр. 2001. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BB%D1%8F%D0%B2%D0%BA%D0%B0_%D0%B2_%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%96

Наступний етап працевлаштування після написання і надсилання резюме – це співбесіда, метою якої є перевірка вказаної в резюме інформації, особистих якостей, професійних знань тощо.

Рекомендацій тут не буде. Варто звертати увагу на типову структуру (якщо така визначена), а також передивитися кілька співбесід на подібні посади, наприклад, тут: https://www.youtube.com/@videovkksu/streams чи тут: http://www.youtube.com/@%D0%9A%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BE.

Контрольні запитання до розділу

1. Чому кадрова політика розглядається як ключовий елемент формування довіри до СППО?
2. Які знання та навички є базовими для роботи з комунікацією в колективі?
3. У чому полягає відмінність між резюме, CV та автобіографією і чому автобіографію вважають застарілим інструментом?
4. Які чинники визначають структуру і зміст резюме?
5. Які практичні рекомендації щодо підготовки та надсилання резюме ви можете надати?
6. Які сучасні тренди щодо складання резюме ви знаєте?

Замість висновків

Залишаю цей матеріал на розсуд читача. Текст, який викладено, звичайно, є орієнтовним, його можна доповнювати, адаптувати під власні потреби.

Ще раз підкреслюю, що це мій погляд як автора, який базується на власному досвіді спілкування з медіа, СППО, громадськістю.

Метою посібника стало прагнення структурувати наявні знання для викладання відповідного курсу, а також підкреслити, що діяльність СППО в комунікації з медіа та громадськістю має свої особливості, на які необхідно зважати.

Курс, який повинен частково забезпечувати цей посібник, може викладатися як тренінг. У такому разі теоретичні знання поєднуються з виконанням практичних завдань: опрацювання новинних повідомлень щодо діяльності СППО; підготовка інформаційного повідомлення; підготовка пресанонсу, пресрелізу; написання резюме на вказану посаду; моделювання співбесіди тощо.

І на завершення кілька зауваг:

- критикуючи, пропонуй (саме тому й з'явився цей посібник);
- слова професора М. Карчевського: «Якщо держава не зробила нічого для деескалації конфлікту, то вона злочинець» (стосовно події із жертвами серед працівників поліції при проведенні затримання в лютому 2026 року); професора І. Козича: «Не все має бути в соціальних мережах»; професора І.Медицького: «Не варто коментувати, не маючи матеріалів справи», – акцентують, що комунікація має бути і має бути належною, підготовленою і вчасною.

P.S. Посібник не мав на меті охопити всі аспекти комунікації СППО, а зосередитися лише на окремих, важливих на думку автора, аспектах, таким чином, лишивши великий простір для дослідження іншим авторам, які прагнуть підвищення довіри в СППО.

Тому вчимося! Усе буде Україна!

Список праць автора із зазначеної тематики

1. Острогляд О. В. Важливість зв'язків із громадськістю в діяльності судових та правоохоронних органів. *Правова політика України: історія та сучасність*: матеріали І Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Житомир, 8 жовт. 2020 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2020. С. 79–82.

2. Острогляд О. В. Взаємодія громадськості із судовими та правоохоронними органами: аспект юридичної освіти. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2020. № 10 (22). С. 125–132.

3. Острогляд О. В. Вплив політичної кон'юктури в законотворчості ВРУ на постановлення справедливих судових рішень. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція*: матеріали IX (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 26–27 жовт. 2023 р.) / упоряд. І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 223–227.

4. Острогляд О. В. Доповнення до Кримінального кодексу України в умовах збройної агресії: зміни, що потребуватимуть змін. *Теорія та практика правозастосування в сучасних умовах державотворення*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 05 трав. 2023 р.). Івано-Франківськ: Університет Короля Данила, 2023. С. 211–216.

5. Острогляд О. В. Доступ до правосуддя в контексті суддівського добору (аспект комунікації). *Правові механізми змагального та відкритого доступу до правосуддя: виклики євроінтеграційного процесу*: матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 30 квіт. 2025 р.) / редкол.: В. І. Шакун та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 60–63.

6. Острогляд О. В. ЗМІ, соціальні мережі та законотворча діяльність Верховної Ради України у сфері кримінально-правового регулювання. *Правова політика України: історія та сучасність*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Житомир, 6 жовт. 2023 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2023. С. 85–88.

7. Острогляд О. В. Кримінально-правова політика в умовах війни: законодавчий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 286–290. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua (дата звернення: 17.12.2025).

8. Острогляд О. В. Кримінально-правова політика протидії кримінальним правопорушенням проти власності в умовах воєнного стану: очікування та реальність. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи*: матеріали Круглого столу (23 верес. 2022 р.) / упор. І. В. Гловюк та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 65–68.

9. Острогляд О. В. Кримінально-правова політика протидії кримінальним правопорушенням проти власності в умовах воєнного стану: очікування та реальність (ч. 2). *Правова політика України: історія та сучасність*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Житомир, 10 жовт. 2024 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2024. С. 28–30.

10. Острогляд О. В. Кримінально-правове регулювання в професійній діяльності журналіста. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2021. № 11 (23). С. 171–180.

11. Острогляд О. В. Соціальні мережі як засіб удосконалення кримінально-правового регулювання. *Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу*: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Івано-Франківськ, 06 груд. 2019 р.). Івано-Франківськ: Університет Короля Данила, 2019. С. 56–61.

12. Острогляд О. В. Як підтримати інтерес студентів та забезпечити дотримання академічної доброчесності при викладанні кримінального права України. *Правова політика України: історія та сучасність*: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. семінару (9–10 жовт. 2025 р.). [Б. м.], 2025. С. 116–117.

Бонусні відео

Чи легко бути юристом

Як не стати жертвою редактора (оформлення документа у Word)

Як зробити відеопрезентацію в PowerPoint

Навчальне видання

ОСТРОГЛЯД
Олександр Васильович

Право на довіру: зовнішня комунікація судових, правоохоронних та правозахисних органів

Навчальний посібник

Літературна редакторка
Вікторія ФІНІВ

Формат 60х84/16.
Гарн. Times New Roman. Умовн. др. арк. 6,81.

Державний університет «Житомирська політехніка»